

פרק ראשון משנה בין שעשו ועשה עמהן כו' התוספות נסתפקו אם הב"ד, חייבין להביא כשבה או שעירה היכא דעשו המיעוט: ומקום הספק לא הבנתי וכי בשביל שעשה יחיד עמהם הם לא יביאו ומה אנו עשו הם בעצמם ודאי חייבין להביא חטאת יחיד: וכן משמע קצת לקמן דאין ספק בזה מדלא מוקי לקמן פלוגתא דר"מ ורבנן בהורו ועשו בהאי מלתא וק"ל וגם בשביל המיעוט שעשו אם הם לא עשו גם כן פ' שאין מביאין: גמרא אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם רב דימי מנהרדעא אמר עד שיאמרו להם מותרין אתם לעשות לכאורה נראה דשמואל ורב דימי בהא קמיפלגי דלשמואל די אם ישיבו על שאלתם ששאלו חלב אם מותר או אסור ואמרו להם מותרין אתם זה ג"כ הוראה גמורה וכי עשו על פיהם פטורים ורב דימי אמר דצריכים שיאמרו להם מותרים אתם לעשות אבל באמת לא מסתבר לומר כן דודאי אם שאלו הלכה למעשה והם השיבו מותר וודאי הוראה גמורה היא לכ"ע אלא העיקר נראה דלשמואל אפילו לא שאלו למעשה אלא סתם שאלו חלב מותר או אסור והם השיבו דחלב מותר הוי הוראה והעושה על פיהם פטור משו' דהוי תולה בב"ד ורב דימי אמר דאין זו גמר הוראה עד שיאמרו מותרים אתם לעשות היינו שיוורו להם למעשה ולא דרך הלכה דמה שנאמר דרך לימוד אין זו גמר הוראה ילפ"ז שפיר מביא ראיה לרב דימי מהא דתנן בזקן ממרא חזר ושנה ולימד פטור וכן מהא דתנן הורו לה ב"ד להנשא וממתניתין דתנן הורו ב"ד לעבור דמשמע מכולן דצריך שיוורו הלכה למעשה ולא הלכה לחוד וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל כי"ג הלכה א' שכתב וכן אם נשאו ונתנו בדבר ואמרו דבר זה מותר ולא הורו לעם ולא אמרו מותרים אתם לעשות.

משמע דרב דימי לא בא למעט אלא דרך לימוד וכהא דתנן גבי זקן ממרא אלא דלפ"ז יש לדקדק מאי קאמר שמואל לעולם אין חייבין עד שיאמרו מותרים אתם ולדידיה אפילו דרך הלכה סגי ואם כן פשיטא דאין חייבין באופן אחר ומאי אתי לאפוקי. ונראה דאתי לאפוקי אם לא אמרו מותר אלא אמרו פטור אפ"ה חייב העושה כיון דלא ע"פ עשה ומצאתי זאת מבואר בירושלמי בריש מכילתין שמואל אמר והן שהוא מותר אבל אם הורו פטור לא בדא וראיתי במשנה למלך שנסתפק בזה בפ"ב ע"ש ולענ"ד הדברים מפורשים הם בדברי הירושלמי דלאו הוראה היא וכנ"ל וראיתי שם בדבריו ז"ל שהעיר ע"ז מהא דאמרינן ביומא אי נימא דמחייבי ב"ד אכזית קטן והתניא השב מידיעתו כו' וביאר שם ובפ"ב מהנ' אלו דהיינו משום שתלה בב"ד אלמא דאפילו איכא איסור דחצי שיעור אסור מה"ת חשיב תולה בב"ד.

ויצא לחלק דשאני דבר שפשט בכל ישראל דבזה אין צריך כל התנאים האמורים בהוראת ב"ד עיין בדבריו ז"ל שם ובפ"ב ולא הבנתי דהא אמרינן שם ביומא דהפטור הוא משום דאינו שב מידיעתו והאי טעמא לחוד ותולה בהוראת ב"ד טעמא לחוד כמי שיבואר אי"ה לקמן. וא"כ מנ"ל לחלק בהוראת ב"ד בין דבר שנתפשט בכל ישראל או לא ומהא דתנן ביבמות הלכה וקלקלה חייבת משמע לכאורה דאין לחלק דהא התם הוראה שנתפשטה בכל ישראל היא ואפ"ה בעינן שיוורו לעשות דוקא אלא ע"כ ביומא עיקר הטעם הוא משום דאינו שב מידיעתו הוא וכ"ת דהא מוכח לקמן אליבא דרבי יוחנן דזה לא חשיב לא שב מידיעתו וע"כ צריך לחלק גם כן כנ"ל בין דבר שנתפשט בכל ישראל אי לא וכמו שכתב המשנה למלך ז"ל שם בפ"ב י"ל דלענין שב מידיעתו שפיר

יש לחלק בדבר שנתפשט בכל ישראל ודאי אינו שב מידיעתו אבל לענין הוראת ב"ד מנ"ל לחלק ולומר דבדבר שנתפשט בכל ישראל פטור אפילו לא הורו לעשות מאיזה טעם יפטר כיון דלא תלה בב"ד ועשה שלא ברשות ולא עדיף מאומר מותר כמו תינוק שנשב' לבין הנכרים וגר שנתגייר בימי' הקדמוני' לבין הנכרים דקיי"ל דחיי' ע"כ נ' דהא דיומא שאני דאפי' יבוא ב"ד אחר וימעט בשיעורין.

מ"מ אין ההוראה ראשונה הוראה בטעות דבכל דור צריך לילך אחר ב"ד שבימיו. וכשאכל לא היה בו שיעור לקרבן.

ומש"ה חשיב לא שב מידיעתו אבל לענין נשואין על פי עד אחד אע"פ שהוראה פשוטה היא. אפ"ה אינו פטור אא"כ הורו לעשות אבל לא היכא דאיכא איסורא כמו הלכה וקלקלה דהיא חייבת והנה ביבמות פליגי ר"א ור' יוחנן מאי קלקלה ר"א אומר קלקלה בזנות ורבי יוחנן אמר אלמנה לכה"ג אבל פנויה לא משום דאתון הוא דשיתוה פנויה ולדעת הרמב"ם ז"ל הא איכא בפנויה ג"כ איסור תורה לאו דלא תהיה קדשה וגם עשה דכי יקח ואפ"ה פטורה לרבי יוחנן אגמא דאפילו היכא דאיכא איסורא פטור משום דהוי תולה בב"ד.

וי"ל דשאני התם כיון דהורו לעשות היינו להנשא אם כן ממילא חשיבא הוראה גם לזנות כיון דשוינהו פנויה בהוראתם לענין נישואין אבל לענין נישואין של איסור לכ"ע לא חשיבא תולה בב' דלהנשא למותר לה שריוה ולא לאסור לה ועדיין צ"ע דלכאורה מסוגיא זו דיבמות משמע דליכא איסורא דאורייתא בפנויה ועיין מהרש"א ז"ל ברש"י ד"ה והלכה וקלקלה: שם ומודה רב שאינו משלים לרוב צבור מ"ט אמר קרא בשגגה עד שיהיו כולם בשגגה אחת משמע דלא איצטרך קרא אלא לרב דס"ל דפטור הוא משום דהוי תולה בב"ד.

ומש"ה ה"א דליצטרף עם רוב צבור קמ"ל דבעינן שיהיו כולן בשגגה אחת אבל לרבי יוחנן דאמר חייב משום דלא הוי תולה בב"ד פשיטא דאינו מצטרף לרוב צבור כיון דלא ע"י הוראת ב"ד עשה ולפ"ז קשה לי קצת לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג שכתב הטעם שאינו מצטרף לרוב צבור משום שנאמר בשגגה וכיון שפסק רבי יוחנן דחייב מפני שאכילתו לא מפני ההוראה היא תיפוק ליה בנא"ה יחיד שעשה שלא בהוראת ב"ד חייב ואי לענין איצטרופי הא לרב נמי לא מצטרף ולזה י"ל דנפ"מ לענין אם עשו רוב צבור ע"ז האופן דלרב היו הצבור מביאין פר ולרבי יוחנן כל יחיד ויחיד חייב והתוס' ז"ל נסתפקו בזה אי מחייב ב"ד אי רוב צבור עשו בזה האופן ולא הבנתי מקום הספק בזה דאי נימא דאין ב"ד חייבין על פי רוב צבור בכה"ג א"כ פשיטא דאין יחיד מצטרף אלא דאכתי יש מקום להסתפק דהא עכ"פ עיקר המעשה לא היה ע"פ ב"ד והתורה אמרה ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו ולפ"ז היכא דעשו רוב צבור כולם פטורין הב"ד והצבור ולקמן דייק הש"ס מהא דתנן שוגגין ועשו מזידין פטורין טעמא דעשו מזידין הוא דפטורין אבל שוגג דומיא דמזיד חייב היינו שנתחלף לו חלב בשומן דהוי דומיא דמזיד דלא עשו על פי ב"ד תיפשוט דרמי בר חמא ופירש"י ז"ל שם תיפשיט דהוי כשגגת מעשה וחייבין בכשבה או שעירה ולכאורה נראה יותר לפרש הא שוגג דומיא דמזיד חייבין בית דין להביא פר ותיפשוט לאידך גיסא דהוי תולה בב"ד אלא דאם כן ליכא למיפשט כלל דמש"ה נקט

מזידין פטורין אבל שוגג דומיא דמזיד חייבין אבל לא ידעינן אי חייבין כשבה או שעירה כיחיד או ב"ד חייבין להביא אבל אי נימא דב"ד לכ"ע פטורין אם כן שפיר שמעינן מדנקט מזידין ולא נקט שוגג דומיא דמזיד פטורים לגמרי ש"מ דהוי כשגגת מעשה וחייבין בכשבה או שעירה ודו"ק: ע"ב תנא ראוי להוראה ממשנה יתירא כו' נראה ממסקנת דברי רבא דראוי להוראה משמע גמיר וסביר.

וממשנה יתירא שמעינן דהיה יודע אחד מהן שטעו היינו אפילו לא גמיר וסביר והא דלא משני הש"ס דלא זו אף זו קתני דאפי' הגיע להוראה חייב ולא הוי כמזיד וכדמסיק הש"ס לקמן משום דהא נמי שמעינן מרישא דאחד מהן היה יודע שטעו וע"כ לא עשה אלא משום דמצוה לשמוע דברי חכמי' ולא הבנתי מש"כ התוס' דלענין זה הוי רבותא טפי הגיע להוראה מלא הגיע ואי משום דלא הגיע להוראה שייך בי' יותר מצוה לשמוע דברי חכמים אם כן היה לו להפטר דהא עשה בהוראת ב"ד אלא דלפי מאי דס"ד דאביי דפריך כה"ג מזיד הוא משמע דיש לחלק דשאר תלמיד שהגיע להוראה ואינו מחודד כשמעון בן עזאי ושמעון בן זומא לא הוי דומיא דמזיד אבל אשמעון בן עזאי קשיא ליה אלא דע"כ לא קשיא ליה אלא אשמעון בן עזאי אבל גמיר וסביר לא קשיא ליה ואם כן ליכא למימר דהא קמ"ל מתניתין דהא סתמא קתני והגיע להוראה ורבא רבותא קמ"ל דאפילו כשמעון בן עזאי נמי לאו מזיד הוא ורש"י ז"ל פירש במתניתין וידע אחד מהן שטעה היינו אחד מהב"ד ולכאורה לא שייך בזה מצוה לשמוע דברי חכמים כיון דהוא עצמו מן הב"ד.

וצ"ל דסבור הוא מצוה לילך אחר הרוב אבל מלשון הרמב"ם ז"ל נראה וידע אחד מהן היינו מן הקהל ולקמן בגמרא מוכח כפרש"י ז"ל ודו"ק: ולפי שיטת הש"ס דילן אתי שפיר הא דתנן לקמן שוגגין ועשו מזידין פטורים לגמרי כיון דעשו מזידין אבל בירושלמי ראיתי שיטה אחרת בזה לענ"ד דפריך התם וכי יש זדון לשגגה ליחיד אצל הוראת ב"ד וכיון דבטלה דעת היחיד נגד הוראת ב"ד אמאי חייב כי ידע שטעו או תלמיד שהגיע להוראה הא אין דעתו כלום ועליו לעשות כהוראת ב"ד ומשני רבי אמי בשם רשב"ל מתניתא כגון שמעון בן עזאי דיש לו דעת להורות כהלכה ולא בטלה דעתו אצל הורית ב"ד ומש"ה לא חשיב עושה על פי ב"ד כשגגה וחייב ופריך במה אנן קיימין אי בודע כל התורה ואינו יודע איזה דבר לאו שמעון בן עזאי הוא וליפטר משום עושה בהוראת ב"ד בשגגה ואמידע הוא אותו דבר שמעון בן עזאי הוא והוי מזיד גמור ואכתי ליפטר ומשני דטעה באחריהם פירש דסבר מצוה לילך אחריהם.

ופריך א"כ לאו שמעון בן עזאי הוא והוי שפיר עושה בהוראת ב"ד כיון דטעה באחריהם וליפטר וקאמר מאי כדון פי' במאי נוקים למתניתין דממ"נ אם עשה ע"פ איזה טעות ליפטר משום עושה ע"פ ב"ד ואי כשמעון בן עזאי הרי מזיד הוא ומסיק דבכל התורה שוגג חייב ומזיד פטור וכא אפילו מזיד חייב כיון שתלה בב"ד דאפילו ידע בבירור שטעו לא חשיב מזיד גמור וחייב חטאת: ומש"ה פריך התם בירושלמי על מתניתין שוגגין ועשו מזידין פטורים לית הדא כל דא על רשב"ל דאמר כגון שמעון בן עזאי ואפי' עשה במזיד חייב חטאת ומשני כגון שלא קבלו רוב צבור עליהם הוראתם וכיון דלא קבלו עליהם הרי הם מזידין גמורים ומש"ה פטורים זה מה שנראה לי לפרש בדברי הירושלמי

ועיין בפ"מ מה שפירש בזה והדברים דחוקים מאד לפירושו ודו"ק היטב: שם מאי ר' יהודא דתניא אם נפש כו' הרי אלו ג' מיעוטים כו' וכתבו התוס' בשם הירושלמי דהא דלא אמרינן אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות משום דהכא איכא ג' מיעוטינן ולשיטת הש"ס דילן ליכא למימר הכי דהא מסקינן בשבת פ' המצניע לר"מ ליכא אלא ב' מיעוטי חד לזה עוקר וזה מניח וחד ליחיד שעשה בהוראת ב"ד ואפ"ה לא אמרינן אין ריבוי כו' אלא למעט.

וכן הוא לדידן דקיימא לן יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ע"כ ס"ל דליכא אלא ב' מיעוטי חד לזה עוקר וזה מניח וחד יכול וזה יכול וקיימא לן בהא כרבי יהודה בשבת שם אלא ודאי העיקר כדברי הרשב"א דהיכא דאיכא למעוטי כל חדא למלתיה לא אמרינן אין מיעוט כנ"ל והנה לקמן פרכינן ממאי דקמייתא ר"י כו' אימא איפכא ומשני מאן שמעת ליה כו' ואיבעית אימא עדיין אני אומר לא מצי מוקמית ליה כרבי יהודה כו' ובהאי תירוצא לא נתיישב אלא דלא מצינן למימר איפכא אבל אכתי אין הכרח דמתניתין ר' יהודה דלמא ר"מ היא דודאי ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דנהי דליכא לדידיה אלא ב' מיעוטי מ"מ לא מצינן למעט אליביה אלא זה עוקר וזה מניח ויחיד שעשה בהוראת ב"ד.

וע"כ צ"ל דהא דקאמר זו דברי ר"י כו' היינו משום דשמעינן ליה בעלמא דדריש ג' מיעוטי גבי זאת תורת העולה כו' והכא נמי דריש ג' מיעוטי וע"כ ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ויפלא בעיני ד' הלח"מ ז"ל בפ"ג שם שכתב דהא דאמרינן בשבת דר"י אית ליה ג' מיעוטי וחד ליחיד שעשה בהוראת ב"ד היינו משום דבעינן למימר דר"י ס"ל כר"ש דאיכא ג' מיעוטי אבל לפי האמת לר"י ליכא אלא ב' מיעוטי והלא גמרא ערוכה היא במכילתין דר"י ס"ל דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ועל הרמב"ם ז"ל לא תיקשי דהוא ז"ל פסק כחכמים.

והנה באמת צריך לדקדק במאי פליגי רב יהודא ור"נ דמר אמר זו דברי רבי יהודה ומר אמר זו דברי ר"מ דמשמע מזה דחד מודו לחבריה ולרב נחמן י"ל דלא מודי לרב יהודה וס"ל דאליבא דרבי יהודה נמי יחיד שעשה חייב ולא דריש הכא אלא ב' מיעוטי אבל רב יהודה מ"ט לא אמר כר"נ דמתניתין ר"מ היא.

ועדיפא לאוקמי מתניתין כר"מ כדקיי"ל בכל דוכתא סתם מתניתין ר"מ היא וי"ל דרב יהודה אתי לאשמעינן דברייתא דאם נפש אחת כו' אתיא כר"י דאל"כ אמאן תרמיי כר"מ לא מצינן לאוקמא דאליביה ליכא ג' מיעוטי נמי לא מצינן לאוקמי דאלבי איצטריי לג' מיעוטי בלא הך מלתא דיחיד שעשה בהוראת ב"ד וכדאיתא בשבת שם וע"כ אתיא כר' יהודה וה"נ יש לומר דר"נ מודה לרב יהודה דרבי יהודה נמי ס"ל יחיד שעשה כו' פטור אלא לדידיה ניחא ליה לאוקמי מתניתין כר"מ דסתמא אתיא כוותיה ועכ"פ מדברי רב יהודה ורב נחמן הא שמעינן דחכמים זולת ר"מ ור' יהודה כולהו ס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ומכאן סיוע קצת לדברי רש"י ז"ל בשבת אליבא דר"ש דס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב דאי כשיטת התוס' א"כ כל הני תנאי דאתניהו לקמן במתניתין דהורו ב"ד וידעו שטעו כולהו ס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ומאן חכמים דמחייבי אלא ע"כ לקמן במתניתין שאני כיון דכבר יצאה הוראה ברוב צבור פטור הוא

לכ"ע מטעם דאנוס הוא וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דפסק דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ואפ"ה כתבה למתניתין דלקמן בסוף פרק י"ד ועיין בדברי הראב"ד ז"ל שם והמגיני שלמה ז"ל בשבת כתב להכריח דר"ש ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב דע"כ ברייתא דעדיין אני אומר כוותיה אתיא דכר"מ לא מצי אתיא דאמר ב"ד מייתי משום דר"מ ודאי ס"ל דיחיד שעשה כו' פטור וע"כ אתי כר"ש דאמר ב"ד וציבור בור מייתי וש"מ דס"ל דיחיד שעשה כו' חייב וקצת קשה לפ"ז לקמן דף ג' דקאמר ואיבעית אימא הורו ב"ד ועשו רובו ומאן חכמים ר"ש וכיון דאוקים חכמים היינו ר"ש אם כן אמאי לא ניחא ליה לאוקמיה בפלוגתא דיחיד שעשה בהוראת ב"ד דהא ר"ש ודאי ס"ל דחייב וכהוכחת המגיני שלמה ז"ל וי"ל דהך ואיבעית אימא רב פפא קאמר לה ואיהו אזיל לטעמיה דאמר לעיל ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד ותו לא מוכח מברייתא דועדיין אני אומר דאיכא מ"ד דס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכן משמע מהא דקאמר דכ"ע ס"ל יחיד שעשה כו' פטור משמע דאליביה ליכא תנא דס"ל לחיובא אבל למסקנת הש"ס דברייתא דועדיין אני אומר ס"ל יחיד שעשה כו' חייב ע"כ לא מצי אתיא אלא כר"ש וכמו שכתב המגיני שלמה ז"ל אלא דאכתי קשה קצת הא מסקינן לקמן אליבא דר"ש דחד שבט נמי מייתי בהוראת ב"ד הגדול אם כן לא מצי אתיא ברייתא דועדיין אני אומר גם כר"ש דהא קתני בה מיעוט קהל שחטאו שאין ב"ד מביאין ע"י פר ולר"ש הא מיעוט קהל נמי ב"ד מביאין פר כגון שבט אחד אם לא שנאמר דמיעוט קהל היינו מיעוט שבט אבל באמת בלא"ה משמע מסוגין דחוץ מר"מ ור"י כוליהו תנאי ס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכמש"כ ולשיטת התוס' בשבת שפי' טעמא דהני תנאי דלקמן משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד ודאי קשיא טובא אותן חכמים מאן נינהו ועוד דלשיטתם צ"ל דטעמי' דר"ש דפוטר הוא מסברא מטעם דאנוס הוא ע"פ ב"ד וכדאמר רב לקמן הואיל וברשות עשה וע"כ צריך לחלק בין זה לאומר מותר בעלמא דחייב משום דהתם עושה מעצמו והכא עושה ע"פ הוראת ב"ד והוי כמו טעה בדבר מצוה וכן מדמי לה בירושלמי ריש מתינתין.

א"כ תיקשי הא ר"מ מיקל טפי בטעה בדבר מצוה ואפילו לא עשה מצוה פטור וכדאיתא בפסחים פרק אלו דברים ואפ"ה איצטריך קרא אליביה לפטור יחיד שעשה כו' ולר"ש דמחמיר בטעה בדבר מצוה פשיטא ליה ביחיד שעשה כו' מסברא לפטורא אבל התוס' ז"ל לא הוצרכו לומר דלר"ש מסברא פשיטא ליה אלא י"ל דיליף מקרא דאו הודע אליו חטאתו דבעינן דוקא שב מידיעתו לאפוקי ע"פ הוראת ב"ד דלאו שב מידיעתו הוא אלא בידיעת ב"ד הדבר תלוי והכי ילפינן לה בהדיא בירושלמי מהאי קרא.

וי"ל דלא ניחא להו להתוס' לומר כן משום דלעיל בריש שמעתין אמר רב פפא דרבי יוחנן ס"ל כיון דאי מתידע ליה לב"ד כו' שב מידיעתו הוא ולקמן בשמעתין יבואר עוד בזה אי"ה: והנה בעיקר הדבר מה שפסק הרמב"ם ז"ל דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב וכשמואל יש לדקדק אמאי לא פסק כרב ור' יוחנן דתרווייהו ס"ל דיחיד שעשה כו' פטור כדמוכח מפלוגתייהו גבי נתחלף לו חלב בשומן הגה"ה וכן איכא סתמא דמתני' ביבמות וראיתי בספר באר שבע שפי' דפליגי פרק האשה רבה ניסת על פי ב"ד פטורה מן הקרבן וכל הסוגיא שם.

כיון דאין מצטרף לרוב ודאי אינו בגמ' רהטא בהאי שיטתא דיחיד. מתכפר עמהם כיון דאינו שוה בשגג' עמהם שעשה כו' פטור מהא דאמר זעירי ליתא למתני' מקמי דתני בי מדרשא ואי נימא דהלכה דחייב א"כ ליכא נפ"מ כלל בזה אי הוראה או טעות הוא.

וכן מפלוגתא דר"א ור"י בפ"י דקלקלה משמע נמי דס"ל דפטור אלא דרב נחמן נמי שקיל וטרי התם בהאי סוגיא ור"נ משמע בשמעתין דס"ל דחייב כדאמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יחיד שעשה כו' חייב. וצ"ל דנפק"מ נמי בהא דהוראה היא או טעות היא אפי' למ"ד יחיד שעשה חייב לענין להשלים לרוב צבור לפי מאי שפסק הרמב"ם ז"ל דאפי' שני הוראות מצטרפין ובזה מיושב נמי קושיית המשנה למלך על הרמב"ם ז"ל לענין מאי כתב דטעות הוא ולא הוראה כיון דקי"ל יחיד שעשה חייב (וע' לח"מ שם ובח"מ באה"ע סי' י"ז בתשובה).

ולפי הנ"ל ניחא דנפ"מ להצטרף להוראה שניה. ומסוגיא דיבמות נ"ל סעד לשיטת רש"י ז"ל דפלוגתא דמתניתין דלקמן לא שייכא להא דיחיד שעשה כו' דלשיטת התוס' ז"ל ע"כ ר"א דאמר במתני' ספק ס"ל נמי יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דאל"ה אין כאן ספק והשתא מאי פריך הש"ס שם ביבמות ודילמא ר"א ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב.

הא ממתני' מוכח דס"ל דפטור וע"כ התם גרסינן ר' אלעזר ולא ר' אליעזר דר"א ס"ל בברייתא שם דדוקא קלקלה חייב אבל ניסת פטורה ובברייתא ר' אליעזר קאמר לה דס"ל בעלמא שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתים ובברייתא דיקוב הדין את ההר גרסינן ר' אלעזר. והכא במתני' דלקמן נמי ר' אלעזר הווי בר פלוגתא דר"ש.

וש"מ דלא שייכא דינא דמתני' דלקמן לדין יחיד שעשה בהוראת ב"ד. ודו"ק היטב בכל הנ"ל ולקמן יתבאר עוד אי"ה.

וראיתי בירושלמי דפרקין שיטתא אחריתי לענ"ד והכי איתא התם הברייתא בשם שמואל יחיד משלים לרוב ציבור היא מתניתא פי' דהא דתנן ועשה היחיד ע"פ פטור היינו אם עשו אח"כ רוב צבור אבל כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו מביאכשבה או שעירה כצ"ל והוא כשיטתו בשמעתין דס"ל יחיד שעשה חייב אלא דבשמעתין מוקי למתני' כר' יהודה ובירושלמי מפרש למתני' נמי כחכמים ור' יוחנן אמר אפי' כל יחיד ויחיד נמי פטור כצ"ל ולטעמיה אזיל דס"ל נמי בשמעתין דיחיד שעשה כו' פטור.

ופריך וקשיא על דעתיה דשמואל לא נמצא כל יחיד מתכפר לו בשני חטאות כיון דבשעה שעשה עדיין יחיד היה ונתחייב בכשבה או שעירה אח"כ כשנשנמ רוב צבור צריכין להביא פר ונמצא היחיד מביא ב' חטאות ומשני היחיד תלוי ועומד אכלו רוב ב"ד מביאין אכלו מיעוט היחיד מביא ומייתי הש"ס התם ברייתא דתני בה כל הוריות שב"ד מביאין פר אין היחיד מביא כשבה ושעירה וכל הוראה שאין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה.

שמואל פתר לה ברוב ומיעו' אכלו רוב דב"ד מביאין פר אין היחיד מביא כשבה כו' כצ"ל אבל אכלו מיעוט דאין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה דיחיד שעשה כו' חייב ור' יוחנן פתר מתני' בהוראת ב"ד הורייה שאין ב"ד מביאין פר כגון הורו לעקור כל הגוף היחיד מביא כשבה כצ"ל אבל הורייה שאין ב"ד מביאין פר כגון הורו לבטל מקצת אין

היחיד מביא כשבה בכל גוונא אפי' לא עשו אלא מיעוט ומייתי תו התם ברייתא דועדיין אני אומר שמואל פתר מתניתא עדיין אני אומר מיעוט הקהל שעשו חייבין שאין ב"ד מביאין פר אבל רוב הקהל פטורין שב"ד מביאין פר ת"ל עם הארץ אפי' רובו ר' יוחנן פתר מתניתא מיעוט הקהל שעשו בלא הוריי' חייבין שכן בהורייה אין ב"ד מביאין שמואל אמר אפי' (בירושלמי איתא אבל) הן מביאין כשבה וכדדייקינן בש"ס דילן.

ור' יוחנן לא הן מביאין כשבה כרב פפא ומסיק על דעתיה דשמואל יליף חיוב מחיוב וניחא פי' דיליף מיעוט בשגגת מעשה ממיעוט בהוריית ב"ד. וכי היכי דמיעוט חייבין בהוריית ב"ד ה"נ חייבין בשגגת מעשה על דעתיה דר' יוחנן דיליף חיוב מפטור פי' דיליף מיעוט בשגגת מעשה דחייבין מפטור דב"ד הגדול פטורין גם במיעוט בהורי' וקאמר עוד מתניתא פליגא על שמואל או הודע אליו חטאתו יצא המומר.

וה"נ אימעות יחיד שעשה בהורייה דלאו שב מידיעתו הוא מתניתא פליגא על שמואל נפש כי תחטא בעשותה הרי אלו מיעוטין התולה בב"ד פטור הדא פליגא על שמואל ולית לה קיום פי' דאין לזה ישוב וכתבתי כל דברי הירושלמי בזה כי ראיתי בספר פני משה שפירש בזה בדרך אחר ול"נ כמ"ש: דף ג אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי א"י שנאמר ויעש שלמה את החג כו' קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים מכדי כתיב וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת כו' למה לי ש"מ הני הוא דאיקר קהל כו' ובירושלמי אית' אמר ריב"ל לראיה הולכין מלבוא חמת עד נחל מצרים ונראה פירוש דחיוב לעלות לראיה אינו אלא ביושבי א"י דקרא דשלמה נאמר בראיה היינו בחג וש"מ דאין מחוייבין בראיה אלא מלבוא חמת עד נחל מצרים ואם נאמר דש"ס דילן נמי ס"ל הכי א"כ קשה קצת מנ"ל למילף מהאי קרא לענין הוראה דהא איצטריך מלבוא חמת כו' לראיה גופא וי"ל דאכתי קהל גדול יתירא הוא דליכתוב וכל ישראל עמו מלבוא חמת עד נחל מצרים קהל גדול למה לי אלא למילף דכל היכא דכתיב קהל בתורה לא מיקרי קהל אלא היושבים בא"י וא"כ גבי פסח נמי דכתיב ושחטו אותו כל קהל ישראל היינו קהל היושבים בא"י וע' תוס' ריש פסחים ד"ה מאליה מי קספו לך שכתבו דהדר בח"ל פטור מפסח וראיה ותמה ע"ז המשנה למלך ז"ל ומכאן קצת סיוע לדבריהם ז"ל ויש לדקדק עוד מדאיצטריך לריב"ל למילף דהדר בח"ל פטור מן הראיה מקרא דלבוא חמת כו' ש"מ דלא ס"ל להא דרבי אמי דאמר כל מי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל מלא יחמוד איש את ארצך דאי ס"ל כר' אמי א"כ תיפוק ליה מלא יחמוד איש את ארצך נמי ליושבי ח"ל דהא לא קרינן בהו לא יחמוד איש את ארצך דח"ל לאו ארצך ואפילו יש לו קרקע בא"י כיון דאינו דר בה לא שייך בה לא יחמוד כו' בעלותך לראות כיון דבלא"ה אינו דר בה ועפ"ז יש ליישב קצת מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל להא דר' אמי אלא דגם זה לא מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל דיושבי ח"ל פטורים מן הראיה (אה"כ).

עיינן בספר קהלת יעקב להגאון המנוח מהר"י אבד"ק קארלין בחידושיו לפסחים שכתב טעם נכון לדברי הרמב"ם ז"ל בזה וראיה מפורשת מבבלי וירושלמי לדברי התוס' דהדר בח"ל פטור מן הראיה עי"ש) מרובין ונתמעטו פלוגתא דר"ש ורבנן לרבנן דאזלי בתר חטאה חייבין להביא פר לר"ש דאזיל בתר ידיעה והידיעה היתה לאחר שנתמעטו פטורין

מועטין ונתרבו מאי דמתני' לא שמענו אלא דאזיל בתר ידיעה לפטורא והיינו במרובין ונתמעטו.

אבל במועטין ונתרבו מי אזיל בתר ידיעה לחיובא לחייבם פר או לא וכן פי' התוס' וע"כ צ"ל דסוגיא דאיבעיות אלו אזיל כמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. ולפ"ז א"ש דליכא למיבעי במרובין ונתמעטו אי אזיל ר"ש בתר ידיעה לחיובא היינו בכשבה או שעירה כיון דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ומש"ה במרובין ונתמעטו ליכא לספוקי כלל אבל במועטין ונתרבו איכא לספוקי אי אזיל ר"ש בתר ידיעה לחיובי פר או לא ומסיק דאין כאן פלוגתא דר"ש נמי אזיל בתר חטאה ולכ"ע פטורין וגם מזה מוכח דס"ל להש"ס יחיד שעשה כו' פטור דאל"ה גם במועטין ונתרבו איכא פלוגתא דלרבנן חייבין בכשבה או שעירה ולר"ש פטורין לגמרי דאזיל בתר ידיעה לפטורא ומכאן קצת סעד לשיטת התוס' בשבת דר"ש ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אלא דבמועטין ונתרבו י"ל דאפילו לר"ש לא אזלינן בתר ידיעה לפטורא דבשלמא בנשיא שנודע לו לאחר שנתמנה לאו בר הכי הוא להביא כשבה או שעירה ע"כ אזיל בתר ידיעה לפטורא אבל רוב צבור נמי בני אתוויי כשבה או שעירה הם כגון בשגגת מעשה א"כ י"ל דבהוראה נמי כיון דאין הב"ד מביאין פר מחוייבין הם להביא כשבה או שעירה עכ"פ וצ"ע.

הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט וחזרו ב"ד כו' היה נראה לפרש דע"כ לא מיבעי לן כל הני בעיא אלא למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור א"כ המיעוט הראשון לא היה עליהם שום חיוב קרבן להכי כי חזרו ועשו מיעוט שני יכולין שפיר להצטרף לחיובי פר אבל למ"ד יחיד שעשה כו' חייב א"כ כי חזרו ב"ד כבר נתחייבו המיעוט קמא להביא כשבה או שעירה מסתבר לומר דאפי' עשו אח"כ עוד מיעוט מ"מ לא יצטרפו כיון דבשעת חטאה וידיעה מיעוט הוי וכבר נתחייבו בכשבה או שעירה והנה לפי גרסתינו דגרסינן בש"ס מיעוט בחלב שעל הקרב כו' ובאיך בעיא מיעוט בחלב ומיעוט בדם ולא גרסי' וחזרו כו' אפשר לפרש דע"כ לא מיבעי לן אלא היכא דלא נודע לב"ד בינתיים ודווקא בחד איסורא הוא דבעינן חילוק הידיעות אבל בתרי איסורי אפילו בלא חילוק ידיעות שפיר מיבעיא לן אי מצטרפי אבל אם נודע לב"ד בנתים בתרי איסורי אפשר דפשיטא ליה דלא מצטרפי אבל מדברי התוס' ז"ל נראה דגם במיעוט בחלב ומיעוט בדם גריס וחזרו בהן אלא דכתבו דה"ה דקמיבעי ליה נמי אפי' לא ידעו בנתים עכ"פ נראה לי מילתא דמסתבר דלא מיבעי לן אלא למ"ד יחיד שעשה כו' פטור אבל למ"ד חייב כיון דכבר נודע למיעוט קמא שאכלו חלב ונתחייבו חטאת יחיד תו לא מצטרפי: וכן הא דמיבעיא לן לקמן בהורו ב"ד ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד ועמד ב"ד אחר והורו מהו היינו נמי אם לא נודע לראשונים חטאם.

אבל אם כבר נודע לראשונים וחזרו בהן הב"ד הראשון תו לא מצטרפי למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב משום דכבר נתחייבו בחטאת יחיד וע' מש"כ לעיל בדברי הירושלמי בהא דפריך אליבא דשמואל לא נמצא כל יחיד מתכפר בשני חטאות כו' אבל אחר העיון נראה דבבעיא קמייתא דההוראה בחד איסורא היתה אפי' למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב קמיבעיא ליה דנהי דחזרו בהם אבל כי חזרו והורו להתירא בטלה החזרה הראשונה ושוב אין על הראשונים חיוב חטאת ואחר שחזרו בהם פעם שני אז

יכולין להצטרף לרובא: והנה בדברי הרמב"ם ז"ל יש כאן תרי תמיהי חדא מאי דפסק אפי' במיעוט חלב ומיעוט עבודת כוכבים דמצטרפי ובש"ס סלקא בתיקו ועוד מה שפ' בהוראת ב"ד אחר דאין מצטרפין.

ומשמע דחייבין בחטאת יחיד וגם זה סליק בתיקו: ומן הדין אין מביאין לא פר ולא חטאת יחיד וכבר עמדו על דבריו ז"ל הראב"ד וגם נושאי כליו ז"ל ולקושיא השניה יש ליישב קצת ע"פ מ"ש דלא קמיבעי לן אלא למ"ד יחיד שעשה כו' פטור. אבל למ"ד חייב פשיטא דאין מצטרפין וא"כ הרמב"ם ז"ל לשיטתו שפיר כתב דאין מצטרפין וחייבין בחטאת יחיד כיון שפסק יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ועוד דאפי' נאמר דלמ"ד חייב נמי קמיבעי ליה מ"מ אין לפטור מחמת ספק למיעוט קמא כיון דכבר נתחייבו בחטאת יחיד מיד כשנודע לב"ד הראשונים אלא דלפ"ז יש לחלק בין מיעוט קמא למיעוט בתרא וזה לא נראה אבל אם נאמר דלמ"ד חייב לא מיבעי ליה שפיר י"ל כמ"ש אבל אכתי תיקשי אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל היכא דלא נודע לב"ד קמא דספיקא הוי אם לא שנאמר היכא דלא נודע לב"ד קמא ודאי דלא מצטרפי משום דלא נודעה החטאת להם היינו לב"ד הראשון שהורו ולכאורה המיעוט הראשון פטורים לגמרי.

דחזרת ב"ד האחר אינו מועיל אלא להוראתן אבל לא להוראת ב"ד הראשון. וכעין שכתבתי לעיל בריש מכילתין גבי הא דאוכל חלב בזמה"ז תדע דאטו אם עשו רוב צבור ע"פ ב"ד ומתו אותו ב"ד ולא נודעה להם החטאת.

כי עמדו ב"ד אחר ואמרו להם שטעו הראשונים אטו יביאו הצבור פר וא"כ אמאי לא קמיבעיא ליה להש"ס בכה"ג אלא דלישנא דהש"ס לא משמע כן דמסיק או דלמא ידיעה דהיא ב"ד דהורו בעינן וע' רש"י ז"ל משמע דהא גופא מספקא ליה אי בעינן ידיעה דהוא ב"ד או לא. ועדיין צ"ע: ועל קושיא קמייתא בהא דפסק במיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים דמצטרפי נראה לי קצת סיוע לדבריו ז"ל מהא דאמרין לקמן במכילתין ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין.

ופריך הש"ס כמאן דלא כר"א דאמר אם חלב אכל חייב אם נותר אכל חייב ואי נימא דחלב ועבודת כוכבים לא מצטרפי מאי קושיא דלמא מיירי בכה"ג וכן הקשו התוס' שם אלא ש"מ דחלב ועבודת כוכבים נמי מצטרפי נפר' וא"כ אכתי קשה ממ"נ חייבין ולפרש"י שם אין מזה ראייה דאי מיירי בחלב ועבודת כוכבים א"כ למה לי קרא דונודעה החטאת בלאו קרא נמי ידעינן דלא מצי מייתי קרבן מספק כיון דאין קרבנן שוה אבל בחלב ודם דקרבנן שוה איצטריך קרא דלא ניחייבינהו בממ"נ אבל לפי מה שפי' הרמב"ם ז"ל ולא שיורעו החוטאים היינו דקרא אשמועינן דאפי' אם החוטאים מודיעים להם באיזה חטא חטאו אפ"ה פטורים א"כ שפיר הוי מצי לאוקמי בחלב ועבודת כוכבים וקמ"ל קרא דאין ידיעת החוטאי מועלת אלא ש"מ דחלב ועבודת כוכבים נמי מצטרפי להביא פר ואכתי תיקשי ממ"נ ובירושלמי בפרקין מוקי לה באמת כר"א ובחלב ועבודת כוכבים ולא ידענא מאי מספקא להו להתוס' אם יביאו קרבן עבודת כוכבים וגם דקרי ולפענ"ד פשיטא לי דאין מצטרפין אלא להביא פר לחוד דבזה שניהם שוין והא דקרי להו אין קרבנן שוין היינו דבעבודת כוכבים איכא נמי שעיר או כפרש"י ז"ל דקרבנות היחידים אינן שוין.

אבל לענין פר לחוד ודאי מצטרף איסור עבודת כוכבים דחמיר לאיסור חלב דקיל ומדברי התוספת בד"ה והורו שעבודת כוכבים מותר דמספקא להו היכא דעשו מיעוט בתחלה ולבסוף רובא או איפכא נראה דמפרשי להני איבעיות אפי' למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב דאל"ה ליכא נפקא מינה כלל בהאי ספיקא כיון דאיכא רובא והמיעוט ממ"נ פטור ומש"כ בפשיטות אי הוי מתחלה רובא ולבסוף מיעוטא אין המיעוט מצטרף לרוב לדידי מספקא לי בחד איסורא וכמו שכתבתי לעיל דכיון דחזרו והורו דחלב מותר בטלה חזרה הראשונה ובטל גם חיוב הפר שנתחייבו וכי חזרו בהם פעם שני יצטרפו כולם יחד בהבאת פר וכה"ג מיבעי לן בזבחים דף י"ב ביחיד שאכל חלב והפריש קרבן ואח"כ הורו ב"ד דחלב מותר אי נדחית חטאתו והיינו משום דבשעה שהורו דמותר לאו בר קרבן הוא וה"נ ע"י הוראתו להיתר אין צבור בני חיובא בפר הה וע' פרש"י שם בזבחים שפי' דלא מיבעי ליה אלא למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דאם אכל השתא לאו בר קרבן הוא וא"כ בצבור ליכא למימר הכי אבל לא הבנתי דברי רש"י ז"ל נהי דר' יוחנן דפתר בדיחויים ס"ל דיחיד שעשה כו' פטור וכמו שכתבתי לעיל מ"מ גם לר' יוחנן בר קרבן הוא בכה"ג שנתחלף לו חלב בשומן כדאמר ר' יוחנן בריש מכילתין דחייב אלא ודאי אע"ג דבר קרבן הוא מ"מ הוי דחוי כיון דהשתא אין להביא קרבן על חלב כיון שהורו שמותר והשתא לאו בר קרבן הוא וע' שם בזבחים בפרש"י ותוס' ז"ל בהא דמחלקינן התם דגברא אידחי קרבן לא אידחי כו' יעו"ש: והדרינן למלתא קמייתא דהיכא דחזרו והורו שחלב מותר מצטרף המיעוט לרוב וראיתי בזה שיטה עמוקה בירושלמי הלכה ב' ומפני שנצרכה לעניננו אבאר אותה כאן בעז"ה דאית' התם פלוגתא דר"י ור"ל באכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר ר"י אמר נדחית חטאתו ור"ל אמר לא נדחית חטאתו ואיתא התם מאן דמחליף דר"י אמר לא נדחית כי היכא דלא תקשה דברי ר' יוחנן מהדדי בהא דאמר דגוסס זורקין עליו מדם חטאתו אע"ג דאינו ראוי עתה להבאת קרבן דלאו בר מצות הוא ולכאורה אין זה דמיון גמור דגוסס שאני דמחמת אונס הוא דלא חזי תדע דאטו חולה שיש בו סכנה דהותר לו כל האסורין דחוי הוא מהקרבת חטאתו ואשמו אע"ג דיש לחלק דחולה עומד הוא להתרפאות ורוב חולים לחיים לאפוקי גוסס.

מ"מ הא לא דמיא להוראת ב"ד והרי הוא כחי לכל דבריו כדאית' בכמה דוכתי ובאמת איכא מ"ד דלא מחליף ולית ליה האי קושיא וקאמר התם כמ"ד לא נדחית חטאתו מי מקבלה ממנו ימתין עד שיחזרו בהן ב"ד פ"י וכי צריך הוא להמתין עד שיחזרו בהן ב"ד דקודם חזרת ב"ד לאו שעת הקרבה היא וקאמר אלא כשהיה כהן עבר והקריב וכפר פי' דאם עבר והקריב כפר ומשמע מדברי הירושלמי דלמ"ד לא נדחית חטאתו מקריבין אותה אפי' בשעה שהוא שוטה או בשעת המרתו וכן בשעת הוראת ב"ד כיון דכבר הפרישה ופריך היה שמעון בן עזאי מי מקבלה ממנו וע' מה שפי' הפ"מ ול"נ דה"פ היה שמעון בן עזאי בתמיה וכי שמעון בן עזאי היה הכהן שהעמיד על דעתו להקריב נגד הורית ב"ד אלא מי מקבלה ממנו ימתין עד שיחזרו ב"ד ובעי התם תולדות הוריה כהוריה כו' היך עבידא אכלו צבור חלבים והפרישו קרבנותיהם פי' ואח"כ הורו ב"ד דחלב מותר ופטרום מקרבנותיהם וכמאן דאמר נדחית חטאתו והרי זו תולדות הוריה דמחמת הוראתן נדחו הקרבנות אין תאמר כו' ומסיק כיני פשיטא לך תולדות הורית כהוריה

וחייבין ב"ד אח"כ להביא פר והוא דין מחודש דלפי סוגית הש"ס דידן אין ב"ד חייבין עד שיורו לעשות והכא לא הורו לעשות ואמר עוד שם הורי' בהורי' מהו שיצטרפו היך עבידא הורו ב"ד חלב כוליא של ימין מותר ושל שמאל ושל מכסה אסור חזרו והחליפו ואכלו רוב בראשונה ורוב בשני' אין תימר מצטרפין חייבין אחת ואין תימר כו' שתי הוריות בעבירה אחת מהו שיצטרפו: היך עבידא אכלו רוב ושחטו רוב על דעתיה דר"מ חייבין אחת על דעתיה דר"ש חייבין שתיים והוא מאמר סתום ופלי' הפני משה דחוק מאד כי מה ענין זה למחלוקת ר"מ ור"ש וגם מש"כ דאכלו רוב היינו שאכלו שחוטי חוץ הוא תמוה ואין זו הוראה כיון דאין בזה כרת ע"כ נראה לי לחלף הנוסחאות וה"ק שתי הוריות בעבירה אחת היינו דמעבירה אחת נולדו שתי הוראות כגון אכלו רוב והפרישו קרבנותיהם והורו ב"ד שחלב מותר ושחטו הקרבנות בחוץ והוי שתי הוראות דחלב מותר וממילא אין איסור לשוחטן בחוץ והכל עבירה אחת מהו שיצטרפו ומסיק אין תימר מצטרפין חייב אחת ואין תימר אין מצטרפין חייב שתיים הוריה בהורי' מהו שיצטרפו היך עבידא שהורו תחלה בחלב של ימין והחליפו והורו היתר בשל שמאל ואכלו רוב בראשונה ורוב בשני' ע"ד דר"מ דלא אזיל בתר ידיעה מצטרפין ואין חייבין אלא אחת ע"ד דר"ש דאזיל בתר ידיעה הידיעה מחלקת וחייבין שתיים אכלו מיעוט בראשונה ומיעוט בשניה ע"ד דר"מ דאין ידיעה מחלקת חייבין.

ע"ד דר"ש ידיעה מחלקת פטורים כיון דאין מצטרפין ליכא רובא וזה ברור לפענ"ד ומדלא קמיבעי ליה בחד מין חלב גופא וכהא דמיבעי' ליה בש"ס דילן נרא' סייעת' למש"כ לעיל דכי חזרו והורו להתירא בטלה חזרתן הראשונה ולכ"ע חד הוראה היא ואפלי' ר"ש מודה בה. ולגמרי בתרי איסורי נמי לא מיבעי ליה משום דפשיט' ליה דאין מצטרפין ודו"ק היטב.

תוס' בד"ה אלא כי תיבעי לך כו' צ"ע אי הוי מצוי למיבעי נמי למ"ד ב"ד מייתי אם מתו מיעוט צבור הראשונים ולא נודע כ"א אל אלו החיים כו' דבריהם ז"ל אינן מובנין דלר"ש הא אמרינן לעיל דפטורים במרובין ונתמעטו כי נודע להם לאחר שנתמעטו ובין הב"ד ובין צבור פטורים דהא לר"ש הב"ד והצבור מביאין ולרבנן פשיטא לן דאפילו נתמעטו חייבין וצ"ל דהיינו דוקא היכא דבשעת החטא היו כולם קיימין אבל הכא דמתו הראשונים קודם שחטאו השניים אם כן למ"ד צבור מייתי פשיטא דפטורין כיון דלא היו רוב צבור בשעת החטא בבת אחת אבל למ"ד ב"ד מייתי מספקא להו כיון דמ"מ על פיהם עשו רוב צבור שלא כדת ולי נראה דגם זה פשיטא דב"ד נמי פטורים דאל"כ לר"ש במרובין ונתמעטו אמאי הב"ד פטורין אפילו כי נודע להם בשעה שנתמעטו הא כבר עשו רובן על פיהם שלא כדת אלא ודאי בעינן שיהיה רוב צבור או בשעת החטא לרבנן או בשעת ידיעה לר"ש בין למ"ד ב"ד מייתי בין למ"ד צבור מייתי וק"ל: ע"ב גמ' אמר ר"י נכנסו מאה עד שיורו כולן ומסיק טעמיה מדכתיב כל עדת דמיותר הוא דבלא"ה קיי"ל בכל התורה דלא הוי הוראה אלא ע"פ רובן של סנהדרין ומדכתב רחמנא כל ש"מ דבעינן שיורו כולן ולא אזלינן הכא בתר רובא והואיל וכך אפילו מאה שנכנסו אין חייבין עד שיורו כולן ומשמע מסוגיין דלר"י בעינן שיורו כולן להתיר בפירוש או ע"י הרכנת הראש אבל אם שתק אחד מהם לאו הוראה היא והיינו כפשיטה דקרא דצריך שישגו כולם אבל אם אחד שותק ולא הודה לדעתם לא הוי כל העדה בשגגה ופריך

ממתניתין דריש מכילתין וממתניתין דלקמן דמשמע דסגי שיורו רובן והמיעוט אפילו בשתיקה ומשני דהתם איירי שהרכין בראשו ויש לדקדק אכתי תיקשי במתניתין דלקמן מאי דתנן דוקא באמר להם טועים אתם והא אפילו בשתיקה לחוד נמי לאו הוראה היא ואפ"ל דלקמן הכי פירושא דהיכא דאמר להם טועים אתם אפילו הרכין בראשו אחר כך לאו הוראה היא אבל היכא דלא אמר להם טועים אתם אם הרכין בראשו בשעת הוראה הוי הוראה אבל אי שתיק לא הוי הוראה משום דבעינן בשעת הוראה להיתר שישגו כולם וכ"ת מנ"ל דרבי יונתן הכי ס"ל דלמא ר"י נמי לא אתי למעוטי אלא דלא יאמר אחד טועים אתם וכדתנן במתניתין דלקמן וכ"ת מאי קמ"ל ר"י מתניתין היא הא קמ"ל דאפי' מאה שישבו להורות ואחד אומר להם טועים אתם לאו הוראה היא וממתני' לא שמעינן אלא אם זה שאומר להם טועים אתם הוא ממספר הע"א וקמ"ל ר"י דאפי' איכא ע"א המתירין וא' שישב עמהם אמר להם טועים אתם לאו הוראה היא וי"ל דלישנא דר"י אין חייבין עד שיורו כולם משמע דאליביה צריכין כולן להורות להתיר בפירוש אבל אם שתק אחד מהם לאו הוראה היא והיינו משום דמפרש כל עדת ישראל ישגו על שעת הוראה להיתר ומסיק הש"ס להא דר' יונתן בתיובתא מברייתא דהגוי כולו אע"ג דכתיב הגוי כולו מ"מ הוי רובו ככולו ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא דבשלמא בגוי כולו לא קשיא דצריך למכתב כולו לאשמעי' דאיצטריך רוב צבור ורובו ככולו אבל הכא כל למה לי דהא בלא"ה ידעינן דצריך שיהיה רוב בהוראה ומשני דה"ק אי איכא כולו כו' היינו דצריך שישבו כולם בשעת הוראה אבל אינו צריך שיורו כולם ולפ"ז צריך לדקדק מנ"ל דאי אמר אחד מהן טועין אתם דלאו הוראה היא ואמאי לא נימא רובו ככולו כמו בכל הוראות כיון דכל עדת דרשינן לענין שיהיו כל הסנהדרין יושבין ולא יחסר אחד מהן אבל היכא דישבו כולם ליזיל בתר רובא ומש"כ הפני משה דהיינו טעמא דצריך שיהיו כולם משום שמא יאמר אחד מהם טועים אתם וש"מ דאם אמר אחד טועים אתם לאו הוראה היא לא נהירא לי דמידי דהוי אכל מילי דבעינן דוקא סנהדרי גדולה ולא שיחסר אחד מהן ואפ"ה כי ישבו כולם אזלינן בתר רובא וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דילפינן להא מלתא דאם אמר אחד טועים אתם לאו הוראה היא מקרא דאם כל עדת ישראל ישנו שיהיו כולם בשגגה וכן מבואר בת"כ דאם אמר אחד איני יודע או שאמר טועים אתם לא הוי הוראה משום דכתיב כל עדת ישראל ישגו ולפ"ז לא תיתותב ר' יונתן אלא במאי דבעי שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל דבעי שיורו כולם אבל בהא מודים ליה דאם אמר אחד טועים אתם שפיר ילפינן מכל עדת וא"כ קשה לפ"ז מאי מותבינן עליה מקרא דהגוי כולו דרובו ככולו הא לדידן נמי תיקשי דהתם הוי רובו ככולו והכא לא הוי רובו ככולו דאם אמר אחד טועים אתם לא הוי הוראה מקרא דכל עדת וע"כ צריך לחלק דהתם כולו לאו מיותר הוא וכמ"ש מהרש"א ז"ל ג"כ והכא כל מיותר וא"כ לר"י נמי לא תיקשי ונראה לומר דר"י לא איתותב אלא בהא דאמר אפי' מאה והיינו מסברא בעלמא הואיל והקפידה תורה על כל העדה נגד הכלל דקי"ל בכל התורה רובו ככולו וא"כ ה"ה במאה שישבו צריך שיורו כולם ע"ז איתותב דהא התם נמי כתיב הגוי כולו ואפ"ה רובו ככולו וה"נ לית לן לאפוקי מכללא ונהי דמנין של סנהדרין צריך שיהיו כולם בשגגה מדכתיב כל אבל אם ישבו יותר ממנין סנהדרין בזה אמרינן רובו ככולו ואין האחד מעכב.

והיינו הך דמסיק הש"ס דיתורא דכל לא אתי אלא למנין סנהדרין שיהיה בשלימות בשגגה אלא דלפ"ז בהא דאמר ר"י דשתיקה לאו הוראה היא לא איתותב ומדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן שכתב דשתיקה דאחד מהן חשיבא הוראה ויש לומר עוד דהא בהא תליא דלר"י דבעי שתפשוט ההוראה מכולן בפירוש להתיר ע"כ אפי' מאה שישבו כולן צריכין שיורו' דאל"ה אכתי לא נגמר ההוראה כיון שיש מהן שותקין אבל לדידן דלא בעינן שתפשוט הוראה מכולן ואפי' יש מהן שותקין נמי מהני תו לא איכפת לן באלו שהן יותר ממנין הסנהדרין וכיון שיש שבעים ואחד בשגגה הוי הוראה אפי' אם הנוסף על המנין אמר טועים אתם וכן משמע קצת מהא דלא תנן לקמן במתניתין דאמר להם טועים אתם תלמיד שהגיע להוראה משום דלא איכפת לן ביה כיון דלאו ממנין סנהדרין הוא וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם ז"ל שלא כתב להאי דינא דמאה שישבו לענין אם אמרו להם טועין אתם וכן משמע לקמן במתניתין דתני לה דומיא דהיה אחד מהן גר או ממזר דמסתבר דזה אינו מבטל ההוראה אלא אם הוא במנין הסנהדרין אבל אם הוא נוסף על המנין ודאי נראה דאינו מבטל ההוראה כיון דאיכא עדה שלימה זולתו.

אלא דהא דתני התם או שלא היה מופלא ב"ד עמהם ע"כ מיירי דהמנין שלם זולתו וכמו שכתב רש"י ז"ל שם במתניתין ובאמת גם בזה צ"ע מהא דאית' במכילתין פלוגתא דרבי ורבנן בהא דתני התם הורו ב"ד ואחד מהם אינו שם פטורין רבי אומר אומר אני עד שיהא מופלא שבהן משמע מזה דפלוגתייהו בחסר אחד מן המנין דאל"ה מ"ט דת"ק דאמר אם לא היה אחד מהן פטורין כיון דאיכא אחר במקומו ורבי מיקל דאפילו חסר אחד הוי הוראה אם לא כשאין שם מופלא ב"ד וכן הוא דעת התוס' לקמן במתניתין אבל מ"מ לא נראה לומר כן כפי גירסת הש"ס בסוגיין אי איכא כולן כו' וכמו שכתב המגיה שם בתוס' וכן משמע מגופא דמתניתין מדגר או ממזר מבטל הוראה ואי נימא דחסר אחד מהם אינו מבטל הוראה א"כ יהיה הגר כאלו אינו אלא ש"מ דצריך שיהיה המנין בשלימות וכן מוכח מדברי הירושלמי דמוקי למתניתין דלקמן דתנן שלא היה מופלא לב"ד כרבי דלת"ק אפילו חסר אחד מהן שאינו מופלא לאו הוראה היא ואי נימא דלת"ק לא מבטל אלא בחסר אחד מן המנין אם כן הוי מצי לאוקמי מתניתין אפילו כת"ק וכגון דאינו חסר מן המנין אלא ש"מ דלת"ק נמי מבטל בכל גוונא אלא דעדיין לא הבנתי טעמו של דבר לפ"ז: ולענין גר או ממזר מצאתי בזה מחלוקת בירושלמי לקמן במתניתין בהלכה ד' רבי חנינא ורבי מינא חד אמר בתוך שבעים וחרנא אמר חוץ לשבעים מאן דאמר חוץ לשבעים ניחא ומאן דאמר בתוך שבעים אבל חוץ לשבעים לא פ' אינו מבטל ההוראה ומפרש טעמא כיון שאינו ראוי להוראה נעשה כאבן ואינו נחשב למנין כלל והא דמשמע דדוקא מי שאינו ראוי להוראה הוא דלא מבטל אם הוא חוץ לשבעים משום דהרי הוא כאבן אבל מי שהוא ראוי להוראה שפיר נחשב במנין לבטל ההוראה אפילו אם הוא חוץ לשבעים ושמעין מינה דלא כמש"כ לענין אם אמר להם טועין אתם דבעינן נמי שיהיה דוקא תוך שבעים אבל אין מזה ראיה דהירושלמי לטעמיה דמייתי להך מימרא דר"י והתם מתנו לה בשם רבי תנחום לענין טועין אתם כדאיתא התם בהלכה ב' רבי אמי בשם רשב"ל מתניתא כגון שמעון בן עזאי יושב לפניו והוא כמו אמר מר דרבי אמי אמר בריש מכילתין דתלמיד שהגיע להוראה כגון שמעון בן עזאי שנחלק עליהם והוא חייב והצבור פטורין ע"ז פריך במה אנן קיימין אם בשסילקן תבטל הורייתן

אם בשסילקו אותו תבטל הורייתו וגם הוא יפטר אלא כינן קיימין כשזה עומד בתשובתו וזה עומד בתשובתו הורייתן אצלו אינה הוריה שלא סלקו אותו והוא עומד בתשובתו ולהכי חייב אצל אחרים הורייתן הוריה שלא סילקו והם עומדין בתשובתן ופריך לית הדא פליג' על ר' מנא בר' תנחום דאמר נכנסו מאה עד שיורו כולם ואם כן אפילו לא סילקו לאו הוראה היא כיון שהוא חולק עליהם ואין כאן הוראת כולם ואמאי אחרים פטורים ולא ניחא ליה בשינויא דש"ס דילן כגון שהרכין כו' כיון דלשיטתו לא מיירי בשותק אלא בעומד בתשובתו ואומר להם טועין אתם ומשני בשלא נכנס פי' שלא נכנס לישב עמהם אלמא דאפילו בטועים אתם ס"ל נמי דכל הנכנס מצטרף לבטל ופריך עוד אי בשלא נכנס מעכב וקושיא זו לא הבנתי דהא תלמיד שלא נכנס ודאי אינו מעכב וצ"ל דהקושיא קאי על הא דתני ברישא וידע אחד מהן שטעה דע"כ צריך לפרש נמי בשלא נכנס ואם כן מעכב כדברי ת"ק בתוספתא ומשני פתר לה כרבי דאמר אין לך מעכב אלא מופלא שבב"ד בלחוד ולפ"ז מחולקין המה ש"ס דילן עם שיטת הירושלמי לפי שיטת הש"ס דילן מוקמינן רישא דמתניתין בשותקין ומש"ה הוי אצל אחרים הוראה ומתניתין דלקמן מיירי באומר להם טועין אתם ולא הוי הוראה כלל ולשיטת הירושלמי מתניתין דריש מכילתין נמי מיירי באומר להם טועין אתם ואפ"ה אצל אחרים הוראה דמיירי בשלא נכנס עמהם ומתניתין דלקמן מיירי בשנכנס דלאו הוראה היא כלל וזה ברור ולא הבנתי דברי הפני משה ז"ל שפי' להא דר' אמי אמתניתין דלקמן ומש"ה דחיק לפרש דמתני' דלקמן לצדדים קתני כמו שהאריך שם ודבריו תמוהין למעיין.

ואין צורך לכ"ז כי הדברים ברורים כמ"ש דכל שיטת הירושלמי ארישא דמתניתין קאי ודו"ק. שם הא אחר פטור כו' מכאן שמעינן דלענין יחיד שעשה בעינן גם כן כל אלו התנאים דבעינן לענין חיוב הפר לב"ד או לצבור וצריך לעיין מנ"ל הא כיון דברשות עשה דהא בכל התורה אזלינן בתר רובא כדכתיב אחרי רבים להטות וא"כ אפי' כי אמר אחד טועין אתם למה לא יפטר היחיד כיון דברשות עשה.

וכן הבאתי לעיל דברי הירושלמי דר' יוחנן מפרש לברייתא דכל הורי' שאין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה היינו בהורו לעקור כל הגוף אלמא דלענין הוראת יחיד לפוטרו גם כן בעינן כל דיני הוראה כמו לענין חיוב ב"ד או צבור ולא עמדתי כעת על טעמו של דבר בבירור והתוס' בריש מכילתין בד"ה הורוה ב"ד להנשא כתבו דלפטור את היחיד לא בעינן דוקא סנהדרי גדולה אלא כל ב"ד שהורו לה להנשא הרי היא פטורה וקשיא לי טובא מ"ש האי תנאה דלא בעינן לענין יחיד ושאר תנאים בעינן והיה נראה לי דלהכי פטורה היא התם בהוראת כל ב"ד כיון דכבר נתפשטה הוראה זו בכל ישראל הרי היא חשיבא כהוראת ב"ד הגדול ולפ"ז מצינן לאשכוחי הא דמיבעי לן לעיל בהוראת ב' בתי דינין אפילו בלא מת הב"ד הראשון כגון בכה"ג דב"ד הגדול הורו למחצית הצבור דחלב מותר ועשו ע"פ וחזרו והורו ב"ד אחר לאשה להנשא ואחר כך חזרו בהן הב"ד הראשון וגם נודע שבעלה קיים ונמצא שרוב צבור עשו ע"פ הוראת ב' בתי דינין מהו שיצטרפו ודבר פשוט הוא דלענין זה הכל מצטרפין לרוב צבור אנשים ונשים.

שם אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש הואיל וברשות עשה. א"ד כו' אומר היה ר"ש על הוראה שיצאה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור נראה לפרש דהני תרי לישני

דרב פליגי אליבא דר"ש ללישנא קמא טעמיה דר"ש הואיל וברשות ב"ד עשה והוי כיחיד שעשה בהוראת ב"ד דפטור ולאידך לישנא ס"ל לר"ש דיחיד שעשה כו' חייב והכא פטור משום שיצאה ההוראה ברוב צבור ולא היה צריך לשאול כלל וכל יחיד העושה אחר שיצתה ברוב צבור פטור והיינו שלא נתנה הוראה כו' לאפוקי היכא דכבר נתפשטה ברוב צבור תו אין צריך להוראה ופטור הוא ובכלל ציבור יחשב וכמו שהם פטורים כן גם היחיד פטור.

ולפי האי לישנא סברת ר"מ ור"ש הפוכים ר"מ פוטר יחיד שעשה כו' ור"ש מחייב ובעושה אחר חזרת ב"ד ר"מ מחייב ור"ש פוטר ולפ"ז ניחא הא דפריך הש"ס לרב מברייתא דמתחלה גובין להם והיינו אלישנא בתרא דטעמיה דר"ש מפני שיצאה ההוראה ברוב ציבור וע"ז פריך כיון דגבו להו הוי ליה הודע אבל ללישנא קמא דטעמא דר"ש הוא משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד לא תיקשי כיון דעכ"פ עשה ברשות אלא דמהא דמשני כגון דלא הוי במתא משמע דמתחלה מקשי דהוי ליה ידיעה ואם כן אפילו ללישנא קמא תיקשי אמאי פטור כיון דהוי ליה הודע ומאי פריך לרב ליפרוך אר"ש גופיה מ"ט ואפ"ל דהוי ס"ד דטעמיה דר"ש משום דהוי כמזיד כיון דהוי ליה הודע ולהכי לא פריך אלא לרב דאמר הואיל וברשות עשה עכ"פ נראה כמ"ש דהני תרי לישני פליגי.

ובהכי א"ש מ"ש התוס' בד"ה כל הוראה שיצתה ברוב צבור שכתבו למעוטי דאם חטאו חצי צבור וחטא גם הוא חייבים ולכאורה דבריהם אלו סותרים למש"כ בשבת פ' המצניע דר"ש ס"ל יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מהך דאמר ר"ש הכא דחייב ולפי הנ"ל ניחא דבשבת כתבו ללישנא קמא וכאן כתבו ללישנא בתרא.

ובזה נראה נמי טעם מחלוקת ר' אלעזר וסומכוס דר"א מחייב באשם תלוי ומדמי לה לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן והיינו משום דר"א לטעמיה דס"ל ביבמות יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ולהכי הוי דומיא דאכל ספק חלב ספק שומן וה"נ ספק הוא אי ברשות ב"ד עשה ופטור או שלא ברשות וחייב וסומכוס ס"ל דאין טעם לפוטרו אלא מפני שיצתה הוראה ברוב ציבור וגם הוא נגרר אחר הציבור להפטר מכשבה ולהתכפר ע"י פר להכי מדמי לה למי שהביא כפרתו ביה"ש ספק נתכפר או ספק לא נתכפר וה"נ ספק נתכפר בכלל הציבור ספק לא נתכפר ואין מביא אשם תלוי אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן דהא הוא ז"ל פסק דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב והכא הוא דפטור משום שיצתה הוראה ברוב ציבור וכמבואר בלשונו בפירוש המשניות וזה שעשה בכלל רוב ציבור מה שעשה ע"ש ואפ"ה פסק כר"א דחייב באשם תלוי ובעיקר חיובא של הא"ת יש לדקדק לכאורה הא ר' זירא ס"ל בכריתות דבעינן אפשר לברר איסורו והכא אי אפשר לברר וי"ל דאליבא דר"א קאמר ור"א לא בעי אפשר לברר איסורו כדאיתא שם בכריתות דמחייב על כוי א"ת ומר"ע דמשמע במתניתין דמחייב אשם תלוי נמי לא תיקשי דר"ע נמי לא בעי אפשר לברר איסורו כדתנן בפרק דם שחיטה דמחייב ר"ע אשם תלוי בס' מעילות באכל אחד את הראשונה והשני אכל את השניה וזה חשיב לא אפשר לברר כדאיתא שם בפרק ס' אכל וכן צ"ל לרבא דאמר דהא דבעינן ב' חתיכות משום דכתיב מצות ולפ"ז נמי צ"ל דר"א ור"ע לטעמייהו דמחייבי אפילו בחתיכה אחת דהכא נמי ליכא מצוות אבל לטעמיה דרב נחמן דקיימא לן כוותיה דבעינן איקבע איסורא

יש לדון בדינא דמתניתין אי חשיב איקבע איסורא אי לא אי נימא כיון דוודאי חלב אכל חשיב איקבע איסורא או דילמא כיון דאי ברשות אבל פטור גם זה לא חשיב איקבע איסורא דהא איכא נמי צד היתר ומסתברא דזה חשיב איקבע איסורא משום דר"ע משמע דס"ל דבעינן איקבע איסורא ואפ"ה מחייב כאן אשם תלוי ביושב בביתו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל ועפ"ז א"ש הא דר' זירא לא מפרש אלא מלתא דר"א ולא מפרש מלתיה דסומכוס משום דלסומכוס אפילו הוי דומיא דספק אכל חלב כו' אינו חייב אשם תלוי כיון דא"א לברר ורבי יוסי בר' אבין ס"ל כהלכתא דהטעם משים איקבע איסורא להכי איצטריך ליתן טעם לדברי סומכוס דמש"ה פטור משום דצד הפטור קרוב יותר כיון דלא אשכח אינש למישייליה ודו"ק היטב: דף ד א למה הדבר דומה כו' ספק מבעוד יום נתכפר כו' ספק משחשיכה כו' פרש"י ז"ל דהיינו משום דביה"ש לית ביה צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשיכה נתכפר דהרי ביה"ש כהרף עין כו' עיין מהרש"א ז"ל שכתב דבין יממא לליליא לא טעו אינשי ולא מספקא ליה אלא ספק מבעוד יום ספק ביה"ש וקשה דהא בכה"ג איכא ס"ס לפטורא ספק מבעוד יום ואפילו את"ל ביה"ש שמא מן היום ונהי דכה"ג לא הוי ס"ס גמור מ"מ לישניה דהש"ס לא משמע הכי וגם על מה שפרש"י ז"ל דהמשל הוא כי היכי דבספק מבעוד יום כו' הצד פטור עדיף ה"נ הכא קשה לי דמשמע דלרבי יהודה דיש שיעור לביה"ש ואיכא נמי צד חיוב מעליא הוא חייב באשם תלוי וזה לא שמענו וכן בשאר ספק שאירע בכפרתו אטו יתחייב אחר כך להביא אשם תלוי זה ודאי אינו ונראה לפרש דר"ז בא ליתן טעם בהא דר"א מדמי לה לספק חלב כו' אע"פ דעשה ברשות והיה לנו לומר דיגרר אחר הצבור להתכפר בכפרתן לזה קאמר לא מיבעי כו' וכיון דאי הוי שאיל הוי אמרין ליה מש"ה דיינינן לספק מצד עצמו וחייב באשם תלוי וסומכוס ס"ל דהוי כס' נתכפר והיינו משום דלא אשכח אינש דלישייליה.

להכי הספק הוא אם נתכפר בכלל הציבור או לא ומש"ה פטור מאשם תלוי כמו כל ספק בכפרה והיינו דאמר סומכוס תלוי היינו דתלויה כפרתו ולא נודע אם נתכפר אם לא ודו"ק: לאדם שהביא כפרתו כו' עיין תוס' ז"ל שהקשו מהא דבתוספתא משמע דפסולין ותירצו דהכא נמי איירי במחוסרי כפרה בע"פ ולא משמע כן דמה ענין אשם תלוי אצל מחוסרי כפרה אבל כבר האריכו בזה בתוס' בכמה דוכתי דקודם התמיד של שחר ואחר התמיד של בין הערבים אינו אלא למצוה ועיין במנחות פרק התכלת וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל וצ"ע מכאן על שיטת ר"ת בזבחים דף נ"ו דהא דדם נפסל בשקיעת החמה הוא תחלת שקיעה וכבר מפורש שיטתו בכמה דוכתי דביה"ש הוא סוף שקיעה וא"כ בלא"ה כי הביא כפרתו ביה"ש כבר נפסל הקרבן ע"י שקיעה ואין כאן ספק וצ"ע ונעלם דבר ולא כל הגוף ומסיק דילפינן ודרשינן ונעלם מדבר מקצת דבר.

והקשו בתוס' בד"ה קרי ביה מנ"ל למדרש הכי דלמא דבר דווקא כמו גבי עדות דמצינן נמי למידרש יקום מדבר ואפ"ה לא דרשינן הכי אלא דבר שלם משמע. וה"נ מנ"ל למדרש הכי ותירצו דא"כ למה לי כלל האי דבר הא כבר כתיב מכל מצות ה' דמשמע מצוה שלימה למאי הלכתא כתיב דבר ש"מ למדרש ונעלם מדבר בביטול מקצת.

והקשו עוד דלמא אתרווייהו חייב רחמנא בעקירת כל הגוף ובביטול מקצת ויתקיימו שני המקראות כמו גבי נביא המדיח בעבודת כוכבים דמרבין שניהם ות' דדוקא התם איצטריך לרבות שניהם משום דמצינו בשאר מצות דמיעטה התור' ביטל מקצת מש"ה איצטריך לפרש בעבודת כוכבי' דבתרווייהו חייב אבל הכא אי בתרווייהו חייבים לכתוב רחמנא סתמ' ולא לכתוב לא דבר ולא מצות וממילא נאמר דחייבין בכל גווני ומדכתב רחמנא ונעלם מדבר ש"מ למעוטי דאין חייבין אלא על ביטול מקצת ולהכי איצטריך תרווייהו דבר ומצות דאי לא כתב אלא חד הוי דרשינן לכל הגוף דוקא והשתא דכתיב תרתי ש"מ דאין חייבין אלא על ביטול מקצת ולא הבנתי מש"כ בסוף דבריהם אבל איפכא ליכא למימר דתניא בת"כ כתיב הכא מכל מצות כו' ולא ידענא מאי קשיא להו איפכא לא מצינן למימר דא"כ לא לכתוב אלא חד קרא או דבר או מצות ודברי הת"כ שהביאו לא מצאתי כעת זה הלשון בת"כ ולפענ"ד נראה לומר דהכ' איכא למימר דדוקא בעקירת כל הגוף חייביה רחמנ' משים דעקרו כל הגוף.

וכן איכא למימר איפכ' דדוק' בביטול מקצת חייביה רחמנ' משום דזה הוראה היא. אבל עקירת כל הגוף זיל קרי בי רב הוא ומש"ה ליכא למילף חדא מחבריה ואי כתב רחמנא דבר ה"א דדוק' בעקירת כל הגוף חייבין וכן השתא דכתב רחמנא ונעלם מדבר בביטול מקצת תו לא מצינן למילף מינה עקירת כל הגוף דזיל קרי בי רב הוא אבל גבי נביא המדיח שפיר יש למילף עקירת כל הגוף מכ"ש מביטול מקצת אלא דהתוס' לשיטת' לא מצו לפרש הכי דלשיטתם תרווייהו כתיב עקירת כל הגוף מכל מצות וביטול מקצת מונעלם דבר ואימא תרווייהו לחיובא וכבר הרגישו התוס' ז"ל למה לי קרא למעוטי עקירת כל הגוף הא הוי דבר שהצדוקין מודין בה.

ולא אשכחו אלא בתו מאנוסתו ואם חמותו ואכתי קשה למה לי גז"ש בע"א לקמן דאינו חייב על עקירת כל הגוף תיפוק ליה דהוי דבר שהצדוקין מודים בו ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דהא דשמואל דאמר אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו אתי לפרושי הא דממעטינן עקירת כל הגוף.

וגלי שמואל הטעם משום דכל דבר המפורש בתורה לאו הוראה היא אלא טעות ולא הוי הוראה אלא בדבר שאינו מפורש בתורה וכל שמפורש בתורה נקרא עקירת כל הגוף אע"פ דלא עקרו כל המצוה כמו הוצאה בשבת או השתחוואה בע"א. כיון דגוף ההוצאה וההשתחוואה נאמר בתורה הרי זו עקירת הגוף וביטול מקצת נקרא אם הורו בדבר היוצא ממדרש חכמים כמו דם הלב והשתחוואה שאינה בפישוט ידים ורגלים וכן מושיט וזורק בשבת דלא נאמר בפירוש בתורה לאיסורא ולפ"ז יש לומר אם הורו בבתו מאנוסתו להתירא הוי הוראה כיון דאין זה מפורש בתורה אבל התוס' ז"ל לא כתבו כן שכתבו דהא דאיצטריך ונעלם דבר כו' לכתו מאנוסתו דאע"פ שאין הצדוקין מודים בה מ"מ עקירת כל הגוף היא וקשה לי על דבריהם ז"ל דהא אמרינן בהדיא בפ' הנחנקין גבי זקן ממרא.

דאם הורה בבתו מאנוסתו חייב אלמא דלא חשיבא עקירת כל הגוף והוראת ב"ד ילפינן מזקן ממרא ובאמת יפלא בעיני מדוע יחשב בתו מאנוסתו עקירת כל הגוף כיון דמודו

דבתו אסור ומאנוסתו הורו להיתר וזה ממש כמו שהורו דחלב הקיבה מותר. ובאם חמותו ואם חמיו שפיר יש לומר כדבריהם דחשיב עקירת כל הגוף.

אבל לדעת הרמב"ם ז"ל מספקא לי גם בזה כיון דאינו מפורש בתורה אלא דלא יתיישב לפ"ז הא דבעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו. והשת' ממ"נ אי חרישה מפורש בתורה פשיט' דהוי עקירת כל הגוף כמו הוצאה דלאו הוראה היא ואי אינה מפורשת בתורה א"כ פשיט' דהוראה היא אלא ש"מ דאפי' אינה מפורשת בתורה כל שהיא עקירת כל הגוף לאו הוראה היא ושפיר קמיבעי ליה לרב יוסף אי מלאכה אחת חשיבא עקירת כל הגוף אבל הרמב"ם ז"ל פסק דאם הורועל אחת מאבות מלאכות לאו עקירת כל הגוף היא והקשו מפרשי דבריו ז"ל דהא בעיא היא ולא איפשיטא ע"כ נראה לומר איפכא דרב יוסף לא מיבעי ליה אלא בחרישה משום דמפורש בתורה וכמ"ד בחריש ובקציר אשבת קאי וכדאמר' לקמן בבעיא דר' זירא: ומיבעי ליה גם בדבר המפורש בתורה אי בעינן דווק' עקירת כל הגוף או עקירת מלאכה אחת הוי כעקירת כל הגוף ולא איפשיטא ומ"מ כבר איפשיטא האי מימרא ממימר' דשמואל דכל דבר שהצדוקין מודים בה הוי כעקירת כל הגוף אבל הרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכתב בריש הלכות שביעית דבחריש ובקציר אשביעית קאי.

להכי כתב סתמ' דאם הורו בשאר אבות מלאכות חשיבא הוראה כיון דאינן מפורשין בתורה אלא ממשכן ילפינן לה: אלא דאכתי כ"ע אמאי לא הוציא מן הכלל הבערה דהיא נמי מפורשת בתורה שנאמר לא תבערו כו' וכ"ת כיון דלא נאמר אלא ל"ת לאו מפורש היא. הא בהוצאה נמי לא נאמר אלא ל"ת אל יצא איש ממקומו וגרסא זו נראה יותר מהגירסא דגרסינן קרא דלא תוציאו משא מבתיכם דדברי קבלה הם וע' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ' המשניות ותראה שכן הוא הדברים לדעתו כמ"ש דשמואל מפרש למתני' דזה נקרא עקירת הגוף דבר שמפורש בתורה אלא דזה קשה קצת לומר דחרישה חשיבא יש סמך בתורה כיון דאיכ' פלוגת' דתנאי בזה ובירושלמי נמי הקשו על מהתי' ולא נמצאת עוקר כל הוצאה או כל דין שומרת יום ומשני בהוצאה שהורו כגרוגרות מותר ומסיק נמי שם דאם הורו להתיר היום לאו עקירת כל הגוף הוא וי"ל נמי דלא פריך בירושלמי אלא אהוצאה דכתיבא בהדיא אבל מלאכה אחרת דלא כתיבא היא ביטול מקצת וכן נראה מדברי התוספת' דאיתא התם לא שהורו שחלב מותר אלא יש חלב בתורה אבל אינו אסור אלא הקרב לשלמים דאיסור חלב נאמר בענינא דקדשים וכן איסור דם ופיגול והרי זה עוקר כל הגוף איסור חלב מחולין.

ואי נימא דמלאכה אחת חשיבא עקירת הגוף ה"נ היתר חלב חולין ליחשיב עקירת כל הגוף אלא ש"מ דהכל תלוי בדבר הכתו' בתורה וכשמואל דמפרש למתני' בהאי טעמ' אלא דבחלב נראה מל' הרמב"ם ז"ל דלא הוי הוראה אלא בחלב הקבה וכחד נוסח' בש"ס דילן לעיל דף ג' ע"א וגם זה לא נעלם ממני שיש לחלק בין חלב חולין למלאכה אחת בשבת דהתם קיימו במקצת איסור חלב.

ובשבת כל מלאכה איסור בפ"ע הוא אבל מ"מ העיקר כמו שכתבתי וע' בת"כ דגרסינן התם אבל המוציא מרשות לרשות והמוציא מרה"י לרה"ה פטור ונראה דזה היה נמי

גירסת הירושלמי וכמו שהגיה בעל פני משה ולא נמצא עוקר הושטה ואמר ר' שמואל בר' בא כשאמרו אמה אחת מותר' ב' אמות אסורו'.

ע"ש: ע"ב במאי טעו בהדין קרא כו' בזמן דאיכ' חרישה איכא שבת ובזמן דליכא חרישה כו' ק"ק לפי מאי דדרשי בחריש ובקציר אשבת א"כ ליכא קרא לאסור שביעית בחרישה והכי קיי"ל דאין לוקין על החרישה רק איסור דאוריית' איכא מקרא דבחריש ובקציר וכיון דטעו ודרשי אשבת א"כ לא אסירא חריש' בשביעית כלל וי"ל דקצירה ודאי אסירא בשביעית וקטעו בקציר ויש ליישב עוד בכמה אנפי וק"ל וע' בטעם המלך בהל' שביעית שהביא גירסת הרא"ש ז"ל אין חרישה בשבת בשביעית ולא הבנתי גרס' זו דהא בעינן שיורו לעשות והכא א"א דהא איכא איסור' מחמת שביעית ותוספת הרא"ש אין נמצאין בגבולינו לעיין בו.

לביטול מקצת ולקיום מקצת ר"ש פוטר ע' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' יסודי התורה ומבואר מדבריו ז"ל שם דלעיקר הדין אינו דומה ביטול מקצת של נביא השקר לביטול מקצת של הוראה דבהוראה הוי ביטול מקצת כל שהורו בדבר שאין מפורש בתורה כמו דם הלב וחלב הקיבה או איזה מלאכה מותר בשבת משום דיש לתלות דבר זה כהוראה אבל לענין נביא השקר אפילו נתנבא בשם ה' להתיר כה"ג הרי הוא חייב דנביא אינו יכול לעקור דבר מן התורה לעולם בין מתורה שבכתב בין מתורה שבע"פ: דמצות התורה אינן זמניות שיבוא השינוי בהן והא דפטור לביטול מקצת היינו דווקא אם אמר להתיר האיסור לפי שעה ולצורך שעה בזה אנו יכולין לסמוך על הנביא משום דכזה אפשר שיתנבא בשם ה' באמת להתיר דבר לצורך שעה כדי לקדש שמו כמו מעשה אליהו בהר הכרמל ועכ"פ שפיר ילפינן מינה לענין הוראה דאין שבת בשביעית חשיבא ביטול מקצת וקיום מקצת כי היכ' דמצינו לענין נביא דקרו לה ביטול מקצת וקיום מקצת אף דלדברי הרמב"ם) ז"ל יש לחלק דהתם קרינן לה שפיר ביטול מקצת כיון דאינו מתיר אלא לפי שעה אבל אין שבת בשביעית דהוראה עולמית היא בכל שביעית אלא דמ"מ שפיר שמעינן דלפי שעה לא חשיב עוקר כל הגוף וע' בלח"מ שם: תוס' בד"ה בעי רב יוסף כו' יש חסרון בדבריהם וצ"ל אבל קשה דחרישה כו'.

וראיתי בפני משה בריש מכילתין על הא דאמר שמואל התם והן שהורו מותר שכתב להוכיח מהא דתנן במתניתין אבל אמרו שומרת יום כנגד יום פטור דהוי הוראה אלמא דאין צריך שיורו דווקא להיתר אלא אפ"י הורו פטור הוי הוראה ובמחילת כ"ת נשמט ממנו לשון הרמב"ם ז"ל ששינה לשון המשנה וכתב במקום פטור לשון מותר והיינו דמתני' נמי פטור ומותר קתני ואידי דתני בנדה עצמה חייב תנא הכא פטור אבל באמת פטור ומותר קתני: ומהא דמיבעיא ליה לרב יוסף בהוראת חרישה בשבת.

יש קצת ראייה ג"כ למה שכתבו התוספ' בריש שבת דהא דאמר איסי בן יהודא דאינו חייב על אחת מהן היינו סקילה אבל כרת וחטאת חייב אכולהו דאל"ה אלא כרת נמי ליכא א"כ אין לחייב הוראת ב"ד ע"ז משום דדלמא ליכא כרת על מלאכה זו וק"ל משנה הורו ב"ד וידע אח' מהן כו' כבר כתבתי לעיל ביאור המשנה וע' לשון רש"י בד"ה או שלא היה מופלא כו' ואיכא למימר נצטרך אח' מהן לצאת לדרך ומינו אחר במקומו ואינו מובן למה הוצרך לזה וע' בלח"מ שכתב לפרש מה דקשיא ליה לרש"י ז"ל מפני מה אין

ראוי להוראה משום דגרסתו דחדא קתני זקן שאין ראוי לבנים ע"ש ובדבור שלפניו נראה דגירסת רש"י נמי זקן או שאין ראוי לבנים ונראה דקושית רש"י היא מפני מה אינו ראוי להוראה כיון דפסול זקן ושאין לו בנים אינו אלא משום שהוא אכזרי והיינו כדיני נפשות.

אבל לענין הוראה מפני מה אינו ראוי להורות באיסור והיתר וגר וממזר שאני דפסולין בגופן וכן מצינו בזקן ושאין לו בני' דראויין להוראת דבר שאין צריך רחמנות כמו במסית כדאית' שם בסנהדרין: או שלא היה כו' מנלן אמר רב ששת כו' ובירושלמי יליף לה מדכתי' מעיני העדה מי שהוא להם לעינים היינו מופלא שבב"ד דבעינן שנעלם דבר ממנו ודברי הירושלמי אלו נשמטו מעין רואה של ז"ל שתמה על הרמב"ם ז"ל שכתב ומנין שעד שיהיו כולם ראויין להוראה שנאמר ואם מעיני העדה עד שיהיה להם כעינים ולהלן הוא אומר ושפטו העדה מה להלן כו' ותמה הלח"מ למה הביא דרשה זו דעד שיהיה להם כעינים.

ע"ש מה שכתב ליישב בדוחק ופשוט הוא דכוונת הרמב"ם ז"ל לדברי הירושלמי למילף מינה דצריך שיהיה מופלא שבב"ד שם ואף ע"פ שבש"ס דילן לא ילפינן מהא מ"מ דרכו של הרמב"ם ז"ל להביא דרשת הירושלמי היותר פשוטה וק"ל: הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן כו' קודם שנבאר דברי הרמב"ם ז"ל הצריכין עיון בזה צריך לבאר תחלה מחלוקת ר"מ ור"י ור"ש דמתני' לפי פרש"י ז"ל ופשטיה דסוגיא וממילא יבואר דברי ז"ל בס"ד והשי"ת יאיר עינינו: הנה ברישא דמתני' תנן אם עשו כל הקהל או רובו היינו רוב י"ב שבטים.

בזה ס"ל לר"מ דאין מביאין אלא פר אחד מפני שב"ד לבד מביאין ור"י ס"ל דהצבור מביאין וכל שבט איקרי קהל מש"ה מביאין י"ב פרים. ור"ש סבירא ליה דהביא דין ג"כ חייבין וא"כ מביאין י"ג פרים י"ב פרים לצבור) דאיהו נמי ס"ל שבט אחד איקרי קהל) ופר לב"ד ובתר הכי תנא בבא אחריתי אם עשו ז' שבטים או רובן והוי נמי רוב ישראל כמו שפרש"י ז"ל.

לר"מ חייבין ב"ד בפר כיון דאיכ' רובא בשבטים ורוב ישראל אבל אם חסר אחד מהן היינו דהוי רוב שבטים אבל לא רוב ישראל או רוב ישראל ולא רוב שבטים פטורין ור"י ס"ל בהא נמי כיון דאיכ' רובא נגררין כל השבטים אחריהן וחייבין להביא י"ב פרים ור"ש לית ליה גרירא ואין מביאין אלא ז' פרים ופר לב"ד ואם לא עשה אלא שבט אחד בלבד בהוראת ב"ד הגדול לא נתבאר במתני' בהדיא מה דינו לר"י ור"ש אבל שמעינן לה אליבא דר"י דחייבין מאיזך בבא דשבט את' בהוראת בית דינו חייבין לר"י וכ"ש בהוראת ב"ד הגדול ובברייתא קאמר ר"י בהדיא חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים חטאו שלשה מביאין ג' פרים ומפרשינן בגמ' טעמא דלר"י אייתר ליה תרי קהלא חד לחייב על כל קהל וקהל וחד לגרירה ולר"ש לא אייתר אלא חד קהל לחייב על כל קהל וקהל וגרירא לית ליה.

ואכתי לא שמעינן דין גרירא לר"י אם לא עשו אלא שבט אחד ומיבעי לן האי מלת' בגמ' אליבא דר"י ואיפשיט' דלר"י נמי אית לי' גרירא בזה ג"כ וכיון שעשה שבט מחוייבין כל הי"ב שבטים להביא י"ב פרים ולפ"ז לר"י שבט אח' לבד הוי דינו כרוב ישראל.

והיינו כיון דאיתרבי לחייב על כל קהל וקהל ממילא שמעינן דשבט אחד לחוד נמי בר חיובא הוא וכי איתרבי תו דין גרירא ממילא איתרבו שיגררו אפי' אחר שבט אח' לבד ולר"ש לא מצינו מפורש אלא בז' שבטים שחטאו חייבין להביא ז' פרים משום דהוי רובא אבל שבט אח' שעשה לא שמעינן אליביה אם הם עצמן מביאין משום דשמא לא איתרבי אליביה לחייב על כל קהל וקהל אלא אסרוב שבטים עשו כמו שנאמר כי לכל העם בשגגה ומיבעי לן בגמ' אליבא ואיפשיטא דבזה ס"ל כר"י דשבט אח' נמי חייב אם עשו בהוראת ב"ד הגדול אלא דאכתי אין דעתו שוה לגמרי עם ר"י גם בזה לשיטת רש"י ז"ל דלר"י בכל גוונא צריכין להביא לפי מספר השבטים שעשו ולר"ש אין מביאין לכל שבט ושבט אלא אם עשו ז' שבטים דהוי רובא אבל אם לא חטאו אלא ששה אין מביאין כולן אלא פר אח' כמו שבט א' ומוכרח לומר כן מבריית' דמה הן מביאין דלא מיתוקמא אלא בהכי והתוס' ז"ל תמהו ע"ז דהיכן מצינו מחלוקת זו בין ר"ש ור"י ולקמן יבואר עוד מזה: והנה לר"י לשיטת רש"י ז"ל דאפי' אחר שבט א' נגררין כל הקהל א"כ הא דאמר ר"י בבריית' חטאו שנים מביאין ב' חטאו ג' מביאין ג' למאי נפקא מינה קאמר האי חושבנא הא אפי' ע"י שבט א' כל השבטי' מביאין וצ"ל דקאי אהוראת בית דינו: והא דבמתני' משמע דר"מ בעי תרתי רובא רוב שבטים ורוב ישראל איתמר בבריית' פלוגת' ע"ז דרשב"א אומר משמו דחד רובא סגי או רוב שבטים או רוב ישראל ובאמת צריך להבין טעמו של ר"מ במתני' דבעי תרי רובא כיון דאליביה שבטים לא רמיזא הכא וסתמא נאמר כי לכל העם בשגגה היינו רוב ישראל.

ומנ"ל דבעינן נמי רוב שבטים וצ"ל דמסברא קאמר הכי דלא חשיב רוב קהל אלא אי איכא גם רוב שבטים. תדע דלרשב"א נמי דווקא חטאו ששה שבטים והן רובו של קהל חייבין אבל מיעוט שבטים אפי' הן רובו של קהל אין מביאין דאלת"ה אלא לאו דוקא ששה א"כ למה הוצרך לאוקמי בריית' דמה הן מביאין כו' בחטאו ששה שבטים דקשיא ע"ז מ"ט דר"ש וכמו שהקשו התוס' לוקים בחטא שבט אחד והיא רובו של קהל אלא ודאי גם רשב"א לא קאמר אלא בחטאו ששה שבטים דוק' ומספקא ליה ג"כ בהא דאמר או חטאו ז' אע"פ שאינו רובו של קהל אי דוק' קאמר שאינו רובו אבל מחצה בעי כמו בשבטים או דלמא אפי' הוי מיעוט הקהל חייבין ומצאתי בירושלמי מפורש דתרווייהו דוק' רוב קהל ומחצית שבטים.

או רוב שבטים ומחצית קהל זו היא שיטת רש"י ז"ל ומאי דקשיא ליה לשיטתו הא דאמר' לקמן בשלמ' לר"י משכחת לה שנים עשר פרים כגון שחטאו י"ב שבטים או ז' שבטים ואינך ע"י גרירה ולמה ליה ז' שבטים אפי' אחר שבט אח' נגררין אליב' דר"י ועוד קשה ר"י מאי עביד ליה בקרא דכל העם בשגגה כיון דאליביה לא בעינן רובא דכל ישראל וברוב שבט אח' סגי ועוד קשה קצת הא דאמר רב אסי לעיל ובהורא' הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל ולשיטת רש"י ז"ל ע"כ כר"מ אתיא ואנן קיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר' יהוד'.

ונראה דמטעם זה לקח לו הרמב"ם ז"ל דרך אחרת בסוגיין שכ' בפ' המשניות ובחבורו דהא דאמר ר' יהודה דכל ישראל נגררין אחר שבט אח' היינו אם השבט הוא רוב ישראל דוק' ולפ"ז פלוגתייהו במתני' הכי הוא דר"מ בעי דוקא רוב ישראל ורוב שבטים והכי

דווקא הוא דאיקר קהל ור"י ס"ל דשבט אח' נמי איקר קהל היכא דהוא רוב ישראל אבל שבט אח' בלא רוב ישראל אפי' לר"י אין הצבור נגררין אחריהן ולא עוד אלא נראה דאף הן עצמן אין מביאין כיון דהוי מיעוט' וכן נראה מדבריו ז"ל בחיבורו דפסק כר"י ולא כתב לחייב אלא ברוב שבטים אפי' מיעוט ישראל או רוב ישראל ואפי' שבט אחד אבל שבט אחד והוא מיעוט ישראל משמע דפטור לגמרי אלא דלפ"ז הא דשבט אחד חייב לר"י בהוראת בית דינו ע"כ ג"כ דוקא אי הוי רוב ישראל.

דאל"כ יקשה השתא ע"י הוראת ב"ד חייבין אפי' הוי מיעוטא כ"ש ע"י הוראת ב"ד הגדול אלא ודאי גם בזה בעינן שיהיה רוב ישראל וא"כ איך יפרש הא דתניא אליבא דר"י חטאו ב' מביאין ב' פרים ואמאי כיון דע"כ ליכא בחד שבט רוב ישראל א"כ אמאי הן חייבין דלא מסתבר לומר שיצטרפו שני שבטי' לרוב ע"פ הוראת בית דינם ולפי הנ"ל הא דפשטינן לקמן לר"ש דשבט אח' מייתי היינו נמי דוקא אם הוא רוב ישראל וכן משמע קצת בלשונו ז"ל בפ"י המשניות שכתב שם ויראה שאף ע"פ שלא בא בזה מקרא שכשיהיה השבט ההוא רוב קהל שעשו בהוראת ב"ד הגדול שב"ד לבדם מביאין פר והיינו לר"ש אלא שאין מדוקדק לשון ב"ד הגדול לבדם הא אותו השבט נמי חייב ויש לי עוד לדקדק בלשונו ז"ל שם בפ"י המשנה אלא שלא רציתי להאריך: ויש להביא ראיה עוד לשיטת הרמב"ם ז"ל מהא דאמרי' לעיל דף ג'.

ואיבע"ת אימא בשבט שעשה בהוראת בית דינו קמיפלגי ומאן חכמים ר"י דקשה לכאורה הא דתני ר"מ פוטר: ומאי אריא בהוראת בית דינו אפי' בהוראת ב"ד הגדול נמי פליג ר"מ כיון דליכ' אלא שבט אחד אבל לפי הנ"ל דמיירי שאותו השבט הוי רוב ישראל יש לומר דהא דר"מ פוטר הוא דוקא בהוראת בית דינו אבל לא בהוראת ב"ד הגדול והיינו ר"מ אליבא דרשב"א ולא דוקא ששה שבטים קאמר אלא אפי' שבט אחד וכדמשמע מלישנא דש"ס דילן דמעני משמע מיעוט' ובתר הכי מוקי התם בחטאו ששה שבטים ומאן חכמים רשב"א וה"ה דהוי מצי למימר מאן חכמים ר"י: ולפי שיטה זו ניחא נמי תמיהת התוס' בהא דמוקי לקמן בריית' דמה הן מביאין בחטאו ששה כו' ואמאי לא יביאו ששה פרים לששה שבטים כיון דס"ל לר"ש דשבט אח' מייתי ולפי הנ"ל ניחא דע"כ לא קאמר ר"ש דשבט אחד מייתי אלא אי הוי רובו של קהל ומש"ה ששה שבטים והן רובו של קהל נמי אין מביאין אלא פר אח' וע"י בכ"מ ובלח"מ ז"ל שלא ביארו כל הצורך בזה: וראיתי בת"כ דגרסינן התם בדברי ר"י חטאו שנים מביאין ב' פרים חטאו ג' מביאין ג' ושאר כל השבטים שלא חטאו מביאין ע"י פר: ולפ"ז א"א לפרש דמיירי בהוראת ב"ד של השבט וא"כ הדק"ל מנינא למה לי הא אפי' בשבט א' כל השבטי' מביאין ואי לאו דמיסתפינא הייתי אומר דשבטים שלא חטאו אין מביאין למנין השבטים אלא כולן מביאין פר אח' דדוקא אותן השבטים שחטאו כ"א מיקרי קהל וכל שבט בפ"ע מביא פר.

אבל אותן שלא חטאו אין מביאין כולן אלא פר אח' והכי משמע לישנא דמתני' ובריית' אלא דלקמן לא משמע כן בהא דאמרי' באנשי הגולה שחטאו ז' שבטים ואינך ע"י גרירא אלמא דגם אותן שלא חטאו מביאין לכל שבט ושבט: וראיתי בתוס' מנחות פרק התכלת דף מ"ה בד"ה בז' שבטים כו' שכתבו והא דלא כר"י דבעי פר לכל שבט ושבט.

ונראה דאפ"י לר"י ניחא דמיירי במיעוט שבט עכ"ל ודבריהם ז"ל תמוהין אצלי דמיעוט שבט כמאן דליתא הוא ובהדיא תנן במתני' ז' שבטים שחטאו או רובן ולכ"ע בעינן רוב שבט אלא דבאמת קשיא טובא כמאן אתיא מימרא דר' יוחנן שם במנחות אי כר"מ ב"ד מביאין פר אחד לבד. ואי כר"ש הא איכא ח' פרים דפר לב"ד והתם איתא שבעה ועוד לשיטת רש"י ז"ל בכה"ג דשבעה שבטים ולא הוי רובא של קהל גם לר"ש אין מביאין אלא פר אחד.

ולא מצאתי דרך ליישב זאת אם לא ע"פ שיטת הרמב"ם ז"ל דאין גרירא לר"י בשבט אח' אלא אם הוא רובו של קהל. ונאמר אליביה דשבט עצמו חייב אפ"י אם הוא מיעוט הקהל ודלא כמו שכ' לעיל וא"כ תו לא איצטריך לן לאוקמי בחטאו ששה כו' אלא מיירי בשבט אחד והוא מיעוט הקהל ות"ק ר"י הוא דאין מביא אלא פר אח' ור"ש אמר ב' פרים אבל היכא דהוי ז' שבטים ואפ"י מיעוט הקהל מודה ר"ש דכל שבט ושבט מביא ואתיא הא דמנחות כר"ש או שנאמר דהא דכתיב וספרתם שבעה לאו ז' פרים קאמר אלא אשבעה שבטים קאי ועי' פירושו ז"ל שם אבל דברי התוס' ז"ל לא זכיתי להבינן.

ובירושלמי ראיתי דאמרי' התם מאן תנא רוב דתני ר"מ אומר הוא מחצית כל השבטים הוא מחצית כל שבט ושבט ובלבד רוב ר"י אומר חצי כל שבט ושבט ובלבד רובי שבטים שלמים. ומשמע קצת מזה דלר"י לא בעינן רוב כל שבט ושבט אלא חצי כל שבט רק שיהיה ז' שבטים מ"מ במיעוט שבט ליכא למ"ד והדברים עתיקים.

שוב ראיתי במ"ג סי' רי"ח שהעיר בזה ע"ש מש"כ: יש לדקדק למאי דפסק הרמב"ם ז"ל הכא כר' יהודה דשבט והנה אחד איקרי קהל. א"כ אמאי לא פסק כוותיה נמי לענין פסח הבא בטומאה דאמר ר"י התם דאפ"י בשביל שבט אח' עושין כולן בטומאה וכן אית' בירושלמי כדרך שחלוקין כאן כך חלוקין לענין פסח וי"ל דלסוגית הש"ס דילן לא שייכין להדדי דהא אמרי' הכא דהיינו טעמ' דר"י דכתיב הקהל יתירא לחייב על כל קהל וקהל.

אבל אי לאו קרא יתירא לא הוי מחייבין על כל קהל וקהל וא"כ התם גבי פסח מנ"ל ועוד דלשיטת הרמב"ם ז"ל לא מחייבין הכא על כל קהל וקהל אלא אם הוא רוב ישראל או רוב שבטים אבל שבט אחד והוא מיעוט הקהל פטורין לגמרי וא"כ אמאי קאמר ר"י גבי פסח דבשביל שבט אח' עושין הכל בטומאה אלא ש"מ דלא דמיין אהדדי והכא בקראי פליגי דמסברא בעלמ' לא הוי מחייבין על כל קהל וקהל אי לאו דכתב רחמנא הקהל יתירא לר"י ור"ש.

ור"מ נמי מודה דשבט אחד איקרי קהל אלא דלא דריש קרא דהקהל לחייב על כל קהל וקהל והתם לענין פסח בסברא פליגי במאי דכתב רחמנא איש כי יהיה טמא איש נדחה ואין צבור נדחין. ת"ק ס"ל אע"פ דשבט אחד איקרי קהל מ"מ לא מסתבר שידחה את הטומאה אלא ברוב ישראל ור"י ס"ל דשבט אחד נמי לאו בכלל איש הוא ודוחה את הטומאה ולפ"ז א"ש דגבי פסח קיי"ל כת"ק וכדסבירי להו לכל אמוראי שם בפסחים והכא פסקינן כר' יהודה דדריש הקהל לחייב על כל קהל וקהל ודו"ק היטב: ויש להסתפק לענין פסח אי רוב שבטים טמאים ולא הוי רוב ישראל מה דינו.

אי נימא כי היכי דלענין הוראה רוב שבטים הוי כרוב ישראל או דילמא התם בעינן דוקא רוב צבור ומסתברא דהתם בטר רוב ישראל אזלינן וכדמשמע כולי סוגיא דפסחים שם. ודרך עיוני בסוגיין ראיתי בירושלמי פסחים דבר נוסף מה שלא נאמר בירושלמי דמכילתין דקאמר התם טעמ' דר"י דאית ליה גרירא שנאמר ונסלח לכל עדת בני ישראל משמע דכולן צריכין סליחה אפי' אלו שלא חטאו ור"ש דלית ליה גרירא יליף מלכל העם בשגגה דאין חייבין אלא אלו שהיו בשגגה וקאמר התם ר"ש מאי עביד ליה בקרא דונסלח פרט לנשים וקטנים משמע מזה דנשים נמי לא שייכי למנין רוב צבור גבי הוראה.

והוא דלא כמו שכתבתי לעיל בפשיטות דנשים משלימות לרוב וע' בק"ע שם. וגבי פסח אמרו בהדיא דלמ"ד נשים חובה משלימות לרוב: ע"ב רש"י בד"ה י"א שבטים לא כו' ע' מהרש"א ז"ל שכתב דאין דבריו מוכרחים דהא ר"מ ס"ל דב' שבטים לא איקרו קהל ולפי מ"ש לעיל דברי רש"י נכונים דלא פליגי בזה כלל ור"מ נמי מודה דאיקרי קהל אלא דאפ"ה כיון דליכ' קרא יתירא לא מחייבין אכל קהל וקהל אלא ב"ד לבד מביאין אבל באמת נראה דהא דאמרי' לעיל דלמא שאני ירושלים דהוי נמי בנימין לאו למימרא דב' שבטים איקרו קהל אלא כיון דאיכ' נמי בנימין שייך לומר קהל יהודה וירושלים היינו אסיפת שני השבטים.

ועפ"ז יש ליישב קושית התוס' ז"ל שלא הביא הש"ס מקרא דגוי וקהל גוים דהתם נמי הפירוש אסיפת גוים. וע"כ קאי אמנשה ואפרים וגוי קאי אבנימין וכן פרש"י ז"ל בחומש וכדאית' במדרש אלא דא"כ מונתתיך לקהל עמים נמי אין ראה דקאי אמנשה ואפרים כמו שפרש"י ז"ל שם ובירושלמי ילפי מקרא דגוי וקהל גוים ע"ש שם תוס' בד"ה ה"א עד דעבדי ב"ד תימא כו' ולא הבנתי תמיהתם דק"ו פריכא הוא דה"א דאין חייבין אלא אם ב"ד נמי עשו בהדי צבור ונהי דמיעוטה שלא עשו לא מעכבי אע"ג דכתיב כי לכל העם בשגגה רובא ככולו אבל ב"ד שהורו ה"א דגם הם יעשו עם הצבור: דף ו גמרא והא מייתי להו הנהו דחטאו לפי מאי דס"ד השתא דכל הדור ראשון כדאמר לקמן הכא מי הוי חיים.

צ"ל הא דפריך והא מייתי להו היינו כיון דמתו כל הראשונים הוי ס"ד דחטאת צבור נמי מתה והא דתנן במתניתין בתמורה דאין חטאת צבור מתה היינו אם מתו מקצתן ומשני רב פפא דאין מתה בצבור כלל. והוי בעי למימר מתחת אבותיך כו' ואיפרכא וקאמר אלא דיוקא דרב פפא משעיר דר"ח דלמא מייתו מישראל ופריך מי דמי שעיר ר"ח דלמא לא מייתי הכא ודאי מייתי ופרש"י ז"ל דבשעיר ר"ח ספק הוא ואינו מובן אטו אי ידעינן שמתו כמה אנשים לא נקרבו השעירים ונראה לפרש דהתם ליכא לספוקי אלא במיתת מקצתן אבל הכא ודאי מתו כולן ובזה יש שינויא בין סוגיא דהכא לסוגיא דתמורה דהתם לא פרכינן להאי פרכא כאשר יתבאר ומסיק אלא טעמא דרב פפא מדכתיב כפר לעמך כו' ראוי' כפרה זו ופריך על'י מי דמי התם מגו דמתכפרא אחיים מכפרא נמי אמתים אלא הכא מי הוי חיים ומשני אין הכי נמי כו' ופריך ודלמא מיעוטה הוי ואכתי הוי חטאת שמתו בעלי' ואין כפרה למתים ומשני דחיים רובא הוי ומשמע מסוגיין דדברי רב פפא קאי אדוכתי' וקשה לי כיון דמסיק דחיים הוי רובא א"כ תו אין

צריך לומר דכי גמירי כו' הא בלא"ה הכא לא מתו בעלי' כלל והיה נראה לומר דמ"מ איצטריך לסברת רב פפא דמשום חיים לחודייהו לא היו צריכין להביא כיון דלא היו עתה בימי עזרא רק ב' שבטים יהודה ובנימין ויתר השבטים בח"ל היו ואם כן איך הביאו י"ב פרים לר' יהודה אלא כיון דהיו צריכין לכפרה צירפו נמי בכפרת המתים הדור שהיו בימי צדקיהו שהיו אז כל הי"ב שבטים שהחזירן ירמיה כן היה נראה לכאורה אלא דכבר נחלקו הראשונים בזה אי היו בימי עזרא כל הי"ב שבטים עיין תוספות גיטין פרק השולח ובעירובין דף ל"ב ובדברי הרמב"ם ז"ל פ"י מהל' שמיטין וכל סוגיא זו איתא נמי בתמורה דף ט"ו בסגנון אחר דקאמר התם קס"ד למ"ד חטאת ציבור שנתכפרו בעליה מתה חטאת שמתה בעליה נמי מתה והא הכא דאיכא דמתו בעליה וקרבה משמע מזה דלמ"ד כיפרו בעליה אינה מתה בציבור מתו בעליה נמי לא איכפת לן ולא פריך אלא לר"י דאית ליה כיפרו בעליה תמות אפילו בציבור ומשני רב פפא אפילו למ"ד נתכפרו מתה אבל מתו בעליה אינה מתה לפי שאין ציבור מתה ומסיק התם דיליף משעירי הרגלים ור"ח ודלמא מייתי מרייהו דהני זוזי אלא ש"מ אין הצבור מתים ולא פריך התם מי דמי כו' ונראה דשקלא וטריא דהתם אזלא דחיים היו מקצת מאותן שבימי צדקיהו גם למאי דס"ד ומש"ה לא פריך מי דמי ועיין בתוס' שם בתמורה ד"ה וקא קרבה ובתר הכי אמרינן ואיבעית אימא כי אקרבינהו להנהו חטאות אחיי אקרבינהו.

ולפ"ז תו לא איצטריך לדרב פפא אלא דלמ"ד נתכפרו בעלים תמות אפי' בצבור ה"ה נמי מתו בעליה אלא התם אחיי אקרבינהו ולא הוזכר שם קרא דכפר לעמך ישראל ואפ"ל דסוגיות אלו מחולקים המה בזה אי עלו כולם בימי עזרא וסוגיא דהכא ס"ל דעלו כולם וא"כ א"צ לקרא דכפר לעמך דבלא"ה אחיים לחוד היו יכולין להביא וראיתי ברש"י ז"ל שם שפי' על הא דפריך דלמא מיעוטא הוי ואמיעוטא לא מקריבין כמרובין אלא כיחידים כשבה או שעירה והוא נגד מ"ש לעיל מרובין ונתמעטו ופרש"י שמתו מקצתן חייבין להביא כשעת חטאן אלא נראה עיקר פרש"י הכא משום דמתו רוב בעלים הוי חטאת שמתו בעליה ולקמן יתבאר עוד אי"ה: הא מזידין הוי כו' הוראת שעה היתה כו' וכתבו התוס' דעל כולהו הוי מצי לתרוצי הכי ומלישנא דהש"ס משמע דצרכינן לשינויא דלעיל משום דאל"ה על מי הביאו כפרה זו וכן משמע מהא דאמר רבי יהודה על עבודת כוכבי' הביאום אבל בירושלמי ראיתי דמיבעי' לרבי יוחנן במת אחד מן הצבור מהו שיביא תחתיו ורוצה לפשוט מהאי קרא דהבאים משבי הגולה ודחי דהוראת שעה היתה.

שם מת אחד מן הצבור חייבין כו' עד סוף הפרק והנה רב יוסף בעי לאוקמי כר"ש ומת אחד מן הצבור חייבין דאין צבור מתים והיינו דילפינן משעיר דר"ח או מבני הגולה דודאי מתו כמה מהם ואפ"ה אינה מתה כיון דרובן נשתיירו אבל מת אחד מן הב"ד פטורין דשותפין נינהו ובשותפין אפילו מת אחד מהן הוי חטאת שמתו בעליה ודחי אביי דהא מצינו לר"ש דאמר גבי פר יוה"כ שאין חטאת צבור מתה ופרו של אהרן אינו אלא דשותפין ואפ"ה קאמר ירעו אלמא דשותפין נמי לא גמירי לה לחטאות המתות וא"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרי קהל והוי של צבור אבל של שותפין אפילו נתכפרו בעלים נמי מתה ולפ"ז ס"ל לרב יוסף דשותפין נמי נאמרו הני חטאות המתות שישנן בשותפות וצריך להבין מ"ש בצבור דלא גמירי למיתה אפילו אלו שישנן בצבור

כיון דלא ס"ל לרב יוסף אליבא דר"ש דבחד מקום גמירי מדאיתנהו בשותפין א"כ מ"ש בצבור דליתניהו ובשלמא לענין מתו בעלים יש לחלק מסברא בין צבור לשותפין משום דאין צבור מתי' וכדילפינן לעיל משעיר דר"ח או מבני הגולה דאפילו מתו מקצתן מביאין.

אבל בנתכפרו בעלים מ"ש בין צבור לשותפין וצ"ל דמסברא בעלמא ס"ל לרב יוסף לחלק בין צבור לשותפין וכיון דבצבור אין בעליו מיוחדין לא איכפת לן אם נתכפרו בעליו או מתו בעליו אבל שותפין דבעליו מיוחדין הוי כיחיד אלא דלפ"ז לא יתישב הא דקאמר שאני כהנים דאיברי קהל ומאי מועיל הא דאיברי קהל מ"מ בעליו מיוחדין המה כמו שותפין ע"כ נראה דס"ל לרב יוסף אליבא דר"ש דדוקא בצבור לא נאמרה הלכה דחטאות המתות אבל שותפין כיחידים דמו וע"ז קאמר דכהנים נמי איברי קהל ובכלל צבור הם ופריך אלא מעתה נייתו פר בהורא' וכ"ת ה"נ א"כ טפי להו שבטים י"ב שבטים וכהנים הרי י"ג אלא אמר רב אחא בר יעקב שבט לוי לא איברי קהל מפני שאין להם אחוזה וכיון דשבט לוי לא איברי קהל כהנים נמי לא איברי קהל ופרו של אהרן הוי של שותפין אלמא דשמעינן לר"ש דאפילו בשל שותפין לא גמירי למיתה ותו ליכא לאוקמא כר"ש וכהגהת הר"ש ומוכח מכאן דבפרו של אהרן לא נתכפרו אלא הכהנים ולא הלויים.

מדהוצרך רב יוסף למימר דכהנים איברי קהל ועיין בתוס' שבועות סוף פ"ק ובתוס' מנחות דף צ"ב ופריך הש"ס א"כ דשבט לוי לא איברי קהל תשרי להו י"ב שבטים. אמר אביי אפרים ומנשה נחשבין לשנים ורבא פריך עליה לנחלה הקשו ולא לדבר אחר ואם כן כל חד לנפשיה לא מיברי קהל ואם כן ע"כ ס"ל לרבא דשבט לוי איברי קהל והיה נראה לכאורה כיון דשבט לוי איברי קהל כהנים נמי איקרו קהל ושפיר מצינן לאוקמא כר"ש דלא שמעינן ליה בשל שותפין ורש"י ז"ל לא פירש כן אלא רבא נמי ס"ל דכהנים לא איברי קהל והדין עמו דאל"כ יקשה נייתו פר בהוראה וטפי להו שבטים אלא ודאי הא דאמר רב יוסף דכהנים איברי קהל פריכא היא ולפ"ז איפשיטא שפיר דר"ש אפילו בשל שותפין לא ס"ל דתמות ואם כן מאי קמיבעי מאי הוי עלה הא שפיר איפשיטא וראיתי ביומא פרק הוציאו לו דשקיל וטרי הש"ס התם נמי בפרו של אהרן אי של ציבור הוא או קרבן יחיד לענין שנכנס אחר בדמו של פר ומותיב אביי התם לרבא דאמר דהוי קרבן יחיד מברייתא זו דפר ושעיר שאבדו כו' דאמר ר"ש ירעו לפי שאין חטאת צבור מתה אלמא דקרבן צבור הוא והכא קאמר אביי איפכא דשל שותפין הוא וראיתי בתוס' ישנים שם ביומא שעמדו ע"ז וכתבו דלבתר דשמעה מרב יוסף קבלה והוא תמוה דא"כ הדק"ל נייתו פר בהוראה ואביי מסיק הכא דאפרים ומנשה נחשבים לשני שבטים אבל כהנים ודאי לא איקרו קהל ע"כ נראה דאביי לא פריך אלא אהא דדחי רבא לתירוץ דרב עמרם דאמר דחטאת ציבור היא ולא למיתה אזלא ומביא רביה מהא דאמר לו ר' מאיר כו' מכלל דאיכא למ"ד דצבור ורבא קדחי דכ"ע ס"ל דקרבן יחיד הוא ומשמע לענין דינא דימות ע"ז פריך ליה אביי דהא בהדיא אמר ר"ש דירעו והשיב לו רבא דלא אעיקר דינא דרב עמרם פליגנא אלא אנא נמי ס"ל כרב עמרם דלא אזלא למיתה משום דשותפין הוא: ולא פליגנא עליו אלא במאי דבעי למימר דתנאי פליגי בזה אי קרבן יחיד הוא או קרבן צבור וע"כ למ"ד של צבור הוא היינו לגמרי של ציבור דאל"ה אין כאן מחלוקת דלכ"ע של שותפין הוא ובזה פליגנא עליה דלכ"ע לאו של ציבור הוא ומסיק

הש"ס למאי נפ"מ דלא מייתו כהנים פר בהוראה וכדפריך הש"ס הכא עליה דרב יוסף ויפלא בעיני על רש"י ז"ל שם שכתב דמש"ה לא מייתו כהנים פר משום דלא איקרי קהל אלא אותן שנטלו נחלה והוא פלא דהא רבא ס"ל הכא דשבט לוי איקרי קהל כיון דאפרים ומנשה כחד חשיב להו אלא כהנים לבדן ס"ל לרבא דלא איקרי קהל ודלא כרב יוסף וראיתי בתוספות ישנים שם בד"ה ומאי נפ"מ שהקשו אמאי לא קאמר דנפ"מ אליבא דר' יהודה דאי חטאת השותפין היא כי מת כה"ג החטאת תמות כמו במת אחד מן הב"ד אבל אי חטאת הצבור היא גם לר"י אינה מתה וכדאמר רב פפא לעיל דר"י נמי מודה במתו בעליה דאינה בצבור ולמ"ש ניהא דקאמר הנ"מ דמחמת זה מוכרח דלאו חטאת צבור הוא דאל"כ טפי להו שבטים והתוס' שם כתבו לישב דע"כ לא אמרינן דלר' בחטאת השותפין תמות במת אחד מהן אלא גבי ב"ד דהפר בא על חטא ידוע אבל פרו של אהרן שאינו בא על חטא אינו נדחה בשביל מיתת אחד מהן אפילו לרבי יהודה והקשו ע"ז מהא דדייקינן לעיל משעיר דר"ח ומאי דוקיא הא שעיר דר"ח אינו בא על חטא וכתבו דהתם איכא למיחש שמא כל המעות שלו ולא הבנתי דהא בפרו של אהרן וודאי כל המעות של כה"ג הוא והיכי כתבו דמודה ר"י בזה עוד כתבו שם בד"א דר"י מודה בפרו של אהרן דלא אזלא למיתה משום דבא על כל השבט וכי היכי דאין ציבור מתים ה"נ גמירי דלא כלה שבטא ומלשונם משמע דלויים נמי מתכפרין בו וכבר כתבתי לעיל להוכיח דאין לויים מתכפרין בו ולענ"ד נראה איפכא דבפרו של אהרן אפילו למ"ד של ציבור הוא לר"י אזלא למיתה וע"כ לא מודה ר"י אלא היכא דאיכא חיים והם מביאין מתכפרין נמי בו המתים וכדאמרי' ראוייה כפרה זו כו' אבל היכא דהופרש בשביל כל הכהנים ומת אחד מהן הוי בכלל חטאות המתות אלא דמשעיר דר"ח משמע דכ"ע מודים דאפילו מת אחד לא אזלא למיתה אפי' הופרש בשבילו כמו מעות תרומת הלישכה שיש לו חלק בהם אבל יש לדקדק על האי דיוקא משעיר דר"ח אמאי לא יבטל ברוב המעות של כל ישראל אשר הם חיים.

ועיין במשנל"מ הלכות מעילה. ולמש"כ לעיל לפי הגירסא דתמורה דבמסקנא לא סלקא הא דרב פפא ודאי אין חילוק לר' יהודה במת אחד מהן לאחר הפרשה בין ציבור לשותפין כיון דאין שום ראיה לזה אבל היכא דלא הופרש פשיטא לי לאידך גיסא דלכ"ע חייבין להביא אפילו מת אחד מהן כיון דאלו החיים שנשארו חייבין להביא מחמת עצמן מאי איכפת לן במיתת אחד מהן וכי בשבילו יבטל החיוב מהרבים ואדרבה קשה לי על הא דאמר רב יוסף טעמא על מת אחד מן הציבור חייבין משום דאין ציבור מתים בלא"ה הם חייבים מצד עצמן כאלו לא היה ביניהם זה שמת כלל ובשלמא במת אחד מב"ד שפיר אמרינן דהוי חטאת שמתו בעליה אפילו לא הופרש מתחילה משום דצריכין זל"ז והחטא נעשה ע"י כולן.

וע"כ זה שמת צריך שיצטרף להבאת כפרתן ושפיר הוי מתו בעליה אבל במת אחד מן הציבור קודם הפרשה פשיטא דלא אשיב מתו בעליה כיון דבלעדו נמי חייבין מחמת עצמן אם לא שנאמר דקמ"ל אפילו אם כבר גבו מכולם ואח"כ מת אחד מהם נמי מביאין ממעות אלו שגבו כבר וי"ל עוד דהכא דבלעדי זה שמת לא הוי רובא א"כ ע"כ צריך הוא ג"כ להצטרף בכפרה זו שפיר הוי חטאת שמתו בעליה ולזה איצטרך לטעמא דאין ציבור מתים ולישנא דהירושלמי שהבאתי לעיל נמי מסייע לו דמיבעי ליה לר"י במת

אחד מהן מהו שיביאו תחתיו משמע דלא קמיבעי ליה אלא אם יביאו גם בעדו אבל הציבור וודאי חייבין ועדיין אין הדברים מבוררין אצלי וצ"ע: והרמב"ם ז"ל פסק כרבא דאפרים ומנשה חד שיבטא הוא: ועיין בלח"מ ז"ל שכתב דלרבא לא קיימא הוכחה מברייתא דפר ושעיר שאבדו כו' משום דאליביה ע"כ שבט לוי קהל וכבר כתבתי לעיל דלרבא נמי מוכח מברייתא דלעיל דחטאת השותפין אינה מתה משום דכהנים ע"כ לא איקרו קהל וכמו שפירש רש"י ז"ל.

ויש לדקדק בלשון סדר העבודה דאתה כוננת שבוידיאי אומר אני וביתי ובני אהרן עם קדשיך לאפוקי לויים ולבסוף מסיים ואתה בטובך מעורר רחמיך וסולח לשבט משרתיך מזה משמע דכל השבט מתכפרין בו וכעת לא ראיתי מי שהעיר בזה ודו"ק בכל הנ"ל ועיין מהרש"א ז"ל וראיתי דבר פלא בדבריו ז"ל על רש"י ד"ה ר"י אומר ימותו שכ' דר"י ס"ל דחטאת ציבור מתה וכתב ע"ז לא ידענא מי הכריחו לזה דאימא דר"י מודה בחטאת ציבור כו' והוא תמוה דמשנה מפורשת היא בתמורה דלר"י חטאת ציבור נמי תמות בנתכפרו בעליה ע"ש וגם מה יאמר על שעיר דברייתא.

והא דפריך רב יוסף ונוקמא כר"ש ומאי עדיף ליה ר"ש מר"מ נראה דלטעמיה אזיל דאמר כהנים הואיל ונאמר קהל גבייהו מיקרי ציבור א"כ לר"מ ב"ד נמי איקרי קהל כיון דדריש והקריבו הקהל זה ב"ד ושפיר הוי לר"מ חטאת ציבור ומסתבר לומר כן כיון דליכא כפרה אחרת אלא זו של ב"ד אבל לר"ש הוי חטאת השותפין כיון דישראל מתכפרין בשלהם ושל ב"ד אינו בא אלא עליהם לבדם.

וגם לא מיקרי קהל ומאן דס"ל דלר"מ נמי הוי חטאת השותפין י"ל משום דלר"מ אין הציבור צריכין כפרה לטעמיה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ועפ"ז ניחא הא דפריך הש"ס ביומא שם ולטעמיך הא דאמר רבי יעקב והלא פר העלם ושעירי עבוד' כוכבי' וחגיגה דקרבן ציבור"הם ואין דוחין את השבת מכלל דאיכ' של יחיד ומאי קושיא דילמא כר"מ ס"ל דב"ד מביאין ולא הוי אלא קרבן יחיד לענין לדחות את השבת ודוחק לומר דמתגיגה לחוד פריך ולמש"כ ניחא דלר"מ נמי קרבן ציבור הוא וא"ש בזה נמי מה שהקשו התוס' ישינים מחביתי כה"ג דוודאי קרבן יחיד הם לכ"ע ולפי הנ"ל ניחא דס"ל לרב עמרם דאליבא דת"ק חשיב קרבן ציבור כיון דלא בשביל כה"ג לחוד קריבה אלא חובת היום הוא בשביל כל ישראל אע"ג דהכה"ג מביאה משלו אבל פר יה"כ דכל ישראל יש להם כפרה אחרת וכן לר"ש פר של ב"ד דישראל מתכפרין בשלהם זה הוי קרבן יחיד ובתוספתא תמורה ראיתי דר' יהודה אמר להאי כללא דקרבן ציבור דוחה את השבת וקרבן יחיד אינו דוחה ולפ"ז בלא"ה פריך שפיר מכלל דאיכא למ"ד של יחיד היינו ר' יהודה וזה א"א דהא לר"י ב"ד לא מיייתי כלל וציבור הוא דמייתי ולפי מאי דס"ד לרב עמרם דת"ק ס"ל דפר של כה"ג קרבן ציבור הוא י"ל דאזלי לטעמייהו בזה דת"ק הוא ר"י ס"ל דכהנים איקרי קהל וקרבן ציבור הוא ור"מ לטעמיה דס"ל דאפילו שבט אחד לא איקרי קהל כש"כ כהנים לחודייהו ולהכי קרי לה קרבן יחיד אלא דכבר כתיבנא לעיל דאין הכרח לומר דר"מ ס"ל דשבט לא איקרי קהל וכמו שהארכתי לעיל וע"ש ביומא והאי דבעי ר"א פרו של אהרן אי עושה תמורה לדברי האומר קרבן יחיד ופי' התוס' שם דר"א מיבעי ליה דילמא דווקא קרבן יחיד הוא ולא של שותפין והיינו

משום דשמה אחיו הכהנים מקופיא מכפרי ואם כן לא הבנתי דבריהם שם בד"ה תמורת חטאת היא כו' שכ' ולא מצוי לשנויי ר"ש הוא דלית ליה מיתה בחטאת השותפות ומאי שינויא הוא כיון דס"ל השתא דעושה תמורה משום דמקופיא מכפרא אם כן לענין זה נמי חשיב קרבן יחיד ותמורתו מתה וצ"ל דסבירא ליה מדלא מיבעי ליה לר"א לענין מיתה אי תמות אי לא במתו בעליה או נתכפרו ש"מ דלענין זה פשיטא ליה דחטאת השותפין היא וע' בתוס' ישנים שם אלא דלפ"ז תיקשי היכי דייקנן מדברי ר"ש דשל שותפין נמי אינה מתה מהאי דיוקא דלא מצינו ולד תמורה בשותפין ולפי הנ"ל אין כאן הוכחה דהא מצינו תמורה בשותפין וליכא למימר דמולד גמרינן לה דליכא בשותפין דהא אמר ר"ל בתמורה הוא דגמירי לה למיתה ביחד.

והשתא לענין צבור א"ש דע"כ איכא בינייהו הני דליתניהו בצבור ומינה ילפינן לכולהו דליתניהו בצבור אבל שותפין מנ"ל דלמא כל הארבעה הוי אלו שישנן בשותפות תמורה ומתו בעליה ונתכפרו בעליה ועברה שנתה אלא ש"מ דאי הוי חטאת יחיד לענין לעשות תמורה הוי נמי חטאת יחיד לענין מיתה ודברי התוס' צ"ע ומאי דלא מיבעי ליה לר"א לענין מיתה י"ל דס"ל בלא"ה חטאת השותפין מתה.

וכדאמר רב יוסף הכא ויש לישב דבריהם ז"ל לדברי ר' נתן שם בתמורה ואין כאן מקומו להאריך בזה ועפ"ז ניחא הא דפסק הרמב"ם ז"ל בפשיטות דאין עושה תמורה. אע"ג דלא איפשיטא בעיא דר"א משום דכל אמוראי ס"ל התם דלא אזלא למיתה אלמא דשל שותפין היא והוי נמי של שותפין לענין תמורה ודו"ק.

הדרן עלך פרק הורו בית דין פרק הורה כהן משיח במשנה שוגג ועשה מזיד ועשה שוגג פטור יש לדקדק בשלמא גבי ציבור שייך שפיר חלוקות אלו דב"ד היו מזידין בהוראתן והציבור היו שוגגין במעשה כי סמכו על הב"ד. וכן איפכא דב"ד היו שוגגין בהוראתן והציבור מזידין היו במעשה כי ידעו שטעו אבל הכא ככהן משיח לעצמו היכי משכחת לה.

ע"כ צריך לפרש דבשעת הוראה שוגג היה וסבור שמותר לזרוק מרשות לרשות ועשה במזיד ע"כ היינו שנזכר שאסור ואפ"ה עבר וזרק. וא"כ פשיטא דפטור כיון דעשה במזיד וגבי ציבור שפיר הוי רבותא אפי' עשו מזידין משום דה"א דסמכו על הוראת ב"ד חשיבא שגגה אע"פ שידעו שטעו.

אבל הכא בהוראת עצמו כיון דנזכר שטעה א"כ פשיטא כי עשה במזיד פטור וכן אידך בבא מזיד ועשה שוגג היינו שהיה מזיד בהוראה א"כ עשה שוגג היכי משכחת לה כיון דמזיד היה. וכן הקשו בתוס' ונראה לפרש שוגג ועשה מזיד לא מיירי שנזכר בשעת מעשה דאסור לזרוק אלא הכוונה דהעשייה לא היתה בשגגת הוראה לסמוך על הוראתו אלא בדעתו לזרוק אפי' אם היה אסור וכיון דלא מחמת סמך הוראתו עשה חשוב כמזיד גמור ופטור ומזיד ועשה שוגג היינו שבדין והוראה היה מזיד וידע שאסור לזרוק אלא שעשה בשוגג בשגגת מעשה לבד נמי פטור.

דכהן משיח אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ע"י העלמו ולפ"ז משמע דאם היה שוגג בהוראה ובדעתו שמותר לזרוק ועשה המעשה בשגגה אחרת הרי זה

חייב: ותיקשה תפשוט דרמי בר חמא וכ"ש למה שכתבו התוס' לעיל דצבור ודאי אין חייבין בכה"ג א"כ כהן משיח נמי פטור: וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מה' שגגות שביאר כל החלוקות שם ודבריו ז"ל צריכין ביאור וז"ל שם הלכה ב' אבל אם לא תלה בהוראתו אלא שגג וזרק בשגגה כו' או ששגג בהוראתו לבטל מקצתו ולא עשה והוא סומך על הוראתו אלא עשה בשגגה אחרת או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה הרי זה פטור עכ"ל וצריך לפרש כוונתו בבבא ראשונה דלא תלה בהוראתו ועשה בשגגה ונראה דהיינו שלא היה בדעתו לסמוך על הוראתו אלא עשה בשגגה אחרת ובבבא שני' רבותא קמ"ל אפי' אם היה סומך על הוראתו אלא דעשה בשגגה אחרת נמי פטור ובבא דמתניתין שוגג ועשה מזיד לא כתב כלל ונראה דמפרש הכי לבבא זו שגג בהוראה ועשה מזיד היינו דעשייתו היתה בגדר מזיד כי לא רצה לסמוך על הוראתו ואפי' רצה לסמוך כיון דבשגגה אחרת עשה מזיד קרי לה כיון דהוי דומיא דמזיד שלא עשה על סמך הוראתו ולפ"ז איפשיטא מאי דמספקא להו להתוס' לעיל לענין צבור אי מייתי בכה"ג שעשו בשגגה אחרת והכא מוכח דפטור אלא דקשה לפ"ז אמאי לא מפרש הש"ס נמי הכי לעיל בשוגגין ועשו מזידין וי"ל דהיינו דקמשני לעיל אידי דתנא שוגגין ועשו שוגגין תנא שוגגין ועשו מזידין פי' דזה קורא התנא מזידין כשלא עשו על סמך ההוראה ובבא ג' או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה היינו דלא נעלמה ממנו הוראה כלל אלא עשה בשגגת מעשה לבד בכל זה פטור כן נראה לי לפרש דבריו ז"ל ופלא בעיני על נושאי כליו שלא דברו מזה כלל: שוגג ועשה שוגג פשיטא וכתבו התוס' ז"ל הא דלא פריך הכא לעיל גבי ציבור צ"ל דתנא התם אגב הכא ותירוצם דחוק דלא תני רישא אגב סיפא אבל לא ידענא מאי קשיא להו דהתם הא דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל לא פשיטא כ"כ וצריכין למילף הכי מקראי כדאיתא לעיל בפ"ק אבל הכא מלתא דפשיטא דחייב דשוגג גמור הוא וק"ל דף ז' ע"א מה ציבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כו' לפי מה שנראה מבריית' זו דס"ל כר"מ דב"ד חייבין מדבעי למילף מלאשמת העם דהורה הוא ועשו אחרים יהא חייב.

משמע דבציבור החיוב על המורים וה"נ בעינן למילף שנתחייב הוא בהוראתו לאחרים א"כ לא אתיא שפיר האי מה מצינו דהתם ניחא דאין ב"ד חייבין אלא על העלם דבר ולא על שגגת מעשה של הקהל דב"ד מאי חטאו אבל כהן משיח מנ"ל לפוטרו בשגגת מעשה וי"ל דאפי' למ"ד ב"ד מייתי מ"מ עיקר החיוב הוא מפני חטאת הציבור ואם עשו הציבור בשגגת מעשה אין מביאין פר אלא דאין פר בא אלא על העלם דבר ושפיר ילפינן לכהן משיח במה מצינו דלא יתחייב אלא על העלם דבר ואכתי איכא למיפרך דציבור אין חייבין על שגגת מעשה להביא פר אבל חייבין כשבה או שעירה והיכי מצינן למילף לכהן משיח לפוטרו לגמרי דכהן משיח לאו בר כשבה הוא וי"ל דאה"נ דהוי מצי לאקשוויי הכי אלא דבלא"ה איפרכא: מה צבור הורה ועשו אחריו חייבין אף משיח הורה ועשו אחריו חייב והקשו בתוס' היאך שייך לדמותו להוראת ב"ד הא כתיב לאשמת העם וכבר כתבתי בזה ומצאתי בירושלמי בפרקין דפליגי ביה אית תנויי תני העם ב"ד ובעי למילף הכי לחייבו על הוראתו לאחרים ואית תנויי תני העם ציבור ובעי למילף הכי אי מה ציבור אין חייבין אלא ע"י הוראת ב"ד אף הוא אינו חייב אלא בהוראת ב"ד ופלא בעיני על התוס' ז"ל שלא יישבו תמיהתם מדברי הירושלמי הלז: משנה הורה בפ"ע

ועשה בפ"ע כו' הנה בגמר' נחלקו אביי ורבא בפ' דמתני' אביי מפרש לה הורה בפ"ע כו' אפי' בחדא איסורא אלא דהורו בשני מקומות ורבא פריך אטו מקומות גרמי אלא הורה בפ"ע היינו בתרי איסורי ויש להבין במאי פליגי אביי ורבא ונראה דבמתני' מצינו למימר תרי טעמי בהא דהורה עם הצבור מתכפר עם הצבור.

או משום דכיון דהורה עם הצבור ביחד א"כ לא סמך על הוראתו לחוד אלא הרי הוא בכלל כל העושים וכולם מתכפרין עם הציבור אלא דהוי ס"ד דאינו מתכפר עמהם וצריך כפרה בפ"ע כמו ביוה"כ דאין מתכפר עם הציבור. להכי צריך קרא דעל חטאתו אשר חטא ולפ"ז אפי' אין הציבור מביאין פר כגון אם לא עשו אלא מיעוט הקהל אפ"ה הכהן פטור מכלום כיון דלא עשה מחמת הוראתו לבד אלא עם הוראת צבור ויש לומר עוד טעם אחר דכל שהורו הציבור ג"כ וחייבין בפר אין הכהן המשיח נפרד מהם ומתכפר עמהם אפי' עם מה שעשה הוא מחמת הוראתו לבד כמו הוא בחלב שעל הקרב והם בחלב שעל הדקין כיון דחד איסור' הוא יוכל להתכפר עמהם דהכל חטאת חלב הוא ולפ"ז אם לא עשו ע"פ הוראת ב"ד אלא מיעוט הקהל דאין הציבור מביאין פר הכהן המשיח חייב כיון דאין לו במה להתכפר ובזה פליגי אביי ורבא אביי ס"ל דטעמ' דמתני' בהורה עם הציבור כו' היינו משום דהוראתו היתה ביחד עם הצבור ולא עשה ע"פ הוראתו לבד אבל אם הורו בשני מקומות ולא סמכו זע"ז מיקרי חטא בפ"ע ומתכפר לו בפ"ע ורבא פריך עליה אטו מקומות גרמי אלא כל שחטאו חטא אח' מתכפר עמהם אפי' הורה הוא לבדו והם לבדן ולפנינו הנוסחא בש"ס בדברי אביי דיתבי בב' מקומות וקמורו בב' איסורי ונוסחא זו קשה לישבה מאד דבתרי איסורי מה לי במקום אח' או בב' מקומות ולקמן יבואר עוד: והנה בכריית' בעי למילף במה מצינו מנשיא דמתכפר לו עם הציבור ולמה לי קרא.

ולאביי ניחא דבכה"ג בנשיא שעשה בכלל הצבור וודאי מתכפר לו עם הציבור. אבל לרבא דאפי' הורה בפ"ע נמי מתכפר עמהם ביחד א"כ היכי בעי למילף מנשיא הא בנשיא נמי כה"ג שלא עשה מחמת הוראתן אינו מתכפר עמהם ולא גרע כהן משיח שלא סמך על הוראתן מהדיוט שאינו סומך על הוראתן דאינו מתכפר עמהם.

וי"ל דלמאי דס"ד שהכהן יביא לעצמו אפילו הורה עם הציבור היינו אפי' אם הורה עמהם ביחד וע"ז בעי למילף במה מצינו מנשיא שיתכפר בכלל הציבור ואיפרכא משום דביוה"כ הכהן המשיח מתכפר לעצמו וה"א דה"נ יתכפר לעצמו להכי ילפינן מקרא דעל חטאתו אשר חטא וכיון דילפינן מקרא דעל חטאתו דדוקא חטא לעצמו ילפינן נמי אפי' היכא דהורה לבדו כיון דאיסור אחד הוא מתכפר עמהם ביחד וע' תוספת ד"ה לא אם אמרתי כו': ופרכינן בגמרא חטא בפ"ע כו' היכי דמי אי דהוא מופלא והן אינן מופלין פשיטא דמתכפר בפ"ע דהוראתן לאו כלום הוא ואי דהוא לאו מופלא והן מופלין הוראתו לאו כלום הוא ומזה נמי משמע דרישא דהורה עם הציבור כו' מיירי שהורה ביחד עם הצבור דאם נפרש בשתי הוראות זה לעצמו וזה לעצמו רק בחד איסור' א"כ ארישא נמי הוי מצי למיפריך למה לי קרא דעל חטאתו שלא יביא לבדו.

ממ"נ אי הוא מופלא והן אינן מופלין אמאי לא יביא לבדו דהא הציבור פטורין כיון דלא היה מופלא בהוראתן ואי הן מופלין והוא לאו מופלא אין צריך כפרה כלל כיון דלאו

מופלא הוא אלא ש"מ דרישא מיירי נמי כגון שהורו ביחד ובכל גוונא. סד"א שהכהן יתכפר לעצמו כמו ביוה"כ להכי איצטריך קרא דעל חטאתו ומש"ה לא פריך אלא על סיפא דחטא בפ"ע כו' וצריך לדקדק למאן קאי הך פרכא אי לאביי דמוקי לה בחד איסורא או לרבא דמוקי לה בתרי איסורי והתוס' כתבו בד"ה דיתבי דהך פרכא קאי אליבא דרבא אבל לאביי מאי פריך הוראה דלהון לאו כלום הוא כיון דגם הוא הורה כן ולא שייך הטעם דהיה להם ללמוד ולא למדו ולפענ"ד נראה איפכא דעיקר הפרכא הוא לאביי דמוקי לה בחד איסורא אבל לרבא דמוקי לה בתרי איסורי לא תיקשי בכל גוונא דאי הוא מופלא והן אינן מופלין לא תיקשי הוראה דלהון לאו כלום הוא משום דמצינן לאוקמי כגון שהיה עמהם בהוראתן וכקושית מהרש"א ז"ל נהי דאפ"ל דבזה פשיטא דאינו מתכפר עם הציבור דא"א להתכפר שני חטאים בכפרה אחת.

כיון דהיה עםב"ד בהוראתן ג"כ הוי זה כאלו חטא בעצמו ב' פעמים דצריך להביא ב' פרים אכתי מאי פריך הוראה דילהון לאו כלום היא דילמא אין הכהן ממנין סנהדרין ואטו אם יש בישראל אחד גדול בחכמה מן הסנהדרין הוראתו לאו כלום היא דע"כ לא אמרי' היה להם ללמוד אלא אם נחסר ראש ישיבה שלהם היינו גדול שבסנהדרין אבל ם הסנהדרין הם בשלימות אמאי הוראתן לאו כלום הוא הן אמת דע"פ התורה מצות סנהדרין בכהנים כמש"כ הרמב"ם ז"ל ומסתמ' הכהן המשיח הוא הראש שבסנהדרין מ"מ לא הוי ליה להש"ס לאקשווי מחמת זה דדילמ' מיירי שהוא אינו מן המנין וכן הא דפריך אי דהם מופלין והוא לאו מופלא הוראה דידיה לאו כלום הוא וגם זה מנ"ל אטו משום דסנהדרין גדולים ממנו הוראתו לעצמו לאו כלום היא כיון דגם הוא ראוי להוראה והיכן מצינו זאת דבעינן דווקא שיהיה המשיח גדול מכל ישראל וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דלא בעינן אלא שיהיה מופלא וראוי להוראה אבל לא שיהיה גדול מכל ישראל אבל לאביי דמוקי לה בחד איסור' אלא דכ"א הורה לעצמו א"ש אי הוא מופלא והן אינן מופלין הוראתן לאו כלום היא פי' דהוראתן בטלה נגד הוראתו כיון דהוא גדול מהם וגם הוא הורה להיתר אין לחייבו בפר על הוראתו ואי הם מופלין והוא אינו מופלא היראתו לאו כלום הוא דבטלה הוראתו נגד הוראתן והוי כמו שאכל בהוראתן לחוד דפטור ומשני בשוין ומש"ה הוראת שניהם הוראה היא לעצמה ויש לישב שיטת התוס' דהפירכא קאי אליבא דרבא והיינו למאי דמוקי לה בדיתבי בחד מקום וא"כ אפי' בתרי איסורי פריך שפיר אי דהוא מופלא כו' משום דכיון דבחד מקום יתבי א"כ היה צריך כ"א ללמוד זה מזה בשעת הוראתו וכיון דלא למדו לאו הוראה היא: ומעתה נבא לביאור דברי הרמב"ם ז"ל במה שעמדו ע"ד הכ"מ והלח"מ במאי דפסק דהוא בחלב והם בדם מתכפר לעצמו ומה שכתב הכ"מ כבר הקשו ע"ד ז"ל הלח"מ והמשנל"מ ודברי הלח"מ ג"כ נפלאו כי הוסיף קמחא להגדיל הקושיא ע"ש ובספר פני משה ולפענ"ד נראה ברור דהרמב"ם ז"ל פסק כסברא דאביי דמתני' דהורה עם הציבור מיירי שהורה עמהם ביחד וכמבואר בדבריו להדיא הטעם דמש"ה פטור משום דלא סמך על הוראת עצמו אלא גם על הוראת ב"ד.

וע' בפ' הרע"ב במשניות והיינו משום דפשטי' דבריית' דבעי למילף במה מצינו מנשיא בהכי מיירי וכמש"כ לעיל וגם קושית הש"ס היכי דמי אזלא אליביה דאביי ורב פפא דמשני בשניהם שוין משמע נמי דאביי ס"ל. ומש"ה פסק כאביי וגם משיטת הירושלמי

מוכח כאב"י כמו שאבאר ולפ"ז א"ש בפשיטות מש"כ שהוא בחלב והם בדם מתכפר לו בפ"ע דע"כ לא מיבעי לן אלא אליבא דרבא אבל לאב"י לא מיבעי לן כלל אלא דאי קשיא הא קשיא לי לשיטתו מאי אריא הוא בחלב והם בדם דמתכפר לעצמו אפי' בחד איסור' נמי מתכפר לעצמו כי הורה כ"א לעצמו ולזה י"ל כיון דלא משכחת לה אלא בשוין לא כתבה אבל אכתי תיקשי לאשמועי' רבותא דאפי' הוא בחלב שעל הקיבה והם בחלב שעל הדקין נמי מתכפר לעצמו: וקצת יש ליישב ע"פ מה שהאריך המל"מ בפרק י"ב דלדברי הרמב"ם ז"ל אין כאן כרת בחלב שעל הקיבה ושעל הדקין והא דחייבין ב"ד עלי' היינו משום דיש באיסורו איסור כרת וכתב שם הטעם משום דב"ד ילפינן מזקן ממרא וזה דוקא לענין ב"ד אבל לא לענין כהן משיח דלא חמיר מיחיד דאינו חייב אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת אבל כבר נפלאתי הפלא ופלא על דברי המל"מ בחי' בחולין כי הוא נגד דברי הרמב"ם ז"ל ונגד דברי הש"ס במכילתין.

כדאמרי' לקמן דציבור ומשיח ונשיא ויחיד כולן שוין הן בדין זה וחד מחבריה יליף ויתבאר עוד לקמן אי"ה. עכ"פ זה נראה ברור דלשיטת הרמב"ם ז"ל אלא כאב"י וי"ל עוד לסמך לזה דלפי מאי דפסק הרמב"ם ז"ל דמיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מצטרפי להביא פר וכמו שהארכתי לעיל בזה א"כ אמאי לא יצטרף נמי כהן משיח בכה"ג עם הציבור וא"כ למאי דפשיט' ליה לעיל גבי ציבור תו ליכא לפרושי מתני' כלל בשיטתיה דרבא ומש"ה פסק כאב"י.

ובירושלמי מבואר להדיא דמשיח שעשה בהוראת ב"ד פטור ויליף לה מדאיתקש ליחיד מה יחיד פטור אף משיח פטור ונראה דבטעמ' דמתני' קאמר לה דמש"ה עשה עם הציבור מתכפר עם הציבור משום דהוראתו בטלה לגבי הוראת ציבור והוי כמו שלא עשה אלא בהוראת ב"ד לבד ומיבעי להו התם אם אכל משחזרו בהן ב"ד וקאמר דחייב ופריך עליה ולא מתני' היא הורה בפ"ע ועשה בפ"ע מתכפר בפ"ע אבל אם הורה עם הציבור וחטא בפ"ע מתכפר לו עם הציבור ואמר ר' מנא אמור דבתרה הורה עם הציבור וחטא עם הציבור הוא דמתכפר לו עם הציבור אבל אם הורה עם הציבור וחטא בפ"ע היינו אחר שחזרו בהן ב"ד מתכפר לו בפ"ע ואע"פ שלפנינו בירו' הנוסחא לא כן הוא מ"מ נראה להגיה כמ"ש מכל זה שמעינן דטעמ' דמתני' דמתכפר עם הציבור היינו משום דהוראתו היתה עם הוראת ב"ד אבל בתרי איסורי דלא שייכא כלל הוראתו להוראת ב"ד ודאי מתכפר לו בפ"ע ואמרי' עוד שם עשה בהוראת משיח אחר חייב והוא שהורה כיוצא בו והיא הלכה מחודשת ולא נמצא שורש לזה בשיטת הש"ס דילן וע"כ צריך לפרש דאין חיובו בשביל הוראת משיח האחר אלא החיוב הוא מחמת הוראתו וכדאמר והוא שהורה גם הוא כיוצא בו אלא דקמ"ל דאין הוראת משיח אחר מבטלת הוראתו ומש"ה חייב מחמת הוראתו ודי"ק היטב: ע"ב אלא אפי' יתבי בחד מקום וקמורו בתרי איסורי כו'.

לישנא דאפי' אינו מדוקדק לגירסת התוס' דלאב"י הוי חטא בפ"ע אפי' בחד איסור' בתרי מקומות ולרבא דווקא בתרי איסורי וא"כ מאי אפי' ולגירסא אשר לפנינו ניהא דאב"י בעי תרתי תרי איסורי ותרי מקומות ולרבא סגי בחדא בתרי איסורי אבל מקומות לא גרמי כלל אלא דכבר כתבתי לעיל דקשה לומר דאב"י תרתי בעי כיון דתרי איסורי הוי

למה לי תרי מקומות אם לא שנאמר כמו שכתבתי לעיל דאביי מוקי לה בשאינן שוין וא"כ אי בחד מקום הוי יתבי אפי' בתרי איסורי לא הוי הוראה של אח' מהן הוראה משום דהוי ליה ללמוד וכנ"ל אבל העיקר נראה כגירסת התוס' ז"ל.

רש"י בד"ה והם בדם כגון בדם המובלע באברים עכ"ל וקשה הא דם האברים אין בו כרת ואין ב"ד חייבין עליו והרמב"ם ז"ל כתב באמת דם הלב ומיירי בשל בהמה דאיכ' כרת אלא דאכתי יש לדקדק דלכאורה הוא דבר שהצדוקים מודי' בו כיון דהוי דם דאתי מעלמ' והוא דם שהנשמ' יוצאה בו כדאית' בחולין ובכריתות ואפילו לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דחיוב כרת הוא בדם דידי' תיקשי כיון דמסברא בעלמ' הו' בכלל דם לענין כרת בלי שום ריבויי א"כ הוי כדבר שהצדוקים מודי' בה.

וי"ל דמ"מ אין דין זה פשוט כ"כ כיון דאיכא דם בלב שאין חייבין עליו כרת אבל לשון רש"י ז"ל צ"ע גם מה שכ' רש"י ז"ל לעיל דאמוראי פליגי מאי נינהו כרס הפנימי לא הבנתי דמה ענין מחלוקת זו לענין חלב המכסה את הקרב דחלב שעל הקרב הוא שעל המסס ובית הכוסות כדאית' בפ' גיד הנשה: בד"ה מה להלן ב"ד כו' ובעבודת כוכבים לא כתיב ב"ד דכתיב ואם מעיני העדה נעשתה כו' דהיינו מעשה עכ"ל: אין זה מובן דהא אביי יליף מהא לעיל בפירקא קמא דהוראה תלוי בב"ד דנעשתה משמע שע"י הוראתן יעשו הקהל וע' תוספת בד"ה נאמר כאן מעיני: שם גמרא משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה כו' בסנהדרין פ' ד"מ אמר אביי מנא אמינ' דמאהבה ומיראה חייב מהא דאמר רבי בשגגת מעשה האי שגגת מעשה ה"ד כו' אלא לאו מאהבה ומיראה ופירש"י ז"ל כסבור דמותר לעבוד מאהבה ומיראה ואין זה העלם דבר שאין זה מגוף האיסור ולא חשיב העלם דבר אלא כשנעלם ממנו גוף האיסור אחת מעבודתיה ורבא מוקי לה באומר מותר ופריך אומר מותר היינו העלם דבר ומשני העלם דבר הוא בקיום מקצת כו' ואומר מות' מיירי בכל הגוף ויש לדקדק לרבא מאי דייק הש"ס ואלו משיח לא קתני מני רבי היא הא לרבי נמי אינו חייב אלא בהעלם דבר) באומר מותר וי"ל דזה לא נקרא העלם דבר דאפי' לא היה לו ידיעה כלל מתחלה באיסור נמי שוגג הוא אבל העלם דבר לא הוי אלא שידע בתחלה ונעלם ממנו כדאית' בירושלמי בפירק' קמא והוי מצוי למימר הכי בסנהדרין אלא דנקט חז' גוונא ועוד איכ' לאשכוחי כמה גווני כגון שהורו לו אחרים דמותר הוא ועפ"ז א"ש נמי הא דילפינן תרי זימני מעיני מעיני לציבור חזא בעבוד' כוכבי' דאינו חייב על שגגת מעשה וחדא דאין חייבין על עקירת כל הגוף משמע דעקירת כל הגוף לחוד ושגגת מעשה לחוד.

ולכאורה לרבא כיון דאימעט שגגת מעשה היינו אומר מותר א"כ ממילא אימעט נמי עקירת כל הגוף דאל"ה היינו שגגת מעשה. ולפי הנ"ל ניח' דתחלה ממעטינן אומר מותר ע"י עצמן או שלא ע"י ב"ד הגדול ואכתי ה"א דע"י ב"ד הגדול חייבין אפי' בעקירת כל הגוף להכי הדר יליף מעיני מעיני למעט עקירת כל הגוף ואי קשיא לי הא קשיא לי מש"כ רש"י ז"ל לאביי דמוקי לה מאהבה ומיראה ובאומר מותר דזה לא חשיב העלם דבר מפני שאינו מגוף האיסור ולא זכיתי להבין טעמו של דבר ומה בין זה לאם הורו דכזית מותר וב' זיתים אסורים או דגמר ביאה אסור והעראה מותרת.

או אם הוסיפו על שיעור אמות לזורק ברה"ר דכל אלו חשיב' הוראה אע"ג דמודים בגוף האיסור ומ"ש התיר' דמאהבה ומיראה דלא חשיב' הוראה ולא נעלם ממני שיש לחלק קצת דכל הני חשיב' העלמה בגוף האיסור כמו העראה שלא כדרכה או ד' אמות ברה"ר אבל הכא ההיתר הוא מצד אחר. מפני שעובדה מאהבה ומיראה עכ"ז בעיני יפלא מנ"ל לחלק בהכי הא הלכה פסוקה היא דכל שהיחיד חייב כרת על זדונומביאין הצבור פר והיחיד כשבה או שעירה.

ודרך אגב אכתוב כאן מה שראיתי בדברי מהרש"א ז"ל שם בסנהדרין דף ס"ד שכתב על דברי התוס' בד"ה ואע"ג דמתכוין לבזוי' שכתבו היינו דמתכוין לעובדה בביזוי אבל אם נתכוין ממש לבזוי' פטור דלא עדיף ממאהבה או מיראה ואפי' אביי דאמר התם חייב הכא מודה דפטור. וכתב המהרש"א ז"ל היינו דפטור ממיתה אבל חטאת בשוגג וודאי חייב וכן כתב הכ"מ שם כמו שהביא המהרש"א ז"ל בשמו ותמיה לי א"כ מאהבה ומיראה נמי חייב חטאת במכש"כ מנתכוין לבזותו וא"כ מאי קאמר אביי מנא אמינא לה כו' הא רבא נמי מודה דחייב חטאת כמו בפעור ונתכוין לבזותו אלא ודאי אם פטור הוא ממיתה במזיד ה"ה דפטור מחטאת בשוגג.

וע' בזה בכ"מ פ"ג מה' עבודת כוכבים באורך בזה ומש"כ שם בשם הריב"ש ז"ל ואין כאן מקומו להאריך בזה עוד נראה להביא ראיה דהוי העלם דבר בכל גווני מהא דפליגי תנאי ביבמות בהורו ב"ד ששקעה חמה אי הוראה הוא אי טעות הוא וע"כ לא פליגי אלא משום דטעות היא ולדברי רש"י ז"ל תיפוק ליה בלא"ה לאו העלם דבר הוא דמה שהתירו הוא מפני שלדעתם חול הוא אבל לא נעלם מהם גוף האיסור אלא דלכאורה דברי רש"י ז"ל מוכרחים דאנ"כ אלא שפיר חשיב העלם דבר א"כ אמאי פליגי רבנן עליה דרבי ופטרי בשגגת מעשה היינו באומר מותר לעבוד מאהבה ומיראה הא העלם דבר הוא וי"ל כמש"כ לעיל דמיירי באומר מותר מתחילתו ולא היה לו ידיעה.

אבל רבא דמשני באומר מותר בע"א ממש זה לא מסתבר לאוקמי שלא היה לו ידיעה מעולם להכי פריך היינו העלם דבר ועדיין צ"ע ויש לדקדק עוד כיון דלא מצינו שגגת מעשה בעבודת כוכבים אלא באומר מותר לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה א"כ למה ליה להש"ס למימר לקמן לרבי מי שכל חטאו בשגגה הא אפי' לרבי ליכא במשיח שום חטא בשגגה דהא בעבודת כוכבים נמי לא מצינו אלא באומר מותר וי"ל דשפיר מיקרי חטא בשגגה כל שאין בו העלם דבר בביטול מקצת ודו"ק ולשון הרמב"ם ז"ל צריך ביאור שכתב אבל אם שגג במעשה לבד בלא הוראה בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות פטור ושגגת מעשה בלא הוראה בע"א היכי משכחת לה דמאהבה ומיראה פסק כרבא דפטור.

וע"כ באומר מותר. וא"כ איך כתב בלי הוראה: דף ה' ושוין שאין מביא אשם תלוי צריך לדקדק אשם תלוי בעבודת כוכבים לכאורה היכי משכחת לה כיון דעיקר האיסור הוא אחר כוונת לבו ואם השתחוה לצורה ולא נודע לו אם עבודת כוכבים הוא אי לא תקשה ממ"נ אם השתחוה לשם עבודת כוכבים הרי קבליה לאלוה וחייב חטאת ואם לא השתחוה לשם עבודת כוכבים א"כ ודאי פטור כיון דלא היה בלבו לעבודת כוכבים וי"ל כגון שהיה לפניו פעור ומרקוליס וזרק אבן לאח' מהן ולא נודע לו אם למרקוליס וחייב

או לפעור ופטור דהוי עבודה שלא כדרכה: יחיד אמר קרא ואם נפש וילמד תחתון מעליון וכתבו התוס' דהוי מצי למילף מצות מצות כו' וביבמות אית' באמת הכי נשיא ויחיד יליף מצות מצות וי"ל משום דהא מילת' מספקא לן בזבחים אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש להכי קאמר הש"ס ביבמות מילת' דפשיטא דאתיא בגז"ש ודבר הלמד בגז"ש ודאי חוזר ומלמד בגז"ש והכא קאמר הש"ס הקישא משום דהקישא עדיפא וכמ"ש התוס' דגילוי מילת' בעלמא הוא אלא דאכתי קשה לדבריהם היכי יליף משיח בהיקש מציבור הא ציבור גופא יליף בגז"ש מאחות אשה וכן לקמן לרבנן דילפי כל המצות ביחיד מהקיש' דעבודת כוכבים ובתר הכי ילפינן ציבור מיחיד בהיקש דילמד עליון מתחתון ודבר הלמד בהיקש ודאי אינו חוזר ומלמד בהיקש וכש"כ דיקשה למאי דאמר' ביבמות דציבור בעבודת כוכבים יליף בגז"ש מעיני מעיני.

והתו' הקשו מהא דיליף עבודת כוכבים משאר מצות מגז"ש ושאר מצות מזקן ממרא ולא ידענא למה הביאו ממרחק מהא דלעיל לענין קיום מקצת ולמה לא הקשו כנ"ל מסוגין גופא וגם עיקר דבריהם אינן מובנים כמבואר בהג"ה. דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש ע"כ נראה עיקר כמ"ש התוס' בזבחים דף מ"ח גבי הא דילפינן התם אשם תלוי בגז"ש מחטאת דאינו בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת והקשו שם נמי הא חטאת גופא יליף בהקיש דתורה אחת ותירצו שם דאין זה חשוב דבר הלמד בהיקש כיון דבלא הקישא ה"א דחייבין בכל איסורין וההיקש אתי למעט שלא יבא אלא על דבר שזדונו כרת אלא דסבר' זו צ"ע מהא דאמר' התם לא יאמר צפונה באשם כו' לאו למימרא דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש.

והתם נמי אי לאו הקישא כל הרוחות כשירים ומהיקש ילפינן דווק' צפון וי"ל דהתם ילפינן דבדרום פסול והוי שפיר דבר הלמד בהיקש אבל הכא לא ילפינן אלא לפוטרו מקרבן ולא חשיב דבר הלמד בהיקש נפקא להו מדמתני כו' ע' בתוס' יבמות שהקשו א"כ נילף נמי דבעינן דוקא דבר שזדונו סקילה כמו עבודת כוכבים והוא קושית הירושלמי במכילתין אלא דשם אית' דרבנן ילפי שאר מצות מעבודת כוכבים בגז"ש דמעני מעיני.

ע"ש שקלא וטריא באורך אי רבי ס"ל גז"ש דמעני ורוצה לדייק מהא דאמר רבי דמשיח בעבודת כוכבים בשגגת מעשה ש"מ דלא יליף מעיני מעיני. ודחי לה התם ע"ש וש"ס דילן לא ניח' ליה בילפוטא דמעני מעיני משום דבעבודת כוכבים גופא נמי איכא מילי דלית בהו אלא לאו גרידא כגון מגפף ומנשק ומש"ה איצטריך למימר דרבנן ילפי מתורה אחת וסמך ליה והנפש אשר תעשה כו' אלא דאכתי לא איצטריך לתורה אחת ללמד על כל המצות כיון דעבודת כוכבים ביחיד שמעינן מדכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה דאינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת וציבור בעבודת כוכבים ילפינן עליון מתחתון וציבור בשאר מצות מצינן למילף מעיני מעיני ויחיד בשאר מצות מואם נפש ילפינן תחתון מעליון: וראיתי בתוס' בפ' כלל גדול ד' ס"ט בד"ה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת וא"ת מ"מ הקישא דשוגג למזיד למה לי דאפי' לא הוי כתיב התם והנפש אשר תעשה ביד רמה ילפי' שפיר מעבודת כוכבים שחייב על זדונה כרת.

ותירצו דלית לן לאקושי אלא במאי דכתיב בהאי פרשה ולא הבנתי קושייתם ז"ל דאי לא כתב רחמנא והנפש אשר תעשה כו' לא הוי שמעינן בעבודת כוכבי' גופא אי בעינן דוקא דבר שחייבין על זדונו כרת דהא איכ' נמי בעבודת כוכבים חייבי לאוין גרידא וכדאית' הכא בסוגיין ואפ"ל דהכי קשיא להו דע"כ מדהקיש התורה שאר מצות לבודת כוכבים ש"מ דלהכי איתקש דדוק' על דבר' שזדונו כרת ליחייב וממילא שמעינן דבעבודת כוכבים נמי אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת דאל"ה אלא אפי' בלאו גרידא כמו מגפף ומנשק חייב א"כ הקישא למה לי דהא בלא הקישא נמי אמרינן דחייב בכל גוונא אלא דלפ"ז לא איצטריך למש"כ שם לתרץ דלית לן לאקושי לעבודת כוכבים אלא במאי דכתיב בההוא פרשה ומחמת זה יצאו לחלק בין רבי לרבנן דלרבי בעינן עד שישגוג בלאו וכרת משום דכתיב לאו ואשה אל אחותה כו' ולרבנן לא בעינן שגגת לאו משום דלא כתיב לאו בפרשה דעבודת כוכבים דלפ"ז קשיא טובא הא תרווייהו צריכי גז"ש עלי' עלי' לענין דצריך שישגוג בלאו והקישא דתורה אחת דצריך שישגוג בכרת דזה לא שמעינן מגז"ש דעלי' דכרת לא כתיב התם בקרא דואשה אל אחותה וכ"ת דלא איצטריך עלי' דכתיב גבי ציבור לשגגת לאו דבלא"ה ידעינן בציבור שישגוג בלאו משום דבעינן שיאמרו מותרים אתם דא"כ לרבי נמי מנ"ל דביחיד בעינן שגגת לאו דהא גז"ש דעלי' בציבור נאמרה ולכרת איצטריך ולא לשגגת לאו אלא ודאי העיקר דלימוד הגז"ש לרבי והקישא לרבנן אינו אלא לענין חומר האיסור דאינו חייב בשוגג אלא אם יש בו כרת במזיד ולרבי דיליף מעלי' ודאי אין צריך אלא חומר כרת ולרבנן נמי ד לפי מעבודת כוכבים לא ילפינן אלא כרת דלהכי איתקיש כדכתיב והנפש אשר תעשה והא דאמר ר' יוחנן דלא בעינן שגגת לאו הוא מסבר' כיון דשוגג בכרת שהוא דבר המחייבו חטאת מיקרי שוגג לענין קרבן ואע"ג דיחיד איתקוש לציבור ובציבור בעינן שוגג בלאו היינו משום דהתם עיקר החיוב הוא מפני שעשו ברשות ב"ד מש"ה בעינן שיאמרו מותרים אתם אבל בשגגת יחיד לא איכפת לן בשגגת לאו כלל בין לרבי בין לרבנן: וראיתי עוד בתוס' ביבמות דף ט' שכתבו עוד מחלוקת בין רבי ורבנן דלרבי דיליף מעליה אין חטאת בא אלא אם יש לאו וכרת ולרבנן לא איצטריך לאו והביאו ראייה ממכות דממעט פסח ומילה משום דהוי קום ועשה ולא ממעט לה משום דלית בהו לאו ואין לשונם ז"ל מדוקדק דבהדיא בעי הש"ס התם למימר דבעינן אזהרה לקרבן והביא ראייה מפסח ומילה ודחי הש"ס דהתם לאו טעמ' משום דלית בהו אזהרה.

אלא משום דהוי קום ועשה הרי בהדיא דלס"ד אמר הטעם משום דלית בהו אזהרה ולמסקנא לא בעינן אזהרה לחטאת מדאיכ' מלקות בחייבי כריתות ולרבי דיליף מעליה כתבו דבעינן אזהרה לקרבן וכתבו דמטעם זה ניחא הא דלא חשיב לרבי בשלשים ושש כריתות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה דס"ל לרבי דחייבי כריתות הם משום דליכא בהו אזהרה ומאי דחשבו מפר ברית בהדי הנני דלא תני להו אינו מובן דהא חשיב התם פסח ומילה וכמו שכתבו הם בעצמם ביבמות ד' ע"ב דמפר ברית היינו שלא מל כלל גם מש"כ דלהכי לא חשיב לפורק עול ומגלה פנים בתורה משום דלית בהו אזהרה ג"כ צ"ע דהא קחשיב התם פסח ומילה אע"ג דלית בהו אזהרה.

ועוד בלא"ה לאו בני קרבן הם דהא לית בהו מעשה ויותר נראה דלהכי לא חשיב להו משום דלא חשיב אלא מצות פרטית לאפוקי פורק עול דהוא כופר בעיקר ומגלה פנים

בתורה שכופר בתורה הר' הוא ככופר בכל המצות מש"ה לא חשיב להו: והנה לדבריהם ז"ל שכתבו דלרבי בעי אזהרה לקרבן א"כ לרבי ליכא מלקות בחייבי כריתות דהא לאו שניתק לקרבן הוא וכדאמרי' במכות שם וא"כ קשה הא דאמר ר' יוחנן סוף מכות חלוקין עליו חביריו על ר' חנינא בן גמליאל דאמר כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתותן פשיט' דחלוקין דהא אליבא דר' יוחנן ליכא מלקות כלל בחייבי כריתות דאיהו ס"ל כרבי דיליף מעלי' כמש"כ התוספ' בפ' כלל גדול דר"י ס"ל כמונבו דמתורה אחת יליף לשוגג דומיא דמזיד וע"כ יליף מגז"ש דעלי' כמ"ש התוס' שם למונבו אלא דאין דבריהם ז"ל שם מוכרחים די"ל דר"י לא ס"ל כמונבו בהיקשא דתורה אחת ולא ס"ל כוותיה אלא בתינוק שנשבה בין עובדי כוכבים לפטור או משום דיליף במה מצינו שוגג ממזיד כדאית' התם בבריית' או משום דס"ל אומר מותר אנוס הוא כפרש"י שם ואפשר אזיל לטעמיה דסבר במכילתין יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטו' וכמש"ל בריש מתינתין.

ובזה יתישבו דברי הרמב"ם ז"ל שפסק בתינוק שנשבה דלא כר"י אלא כרב ושמואל דמחייבי וכן כתב הפני יהושע שם בשבת וע' בלח"מ פ"ח מה' סנהדרין שעמד על דברי הרמב"ם ז"ל במה שפסק דחייבי כריתות בני מלקות הם מדבריו ו"ל בס' המצות ובפ"י המשנה שכתב גבי כרת נמי לא ענש אלא א"כ הזהיר וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו פ' ח"י מה' מעה"ק דבכרת נמי לא ענש אלא א"כ הזהיר וא"כ אמאי איכא מלקות בח"כ הא לאו שניתן לאזהרת כרת הוא ות"י שם דפסק כרבינא ע"ש באורך.

ודבריו צ"ע כיון דפסק דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין אפ"י אם התרו בו למלקות ע"כ ליכא למימר אליבי' דטעמ' משום כדי רשעתו אלא משום דהלאו נאמר לענין מיתה וא"כ ה"נ בח"כ הלאו נאמר לחייב כרת וי"ל דיליף לעיני מלעיניך לענין כרת. ולענין מיתה לא יליף משום כדי רשעתו וכיון דליכא מלקות אם התרו בו למיתה מש"ה אין לוקין עליו אפ"י התרו בו למלקות דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ודברי הרב המגיה שם במשנל"מ צ"ע: והנה לפי דברי התוס' ביבמות שהבאתי לעיל דלרבי איכא כרת אפ"י היכא דלא נאמר בהן לאו כגון פורק עול ומגלה פנים בתורה א"כ איכא למימר דפלוגת' דתנאי היא לרבי לא בעינן אזהרה לעונש כרת ולרבנן בעינן אזהרה אלא דלא מצאתי מקום מפורש כעת נגד דברי רבא דאמר כרת לא בעי אזהרה אם לא מדברי רבא גופא בריש פ' השוחט והמעלה דמשמע התם דבכרת נמי לא ענש אא"כ הזהיר וע' בתוס' שם שהקשו על פרש"י שם שפ"י דבעינן אזהרה בשביל קרבן והקשו דרבא אדרבא דאמר במכות שם דקרבן נמי לא בעי אזהרה ולפי מש"כ התוס' דפליגי בזה רבי ורבנן י"ל דרבא קאמר הכי במכות אליבא דר' עקיבא דיליף מתורה אחת ומש"ה לא בעי אזהרה ורבא בעצמו ס"ל כר' דיליף מעלי' וקרבן בעי אזהרה ומש"ה איצטריך למילף אזהרה לשוחט בחוץ אלא דבריש פרק מי שהחשיך קאמר רבא בהדיא דילפינן מתורה אחת וכן קשיא לי מסוגיא דפ' מי שהחשיך אדברי התוס' שהבאתי לעיל דר' יוחנן ס"ל כמונבו וע"כ ס"ל גז"ש דעלי' כמו שכתבו התוס' שם ובהדיא אמרי' התם בפ' מי שהחשיך לר' יוחנן דיליף מדאיתקש לעבודת כוכבים: והנה בדברי הרמב"ם ז"ל יש מקום עיון לברר דבריו מהיכן למד האי דינא דאין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת.

ורואה אני דיליף מגז"ש דעלי' דליכא למימר מתורה אחת דהא כת' לדרשא דתורה אחת שלא לחלק בין יחידים למרובים ועוד דהא הוא ז"ל פסק דמגדף היינו מברך ה' כמש"כ הכ"מ בה' ק"ש והלח"מ בריש הל' שגגות. ובמגדף ליכא קרבן וא"כ ליכא למילף מהיקשא דתורה אחת.

וצ"ל אליביה דיליף מגז"ש דעלי' ועפ"ז יש ליישב הא דכתב בה' יבום למילף איסור צרות מקרא דאשר לא יבנה משום דעלי' איצטריך לכדר' ובוה ניחא נמי הא דלא פסק כרבא במכות דכרת וקרבן לא בעי אזהרה משום דרבא לטעמיה דיליף מתורה אחת מדאיתקש לעבודת כוכבים אבל למ"ד מגדף היינו מברך ה' לא מציינן למילף מתורה אחת אלא מגז"ש דעלי' וע"כ קרבן נמי צריך לאזהרה וכמ"ש התוס' וא"כ ליכא למימר כשינויא דרבא.

ויש להאריך עוד בזה ותן לחכם וכו' ודו"ק היטב וע' בת"כ דילפינן התם נמי כל התורה מעבודת כוכבים וגם מריבויא דכל מצות ע"ש באורך ותמצא נחת: ע"ב אין חייבין על עשה ול"ת שבמקדש כו' נראה דבמשנה זו בא לפרש הא דתנן לעיל אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת והא דבעינן זדונו כרת ילפינן לה מגז"ש דעלי' או מדאיתקש לעבודת כוכבים והא דבעינן נמי שיהיה ביחיד על שגגתו חטאת קבועה בא למעט טומאת מקדש וקדשיו דאע"פ שחייבין על זדונו כרת מ"מ ציבור פטורין.

והיינו דתנן במתני' אין חייבין כו' ובעי הגמ' מנה"מ והיינו משום דלא ילפינן לעיל מהקיש' דתורה אחת אי מגז"ש דעלי' אלא לענין חומר האיסור שיהיה זדונו כרת וכיון דבטומאת מקדש נמי זדונו כרת מנ"ל דאין הצבור חייבין וכן מיבעי ליה אהא דהנא אין מביאין אשם תלוי מנ"ל דאין חייב אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וקאמר הש"ס אמר אשם בחטאת ונאמר ואשם בצבור ובאשם תלוי מה ואשם דיחיד בחטאת קבועה אף ואשמו בצבור בחטאת קבועה ומה צבור בחטאת קבועה אף אשם תלוי בחטאת קבועה ונראה דאשם תלוי לאו בצבור גמר לה דהא מצי למילף שפיר מיחיד דכתיב ביה ואשם.

אלא ה"פ ומה צבור בקבועה היינו דבמה שאנו למידין דצבור בקבועה בהאי לימודא גופא אנו למידין אשם תלוי דבקבועה ומלשון רש"י ז"ל לא משמע כן ונראה כמ"ש וכמו שיתבאר ופריך אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב ואשם משמע דבעי למימר שיתחייבו על כל אלו שהן בעולה ויורד כמו שמיעת קול וביטוי שפתים וצריך לומר דפרכא זו לא קאי אלא לאשם תלוי אבל אציבור לא מצי למיפרך הכי דהא כבר ילפינן מהיי מהיקשא דתורה אחת דאין צבור חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושמיעת קול וביטוי שפתים אין בזדונן כרת.

ומש"ה פרש"י ז"ל דהאי פרכא קאי על אשם תלוי ומסיק דיליף ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' ופרש"י כשיטתו דאשם תלוי ילפינן מצבור ולא ידעתי למה פי' כן דבהדיא אמר' בזבחים פרק איזהו מקומן ובכריתות דילפינן אשם תלוי מחטאת חלב ושם איתא דעיקר הלימוד הוא מגז"ש דמצות מצות ובאמת צריך להבין למה לי' להש"ס הכא למימר כל הני דהאי גז"ש דמצות מצות פשוטה היא וכדילפינן לעיל נשיא מצות מצות מצבור לענין דבר שזדונו כרת וי"ל דלא ניחא ליה להש"ס

למימר דציבור ילפינן מיחיד בגז"ש דמצות מצות דדוקא בקבועה משום דיחיד גופא מציבור ילפינן לענין דבר שזדונו כרת ומשום הכי קאמר דיליף מואשם אבל לענין אשם תלוי באמת סגי בגז"ש דמצות לחוד אלא דאכת גם ציבור הוי מצי למילף בגז"ש דמצות מצות דאין גז"ש למחצה ועוד נילף מהיקשא דואם נפש וילמד עליון מתחתון דבקבועה ובירושלמי נמי קאמר דילפינן מצות מצות ולענין דבר שזדונו כרת אי בעינן באשם תלוי פליגי בזה ר"ע ורבנן ולר"ע לא בעינן דבר שזדונו כרת לענין אשם תלוי ומחייב נמי אספק מעילות אשם תלוי וע' מהרש"א ז"ל שהקשה למה ליה למילף מצבור לאשם תלוי ולמ"ש ניהא ומש"כ דדבר הלמד בגז"ש אינו חוזר ומלמד בגז"ש הלך בזה אחר דברי התוס' והדבר תמוה כמבואר לעיל בהגה"ה בדברי התוס' ז"ל: שם אין חייבין על שמיעת הקול כו' והנשיא כיוצא בהן ע' פרש"י ז"ל דלהכי הדר תני אין חייבין אע"ג דכבר שמעינן לה ממתני' דלעיל משום דבעי אפלוגי ריה"ג ור"ע ונראה דהיא גופא אתי לאשמוע' דאין חייבין ב"ד ומשיח על שמיעת הקול וקמ"ל דמשיח אינו חייב גם בקרבן עולה ויורד דנהי דשמעינן מהא דלעיל דאין מביאין פר אבל קרבן עולה ויורד לא שמעינן דמשיח פטור דהא דנאמר מעם הארץ פרט למשיח היינו לפוטרו מחטאת קבועה.

אבל מעולה ויורד לא שמעינן קמ"ל במתני' דגם מעולה ויורד פטור אלא דלמאי דמפרש בגמ' לעולא טעמיה דריה"ג מקרא דוהיה כי יאשם לאחת מאלה משמע דריה"ג לא פטר אלא הנשיא משום דליתא בשמיעת הקול אבל משוח משמע דחייב בעולה ויורד וכן משמע קצת מדלא הזכיר ריה"ג משיח כלל ולמאי דמפרש הש"ס טעמיה דריה"ג מלא תגיע ידו דמזה נלמד לפטור גם משוח צ"ל הא דלא הזכיר משוח משום דבכללא דרישא הוא בהא דקתני אין חייבין דלא צריכא אלא לאשמוע' דמשוח פטור גם מעולה ויורד.

וע' בירושלמי במתניתין משמע קצת דריה"ג לא פליג אלא אנשיא דקאמר התם טעמא מקרא דאם לא תשיג ידו פרט לנשיא שאינו בדלות התיבון והרי משיח שאינו בדלות כצ"ל משמע דפריך להאי טעמא אמאי לא אמר ריה"ג דמשיח נמי פטור מכולן. ופריך עוד על האי טעמא א"כ לא יטמא הנשיא בצרעת מפני שאינו בדלות ומייתי נמי התם טעמ' דעול' וקרא דכי יאשם לאחת מאלה כל שמתחייב בכולן ופריך עליה אלא מעתה אשה לא תתחייב על ביאת מקדש מפני שאינה חייבת בכולן דאשה אינה מעידה והיה נראה לישב קושיות אלו דלא ממעטינן מקרא דכי יאשם או מקרא דלא הגיע ידו אלא נשיא ומשוח משום דמצינו בכל הקרבנות דחלוקי' המה משאר העם ולהכי כיון דשמעינן מקרח דכי יאשם או מקרא דלא תגיע ידו דהפרשה לא איירי בהם תו לא מצינן למילף אותם לחיובא משאר העם כיון דחלוקים המה בשאר קרבנות אבל לענין אשה שפיר ילפינן לענין טומאת מקדש ולביטוי שפתים מאיש לחיובא דהשוה הכתוב אשה לאיש דלא איכפת לן במה שאינה בשמיעת הקול וכן לענין קרבן צרעת דאין באים לכפרה אלא לאישתרווי בקדשים בזה שוה נשיא ומשוח לכל ישראל ושפיר נוהג בהן כל דין צרעת כמו בכל ישראל ומש"ה לא הוזכרו הנך פירכי בש"ס דילן.

עוד נראה לומר דבאשה אשכחן קרבן שבועת העדות. כגון להעיד באשה שזינתה אחר סתירה דאשה נאמנת להעיד ע"ז כדאמרין בשבועות הכל מודים בעד טומאה דחייב אלא דלפ"ז גם בנשיא מצינו שבועת העדות בכה"ג לפי מה שכתבו התוס' בסנהדרין

ובשבועותדלמילתא דאיסור' גם הנשיא מחויב להעיד ועדות טומאה הוי מילת' דאיסור' וע' בהל' מלכים פ"ג שנסתפק בזה הכ"מ לדעת הרמב"ם ז"ל אי נשיח ואפי' כה"ג מחויב להעיד במילת' דאיסור' ולקמן יתבאר עוד מזה: דף ט ע"א נשיא שננטרע מהו ופירש"י ז"ל דמיבעי ליה אי מחויב בעולה ויורד וע"כ לא קמיבעי אלא אם נתחייב אחר שנצטרע דאי נתחייב קודם שנצטרע הא קיי"ל כרבנן דאזני בתר חטאה וא"כ קשה מאי קמיבעי ליה הא כיון שננטרע הרי הוא כהדיוט ופשיטא דחייב בקרבן עולה ויורד וגם מה שפי' רש"י דפשיט ליה דפטור משום דגזא דידיה כדקאי קאי ג"כ צ"ע דהרי הוא כהדיוט עשיר ואפשר לפרש דמיבעי ליה בעולה ויורד שנתחייב קודם שנצטרע מהו מידחא דחי היינו שנדחה מקרבן עולה ויורד אבל לא נפטר לגמרי וכיון שנצטרע ועבר מנשיאותו חייב או פטור ואפי' לאחר שנצטרע ופשיט ליה דחייב ועוד קשה לי לפירש"י איכא מחלוקת בין ריה"ג ור"ע גם בשמיעת הקול דלריה"ג פטור אפי' אחר שנצטרע ולר"ע וודאי אחר שנצטרע אין לו דין נשיא שלא להעיד והיה נראה עוד לפרש דמיבעי ליה לענין קרבן מצורע וכהא דפריך בירושלמי שהבאתי לעיל אי נימא כיון דבשעה שנצטרע נשיא היה ולא היה בכלל מי שלא הגיע ידו פטור הוא או דילמא כיון דע"י צרעתו עבר מנשיאותו ונדחה הרי הוא חייב ולא נתברר אצלו פי' הל' זו וצ"ע ולקמן מיבעי לי' לענין משוח שנצטרע: על שמיעת הקול כו' היחיד ונשיא ומשוח חייבין אלא שאין כה"ג משוח חייב על טומאת מקדש וקדשיו ובברי"י בגמ' מסיק נמי דאין הנשיא חייב על שמיעת הקול ודעת ר"ש היא דעת שלישית דנשיא ומשוח חייבין בעולה ויורד לבד נשיא בשמיעת הקול וכה"ג בטומאת מקדש וקדשיו דפטורין והרמב"ם ז"ל בפ"י המשניות כתב דמתני' דלעיל דתנן אין חייבין על שמיעת הקול לא פליגא אהך דהתם מיירי לענין העלם דבר ואין חייבים בפר והכא מיירי לענין קרבן עולה ויורד ולפ"ז קשה קצת הא דפריך בגמ' אימא סיפא כל שבעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח וב"ד פטורין ומאי קושיא לימא דהא דתני משוח ובית דין פטורין היינו מפר אבל בעולה ויורד חייבין וי"ל דא"כ נשיא נמי ליתני דפטור משעיר אלא ש"מ דפטורין מקרבן עולה ויורד קאמר ובחיבורו פסק כדתנן בהאי מתני' דנשיא ומשוח חייבין בכולן והשיג עליו הראב"ד ז"ל לענין נשיא בשמיעת הקול ולענין כה"ג בטומאת מקדש וקדשיו משום דלפשטי' דמתני' ליכא מאן דמחייב באלו דלריה"ג נשיא ומשוח פטורין בכל ולר"ע משוח פטור בכל ונשיא פטור משמיעת הקול ור"ש דמחייב בנשיא ומשוח מודה דנשיא פטור משמיעת הקול ומשוח בטומאת מקדש וקדשיו וא"כ נשיא בשמיעת הקול ומשיח בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למ"ד לחיובא אבל הרמב"ם ז"ל מפרש הא דתנן הכא על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו יחיד ונשיא ומשוח חייבין הם דברי ת"ק מסתמא דמתני' דנשיא ומשוח חייבין בכולן אלא שאין משוח חייב בטומאת מקדש וקדשיו לדברי ר"ש אבל לת"ק חייבין בכולן וכן משמע קצת מסיפא דמתני' דר"א אומר נשיא מביא שעיר בטומאת מקדש וקדשיו משמע דלת"ק חייב בעולה ויורד בין משוח בין נשיא דתני מה הן חייבים.

אלא דלקמן בסוף פירקין לא משמע כן דאמרינן שם דמש"ה לא תני ר"א משוח משום דפטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא קאמר הש"ס דס"ל כר"ש משמע דלכ"ע פטור הוא בטומאת מקדש וקדשיו ויש להביא קצת ראיה לשיטת הרמב"ם מהא דאמרי' לקמן מאן

תנא דפטור על טומאת מקדש וקדשיו ר"ש היא משמע דאיכ' מאן דמחייב דאל"ה הוי ליה למימר מאן תנא דלא פטר אלא בטומאת מקדש וקדשיו והתי"ט הקשה מסיפ' דמתני' דפרה פ' י"ב דתנן התם שאין כה"ג חייב על ביאת מקדש ומה שיקשה יותר מה שפסק דנשיא חייב בשמיעת הקול והוא נגד משנה דשבועות דאין שבועת העדות נוהגת אלא בראוין להעיד ואמרי' דאתי לאתויי נשיא דלא מעיד ואין שבועה חלה עליו וכמו שכתב הוא בעצמו בהל' שבועות וע' תוי"ט ומה שכתב הכ"מ דהא דלא מעיד היינו דווקא כו' לא משמע כן בשבועות דקרי ליה לא חזי לעדות מדאורי' אלא וודאי מה"ת פטור הוא להגיד עדות שאין זה כבודו ואין בידי לישב דבריו ז"ל כעת אם לא ע"פ מה שכת' לעיל בשם התוס' דבמילת' דאיסור' מחויב להעיד.

וא"כ מצינו גם בנשיא שבועות העדות כגון להעיד על אשה שנטמאה או שמת בעלה והא דתנן דאין נוהגת בנשיא היינו ברוב עדיות ואי קשיא ר"ע היכי יליף דנשיא אינו בשמיעת הקול כיון דאינו מעיד ולפי מש"כ גם בנשיא אשכחן עדות י"ל כמו שכתב התי"ט כיון דרוב עדות ממון לא אשכחינן ביה לא מיירי קרא מיניה.

ומאשה שמת בעלה בלא"ה לא קשיא דעדות זו מדרבנן היא אלא דיש להסתפק כיון דהנשיא אינו מחויב להעיד בשביל הממון אלא בשביל האיסור א"כ מדוע יתחייב בשבועת העדות ובירושלמי משמע נמי כשיטת הראב"ד ז"ל דאית' התם כיני מתני' שאין הנשיא מביא על שמיעת הקול ד"ה ואין המשיח מביא על טומאת מקדש וקדשיו דברי ר"ש כן נראה לי להג' ושמעינן דבנשיא בשמיעת הקול ליכא פלוגת' כלל ודברי הרמב"ם ז"ל נ"ע.

אלא דבסוף פרקין בירושלמי מיייתי בריית' דתני התם לא נחלקו ר"א וחכמים על שמיעת הקול וביטוי שפתיים שאין מביא שעיר אלא שעירה מזה משמע דאיכא מאן דס"ל דנשיא ישנו בשמיעת הקול ויותר נראה דהרמב"ם ז"ל לישנא דמתני' נקט וסמך על מה שכ' בה' שבועו' ע"כ לא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה ואמר רב פפא ה"נ מסתברא מדלא תני נמי משוח מביא פר' ש"מ דלא איירי אלא בטומאת מקדש וקדשיו משמע מזה דאי לאו דאימעט משוח מטומאת מקדש וקדשיו היה חייב פר' וקשה הא כתיב לאשמת העם וכיון דצבור אין חייבין ה"ה משוח: ועוד מאי פריך ניתני נמי משוח מביא פר' בשמיעת הקול הא בשמיעת הקול לא שייך העלם דבר כיון דחייב אפי' במזיד וי"ל דס"ד השת' אליבא דר"א דכל היכא דיחיד חייב חטאת הנשיא מביא שעיר ומשוח פר' דמשוח לא גרע מיחיד אע"ג דבשגגת מעשה קיל דפטור מכלום היינו היכא דמיעטה תורה בהדיא אבל באלו שבעילה ויורד דליכא מיעוט' ס"ד דמשיח חייב פר' אפי' בשגגת מעשה כי היכי דחייב נשיא בשעיר.

ומש"ה פריך ניתני נמי כו' וכיון דלא אמר אלא בטומאת מקדש וקדשיו תו לא מצי למיתני משוח דפטור הוא ופריך ודלמא ר"א אכולהון קאי ובמשוח סבר לה כר"ע דפטור מכולהון א"ל ר"ע מי פטר ליה מפר' דלא אימעט אלא מקרבן עולה ויורד אבל מפר' לא אימעט והא דמשמע ליה דלר"ש דפוטר משיח מטומאת מקדש וקדשיו פטור הוא אפי' מפר' נראה דלר"ש אימעוט אפי' מזיד מכרת או משום דמיעוט' דונכרתה מתוך הקהל לא כתיב גבי קרבן עולה ויורד להכי אימעט מכל קרבנו' אבל לר"ע לא אימעוט אלא

מעולה ויורד האמור בפרשה ורש"י ז"ל פי' במתני' דלפי האמת ר"ע מחייב בפר בכולן ולענ"ד הוא דבר תמוה שיפלוג ר"ע על כל הני מתני' דלעיל דאין כהן משוח חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ועוד דלא עדיף מנשיא דאינו מביא שעיר אלא עולה ויורד אלא וודאי לר"ע פטור לגמרי ולא קאמר הש"ס הכא אלא לר"א דאמר בנשיא דמביא שעיר א"כ במשיח יבוא נמי פר אפי' אי סבר לה כר"ע משום דלא אימעוט אלא מקרבן עולה ויורד וע' בלח"מ שכתב נמי דלר"ע מביא פר והוא פלא ובירושלמי ראיתי דמייתי נמי התם הא דר' יוחנן דלא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל בהכרת.

ופריך ר' אושעיא אלא מעתה אפי' כן בקבועה פי' דלר"א מציינו בטומאת מקדש וקדשיו חטאת קבועה ואמאי אימעוט מהוריית ב"ד ומאשם תלוי א"ר יונה מיסבר סבור ר' אושעיא שנעקר מכל הפרשה פי' הא דמחייב ר"א לנשיא שעיר לאו מפני שנאמר בפ' חיוב קרבן אלא מחמת שהוא בכרת דומה הוא לכל איסורין ומביא שעיר ומש"ה פריך אפילו כן בקבועה אבל לא כן הוא אלא כהדיוט עשיר חשיב ליה.

היינו דלא נעקר מכל הפרשה אלא דחיבו בשעיר הוא כמו הדיוט עשיר בשעירה ומש"ה לא חשיב קבועה כיון דהוא בכלל עולה ויורד ופריך א"כ דכהדיוט עשיר חשיב ליה אפי' שמיעת הקול וביטוי שפתים ותני לא נחלקו על שמיעת קול וביטוי שפתים שאין מביא שעיר אלא שעירה על מה נחלקו על טומאת מקדש וקדשיו ולמה אינו מביא שעיר אלא שעירה על שמיעת הקול אם כהדיוט עשיר חשיב ליה והחיוב הוא מחמת מה שנאמר בפרשה א"כ בשמיעת קול וביטוי שפתים נמי הוה ליה למימר הכי אלא ש"מ דלאו כהדיוט עשיר חשיב ליה ונעקר מכל הפרשה במה שמחייבו שעיר כי הוא מחייבו במפני שהוא בכרת ושפיר פריך ר' אושעיא מעתה אפי' כן בקבועה ופריך עוד הרי משיח ועבודת כוכבים הרי אינו מביא שעיר אלא שעירה ופרכא זו קאי אפי' לטעם דמפני שהוא בכרת א"כ מ"ש דמשיח מביא שעירה וכן נשיא בעבודת כוכבים שהוא בכרת מביא שעירה ולא שעיר וסלקא טעמיה דר"א בתיובתא ודברים אלו בעצמן הוא מאי דשקיל וטרי הש"ס דילן לר"א אי חייב באשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו משום דס"ד דחשיב בקבועה ולפי המסקנא דאינו חייב באשם תלוי היינו דס"ל דטעמיה דר"א דנשיא מביא שעיר הוא מחמת ב' הסברות חזא שהוא בכרת וגם החיוב הוא מפני שחשוב הוא כהדיוט עשיר.

וא"כ לאו קבוע הוא אלא דאכתי לפי הנ"ל לא אתי שפיר הא דאמרי' בסוגיין ר"ע מי פטר ליה מפר כיון דלמאי דלס"ד השתא דר"א מחייב נמי בשמיעת הקול ע"כ הוא משום דאינו מוצא מכלל הפרשה אלא כהדיוט עשיר חשיב ליה וא"כ כי ס"ל במשוח כר"ע דאינו בכלל הפרשה מאין לנו לחייבו בפר ודו"ק היטב בכל הנ"ל וע' בפני משה שפי' דברי הירושלמי הנ"ל בדרך אחרת והבוחר יבחר.

הדרן עלך פרק שנידף י גמ' שיכול והלא דין הוא ומה נשיא כו' יש לדקדק מאי ק"ו הוא זה הא משוח שעבר עדיין בקדושתו קאי לכל דיני כהונה גדולה כדתנן לקמן. ומש"ה מביא פר אפילו אחר שעבר אבל נשיא שעבר הרי הוא כהדיוט והיכי מציינן למילף חד מחבריה ועוד למה לי קרא כלל למשוח שמביא לשעבר ולנשיא שהוא כהדיוט תיפוק

ליה מסברא כיון דזה בקדושתו קאי וזה בטלה קדושתו ואין לומר דהא גופא בעי למילף אי בקדושתו קאי אי לא דא"כ מאי מועיל לזה חומר של שגגת מעשה: והרמב"ם ז"ל כ' באמת בטעמא דמתניתין דמש"ה משוח שעבר מביא פר לפי שאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ.

ונשיא שעבר הרי הוא כהדיוט וכן משמע בירושלמי בפרקין דטעמא דמתניתין כן הוא דאמר משיח שחטא אין מעבירין אותו ויליף מקרא דכי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' מה אני בקדושתו אף אהרן בקדושתו לעולם ועיין בקרבן אהרן דף ל"ז מה שפירש באלו הק"ו ומה שנראה קצת מתוך דבריו לחד פירושא דמשוח שעבר מביא על שגגת מעשה היא תמוה דלא מצינו פר בשגגת מעשה ובאמת לא ידענא מנ"ל דאין משוח שעבר מביא כשבה על שגגת מעשה וע"כ צ"ל כיון דבקדושתו קאי הרי הוא ג"כ בכלל מיעוטא דמעם הארץ פרט למשוח והרמב"ם ז"ל כתב הטעם בפ"ה המשניות דכהן משוח שנמשח בשמן המשחה קדושתו אינה בטילה אבל נשיא אינו נמשח אלא הראשון ולפ"ז לר"מ דאמר מרובה בגדים נמי יביא פר אטו אם עבר יהיה דינו כהדיוט: כיון דלא נמשח.

אלא נראה דכהונה גדולה שקדושתו לשמים אינה בטילה ממנו לעולם וכיון שעלה לא ירד אבל נשיאות שהיא התמנות על הציבור ואין בה קדושה כ"כ כי עבר ממנה בטלה לגמרי והרי הוא כהדיוט והיינו הא דאמרינן ביומא ובמגילה לר' יוסי שני אינו ראוי לכהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין דאין קדושתו מסתלקת ממנו והתוס' שם הקשו כיון דמדאורייתא הוא כה"ג למה לי טעמא דמעלין בקדש וכתבו דכה"ג מסתלק בפה להחשב ככהן הדיוט והביאו ראיה לזה מירושלמי דמכילתין וקשה לי א"כ משוח שעבר מחמת מומו אמאי הוא ככה"ג לטומאה ולהזהר על האלמנה יסלקיה ויותר בכולם ועוד כיון דבע"מ הוא ממילא הוא מסולק אלא ודאי משמע דקדושתו אינה מסתלקת ממנו לעולם ולפמ"ש ניהא דהיינו טעמא משום מעלין בקדש ולא מורידין.

והא דאמרינן בירושלמי וידע בן אלם שהוסע מן הכהונה היינו שלא לעבוד עבודת כה"ג אבל קדושתו נשאר עליו והנה בענין שלא להוריד כתב הרמב"ם ז"ל בהל' כלי המקדש דבכל שררה אין מורידין מגדולה לקטנה משום מעלין בקודש אלא דבדבר של שררה אם הורידוהו בטלה מעלתו. אבל בכה"ג כיון שהוא קדוש אין קדושתו מסולקת ממנו אפילו אחר שעבר.

וכמ"ד בירושלמי בפירקין דיליף מקדוש יהיה לך כביכול מה אני בקדושתו אף אהרן בקדושתו ולקמן בשמעתין יתבאר עוד אי"ה: ר"ש אומר אם נודע להם כו' בירושלמי איכא למ"ד דמש"ה משנתמנו פטורין משום שהגדולה מכפרת ולפ"ז לא פליג ר"ש ארישא בנשיא שחטא ונודע לו לאחר שעבר אבל לאידך מ"ד שם דהטעם הוא משום דאין חטאו וידיעתו שוין פליג נמי ארישא וכמו שפירש"י ז"ל וכן מבואר בש"ס דילן דהאי טעמא עיקר כמבואר לעיל במכילתין ובכתובות: רבא אמר פרט לנגעי רוחות לא מצאתי דבר זה מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל ונראה דמפרש דר' יהודה פליג בזה עליה דר"ש וס"ל דנגעי אונסין נמי מטמא: פרט לנשיא שנצטרע פירש"י ז"ל דלא כר' יוסי דאמר לעיל מי שבא לידי עניות ונשיא שנצטרע לא בא לידי עניות ולא הבנתי דהתם לענין שמיעת הקול וביטוי שפתים שפיר י"ל כיון דאינו בא לידי עניות פטור הוא אבל

מנ"ל דפליג ר' יוסי לענין שעיר נשיא דנעשה חפשי מן הנשיאות והרי הוא כהדיוט וכבר כתבתי לעיל דבעיא דרבינא לעיל לא נתבררה אצלי ועוד יתבאר בזה לקמן: כוכב אחד לשבעים שנה כו' עיין מהרש"א ז"ל בח"א ויש לפרש עוד כי בא להורות איך דרכי ה' ישרים וכל הולך בה יגיע למחוז חפצי לקנין השלימות ובמלאת לו שבעים שנה יגיע לשלום למחוז חפצו בסגולתו אשר סיגל בתורה ומע"ט מה שאין כן עניני הזמן וחמדתו אשר העיקר הוא לאסוף הון המדומה ולתאותו יבלה כל ימיו לרדוף אחריו לירד הימה אולי ימצא שמה כל תאותו: אבל אחר כל יגיעתו הגדולה לא ישיג תאותו כי יבא כוכב המתעה וישיבנו לאחור ויהיה להבל ולריק כל עמלו אשר עמל כל ימי חייו: ולזאת אין טוב לאדם כי אם לעמול בתורה ובמצות ומיום אל יום יתקרב אל מחוז חפצו הטוב וזכות תורתו היא כאניות סוחר להביא ממרחק לחם לומדיה כדי שיהיו פנוים ללומדה ולזה שאל ר"ג את ר' יהושע כ"כ חכמה יש בידך ואתה עולה בספינה כי למה נצרכת לירד באניות אחר פרנסתך אם כ"כ חכמה יש בידך וכבר נאמר והחכמה תחיה את בעליה והיא היתה כאניות סוחר לכלכל את לומדיה והשיב לו ר"י אל תתמה על החפץ כי כבר אמרו ז"ל מזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא כי שני תלמידים יש לך ביבשה ויודעים לשער כמה טיפות יש בים יכוין כי גודל התמדתם בתורה היא עד שהם משערים כל טיפה וטיפה מהים היינו שסופרין כל רגע ורגע ולא יפנו לירד אל ים חמדת הזמן אפילו על רגע אחת ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש אלא שאין לתמוה ע"ז שכל זה נעשה כדי שיקבלו שכרם משלם בעוה"ב ולא כל אדם זוכה לשתי שולחנות ומעטים המה אשר יהיו במדריגה הזאת שלא יצטרכו לבוא לידי שום נסיון אפילו בעוה"ז ויראו עולמם הטוב בחיי העוה"ז ג"כ ואלו הדברים דרש רב נחמן בר רב חסדא אשרי הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים כו' היינו שזה שבח הוא לצדיקים שיעברו עליהם נסיונות בעוה"ז כדי שיוותן להם שכרם משלם לעוה"ב.

ולזה אמר רבא מי סני להו לצדיקי דאכלי תרי עלמא כי השבח היותר גדול הוא מי שזוכה לראות עולמו הטוב גם בחייו וכמו שמצינו בגדולי הראשונים ז"ל אשר לסוף ימיהם באו למדריגה הזאת כמו ר"ע שהיה עולה בסולמות של זהב: ע"ב מאי דכתיב כי ישרים דרכי כו' אחר שביארו ז"ל דרכי העוה"ז איך הם קרובים להתעות באו לבאר עוד כי גם בדרכי ה' לא כל אדם ילך בטח כי אם הצדיקים אשר הולכים בתום אבל פושעים יכשלו גם בהם כי גם בדרכיהם הטובים עיניהם לבוא אל מחוז חפץ תאוותן ומשל ללוט ושתי בנותיו ועולא ורב נחמן בר יצחק באו לבאר שבח הצדיקים כי הוא בתכלית ההיפוך כי צדיקים אפילו בלכתם בדרכי הרשעים במחשבתם הטובה ינחם ה' ויבאו אל מחוז חפצם הטוב וכמעשה תמר ויעל אשת חבר הקני וכמו הרשעים מרוב אוות נפשם ברע לא ירגישו בטוב אפילו בעשותם מעשה הטוב כמו לוט כן להיפך הצדיקים אפילו בעשותם מעשה הרע כמו יעל אשת חבר הקני לא ירגישו ברע מרוב חפצם בתכלית הטוב וזהו שאמרו טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים.

והנה רב נחמן בר יצחק דרש מקרא דיעל דעבירה לשמה גדולה ממצוה שלא לשמה מדכתיב תבורך מנשים כו' משמע דעדיף מעשה יעל אף דהפועל לא טוב היה מ"מ כיון שעשתה זאת לשמה בלי הרגש שום דבר רע מדרך כל הנשים אע"פ שמצוה היא מ"מ יעלה לרגל המצוה איזה הנאה גשמית אשר זה יקרא שלא לשמה ופריך והאמר רב

יהודה לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות כו' ומשני אימא כמצוה שלא לשמה ולכאורה קשה הא מקרא דתבורך מנשים כו' משמע דעבירה לשמה עדיפא אבל הדברים מבוארים כי באמת יש בעבירה לשמה מעלה וחסרון ובמצוה שלא לשמה מעלה וחסרון.

בעבירה לשמה המעלה היא שאינו מרגיש בנפש שום רע אבל יש חסרון ג"כ שאם ח"ו ירגיל בזה תפעל בו פעולות הרעות טבע הרגשת הרע בנפש ומצוה שלא לשמה הוא להיפוך כי בראשית פעולתו יש לו מעט הרגש רע אבל אם יתמיד בפועל הטוב תהפך טבעו והרגשת נפשו רק בטוב: ובזה יובן כי לא ניחא להש"ס למימר דגדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה כיון שיש מעלה במצוה שלא לשמה להרבות בפועל טוב.

משא"כ בעבירה לשמה ומש"ה אמר אימא כמצוה שלא לשמה כי בזה יש מעלה וחסרון ובזה ג"כ כמו כן וקרא דתבורך מנשים נמי ניחא דבפעם הראשון גדולה מעלת עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה בהרגש הפנימי אבל לענין זה מצוה שלא לשמה עדיף שפעולת הטוב מצד עצמה תהפך טבע עושיה לטוב כי ע"י פועל הטוב יקנה בחי' הטוב בנפש.

ובלק יוכיח שעשה עבודה לשמים אם כי היתה בתכלית הכוונה שלא לשמה עכ"ז קנה לעצמו מעט טוב עד שזכה שיצתה ממנו רות: דף יא הניחא לר"ש דאזיל בתר ידיעה כו' נראה דלאו למימר דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה יליף מקרא דמעם הארץ דזה וודאי פשיטא ליה מסברא דהיכא דהידיעה היתה בשעת פטור אזלינן נמי בתר ידיעה לפוטרו.

אלא הכי קאמר דקרא דמעם הארץ אתי לאשמעינן דנשיא לאו בר כשבה הוא דהוי ס"ד דהתורה באה להחמיר עליו להביא שעיר אבל היכא דאינו יכול להביא שעיר כגון שחטא קודם שנתמנה ה"א דבר חיובא הוא בכשבה ושעירה ואפילו ר"ש מודה בזה כיון דבר חיוב כשבה נמי הוא קמ"ל קרא דמעם הארץ דלאו בר כשבה הוא כלל ואזלינן בתר ידיעה לפוטרו לגמרי לר"ש וכן מתפרש אידך שינויא כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו דהוי ס"ד דמחוייב להביא כשבה כיון דאינו יכול להביא שעיר והתורה באה להחמיר עליו ולא להקל קמ"ל מעם הארץ פרט לנשיא דבשעת נשיאתו לאו בר כשבה הוא כלל.

ובזה א"ש הא דדרשינן פרט למשיח למעטו לגמרי בשגגת מעשה ואמאי לא דרשינן נמי כמוכמו בנשיא על העלם דבר שאכל חצי זית כשהוא הדיוט בהעלם דבר וחצי זית כשנתמנה דלא מצטרפי אבל בשגגת מעשה חייב בכשבה ושעירה משום דאי נימא דבר כשבה הוא בשגגת מעשה. א"כ כי אכל בהעלם דבר לא גרע ושפיר מצטרפי.

אלא ע"כ לאו בר כשבה הוא כלל וק"ל: קמ"ל כו' ופירש"י דה"ה דהוי מצי למימר ס"ד נצטרף וניתי שעיר ואין זה מובן דזה לא הוי ס"ד כלל כיון דבחצי זית ראשון לאו בר אתויי שעיר הוא אלא לענין כשבה שפיר הוי ס"ד משום דלא גרע מהדיוט וכמו שכתבתי: ליה מהא דאמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן תיפשוט והמיר דתו הואיל נדחה ידחה והקשה מהרש"א ז"ל מאי ס"ד למיפשט מהא דר' יוחנן דהא הכא דאם אכל כזית כשהוא הדיוט והפריש קרבן ונתמנה ודאי אינו נדחה והיינו משום דבר קרבן הוא וי"ל דלזה לא נדחה כלל להביא מה שנתחייב בשעה שהיה הדיוט אבל בחצי זית דלא

חל עליו החיוב כשהוא הדיוט אלא אחר שעבר נגמר החיוב ובין כך היה שעת פטור מכשבה שפיר חשיב דיחוי.

תדע דהא בהמיר דתו גופא לא נדחה ממה שאכל קודם שהמיר וכי חזר בתשובה חייב להביא חטאתו דלא אמר ר' יוחנן אלא בהפריש קרבן דקרבן אידחי. אבל אם לא הפריש קרבן גברא ודאי לא אידחי וחייב להביא אחר שיחזור בתשובה והיינו משום כיון דכבר נתחייב קודם שהמיר תו לא פקע חיובא מיניה ולא קרי ליה הש"ס דיחוי אלא בחצי כזית דבאמצע החיוב היה שעת פטור ולפ"ז היכא דאכל חצי זית ואח"כ המיר וחזר בו ואכל חצי זית ודאי פטור הוא ונדחה כיון דבנתיים לא היה בר קרבן וכן בנשתתה בנתיים.

ועיין במל"מ בהל' שגגת שהאריך בפרטי דינים אלו ומצדד שם לומר דלאחר שעשה תשובה יתחייב גם על מה שחטא בעודו מומר והוא פלא דזה פשוט אם בשעת החטא פטור הוא מחטאת שוב לא יתחייב לעולם אלא דאני נבוכך אפילו בהא שחטא בשעת כשרות ונדחה בנתיים וחזר ונראה אולי יש דיחוי ופטור הוא לעולם ומר' יוחנן דנקט והפריש קרבן אין ראייה די"ל דרבנותא קמ"ל דה"א כיון דכבר הפריש הקרבן שוב לא ידחה קמ"ל דאפ"ה נדחה אבל אם לא הפריש קרבן ודאי דנדחה בימים שבנתיים: אלא דנראה דבגברא לא שייך דיחוי והראיה לזה מרבנן דמתני' דאמרי חטאו עד שלא נתמנו הרי אלו כהדיוטות וחייב כהן משיח להביא אפילו על שגגת מעשה שחטא כשהיה הדיוט אלמא דאינו נדחה אפילו אי לאו בר קרבן הוא דהא משיח בשגגת מעשה לאו בר קרבן הוא כלל ומש"ה נראה דלא מיבעי ליה אלא נשיאות מהו שתפסיק אבל משיח פשיטא ליה דמפסקת בשגגת מעשה כיון דלאו בר קרבן הוא כלל בשגגת מעשה אבל אין צורך לזה דבלא"ה משיח שעבר ג"כ אין עליו חיוב בשגגת מעשה כמ"ש לעיל.

עכ"פ זה נראה ברור ופשוט דלא מיבעי ליה הכא אי מפסיק אי לא אלא בחצי שיעור דצריך שיצטרפו ומיבעי ליה כיון דהיה בנתיים ימים של פטור אי מפסיקין אי לא. וע"כ לא מיבעי ליה אלא בנשיאות דבר קרבן הוא אבל בשאר דיחויין כמו המרה או נשתתה או נתחרש בנתיים פשיטא ליה דמפסקת ולא מצאתי כעת דין זה מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל.

והנה יש להסתפק בהא דפשיטא ליה להש"ס דחצי זית עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה בהעלם אחד לא מצטרפי ובחצי זית לאחר שנתמנה מספקא ליה אי מפסיק לענין שני זיתים שלמים מה דינן אם אכל כזית עד שלא נתמנה. וכזית משנתמנה ע"י העלם אחד.

ואח"כ נודע לו על שניהם ולכאורה נראה דחייב שתים. כשבה או שעירה על מה שאכל כשהוא הדיוט ושעיר על מה שאכל בנשיאות וכן לענין הפסקה אם אכל כזית קודם שנתמנה וכזית לאחר שעבר מנשיאות אם נאמר כי היכי דמפסקת לענין צירוף ב' חצאי זיתים ה"נ מפסקת לענין שיביא ב' חטאות על העלם אחד ובזה דאין מביא אלא אחת מביא שעיר ומתכפר נמי מה שאכל קודם שנתמנה ועוד כמה הלכתא גוברתא אתמר בירושלמי בפירקין לענין ידיעת ספק ואין כאן מקום להאריך: ויש להעיר מהא דאמרינן

בכריתות כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו חייב לחד מ"ד והא התם היה בנתים שעת פטור אלא דלא דמי דגברא בר חיובא הוא וימות החול לאו זמן חיוב הוא כלל ושבת האחר עתיד לבא ועיין במשנל"מ בפ"ה מה' שגגות שנסתפק אם אכל חצי זית ספק חלב ביוה"כ עם חשיכה וחצי זית במוצאי יוה"כ אם מצטרפין ומסיק דלמ"ד דאין יוה"כ מכפר על חצי שיעור מצטרף ולכאורה הא דמיא להא דאם אכל חצי זית כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא דלא ומצטרפי כיון דבשעת החצי זית ראשון היה שעת פטור משעיר ה"נ כיון שאכל ספק חלב ביוה"כ דשעת פטור הוא מאשם תלוי תו לא מצטרף וי"ל כיון דאינו מכפר על חצי זית לא מיקרי שעת פטור: אכל ספק חלב ונודע לו על ספיקו כו' כי תיבעי אליבא דר"ש נראה מדלא מיבעי ליה נמי אליבא דרבנן לענין צירוף כגון אכל חצי זית ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואכל חצי זית אחר בספק אי מצטרפי לענין חיוב אשם תלוי כיון שלא נשתנה לענין חיוב א"ת משמע דפשיטא ליה דלא מצטרפי דלא חמיר ספק מודאי וכיון דלא מצטרף לודאי לא מצטרף נמי לספק וכי קמיבעי ליה לר"ש דאזיל בתר ידיעה וכיון דהשתא נמי חייב אשם תלוי הרי היתה הידיעה בשעת חיוב ולא נשתנה לענין זה או דלמא הואיל ואישתני לודאי אישתני נמי לספק אבל בירושלמי בפירקין איתא דלענין אשם תלוי מצטרפי חצי זית קודם שנתמנה וחצי זית אחר שנתמנה וקאמר דמצינו ספיקו חמור מודאי.

ולכאורה מבעיא דרבא נראה דלא כקושית הרשב"א ז"ל בכתובות דף מ"ב ע"ב בד"ה אימור שכתב דדוקא בקרבן אזיל בתר ידיעה לפטור משום דלא ידע הי קרבן לאתויי דאפילו יביא גדול לא יתכפר אם הוא מחוייב קטן. והא הכא דיכול להביא אשם תלוי דהשתא נמי בר חיובא הוא באשם תלוי ואפ"ה הואיל ואישתני לודאי אישתני נמי לספק והתם נמי הואיל ואישתני לפוטרה מסקילה אישתני נמי מחנק אף שהיא בת חיובא השתא בחנק וצ"ל דהכא אתינן עלה מטעם שלא יהא ספק חמור מודאי ודו"ק: והרמב"ם ז"ל כתב להאי דינא דאכל ספק חלב ונודע לו לאחר שנתמנה לענין כה"ג וע"ש בלח"מ שכתב על לשון הרמב"ם ז"ל לפיכך כו' דלר"ש מספקא ליה ואין זה מובן דבכה"ג ליכא ספיקא לר"ש כלל דהא אישתני נמי לספק דכה"ג אינו מביא אשם תלוי ולכאורה יש לדקדק אפילו לרבנן אמאי לא ניזל בזה בתר השתא כיון דאי הוה אכל ספק חלב השתא היה פטור לגמרי וע"כ לא קאמרי רבנן דחטאו עד שלא נתמנו הרי הן כהדיוטות ואזלינן בתר מעיקרא אלא לענין ודאי חלב דהשתא נמי בר קרבן הוא ואזלינן בתר מעיקרא בתר שעת חטאו שיביא כשבה אבל היכא דהשתא שעת פטור הוא מנ"ל דאזלינן בתר מעיקרא לחיובא וי"ל דע"כ רבנן אזלי בתר מעיקרא אפילו אי הוי עביד השתא הוי פטור לגמרי דהא סתמא קתני חטאו עד שלא נתמנו הרי הן כהדיוטות וחייבים ומשמע אפילו חטא משיח בשגגת מעשה דהשתא שעת פטור הוא אי עביד בשגגת מעשה ואפ"ה אזלינן בתר מעיקרא וחייב אלא דיש להקשות מהא דתנן בסנהדרין פ' בן סורר ברוח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור הואיל ואי עביד השתא היה פטור אלמא דלכ"ע אזלינן בתר השתא לפטורא אם עתה הוא שעת פטור וצריך לחלק דדוקא לענין מיתה אזלינן בתר השתא לפטורא משום דעיקר החיוב הוא בשעת גמר דינו ואי עביד השתא פטור הוא מש"ה אין לגמור דינו לחיובא אבל לענין קרבן לרבנן עיקר חיובא הוא אשעת חטאו אלא דמחסר ידיעה ומש"ה לא אזלינן בתר השתא אפי' אם עתה שעת פטור הוא

אלא דבכתובות גבי הא דתני שילא סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק משום דאזיל בתר השתא ופריך עלה ממוציא שם רע דתניא היא וזוממיה בסקילה אפילו לאחר שבגרה ומשני רב נחמן בר יצחק דתנאי היא רבנן ור"ש דהכא והשתא לפי הנ"ל אין ראייה מדברי רבנן דאזלי בתר מעיקרא לענין קטלא דהא אזלי בתר מעיקרא לענין קרבן אפי' אי עביד השתא פטור הוי ובקטלא כה"ג לכ"ע לא אזלי בתר מעיקרא כדתנן בסנהדרין.

וצ"ל כמו שכתבו התוס' שם דרב נחמן בר יצחק לא בא לשנויי אלא ברייתא דתני שילא דאזלינן בתר השתא בזה שפיר קאמר דתנאי היא דכיון דאזיל ר"ש בתר השתא אפילו גבי קרבן כש"כ דאזיל בתר השתא לענין קטלא אבל הא דאזלינן בתר מעיקרא גבי מוציא שם רע אתיא דלא כר"ש אלא סברא בעלמא הוא דאזלינן בתר מעיקרא אע"ג דאישתני מיתתו כל היכא דהשתא בר חיובא הוא נמי באיזה מיתה שיהיה ולמסקנא שם בכתובות מקרא דהנערה יליף לה הנערה שהיתה כבר אלא דאכתי צ"ע ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שפסק לענין סרחה ואח"כ בגרה דאזלינן בתר מעיקרא ולא אמרינן הואיל ואשתני אישתני וגבי ב"נ שבירך את ה' ונתגייר בימים הקדמוני' פסק דאזלינן בתר השתא והואיל ואישתני תני אישתני ופטור לגמרי דהתם אישתני דינו ואישתני מיתתו בזה לכ"ע אזלינן בתר השתא נמי ופטור הוא וכי פריך הש"ס התם לר' חנינא מהרג ב"י דחייב ולא אמרינן הואיל ואשתני הוי מצי לשנויי דר' חנינא ס"ל כר' שמעון דאזיל בתר השתא אפילו גבי קרבן לפוטרו לגמרי אלא דניחא ל'להש"ס לאוקמא מילתא דר' חנינא אליבא דהילכתא והיינו נמי טעמא דב"י אם הרג קודם שנתגייר דחייב כי השתא משום דאישתני דינו ומש"ה דיינינן ליה כי השתא וכמו שכ' הלח"מ בפ"ו מה' מלכים ודו"ק: מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו ת"ק סבר כיון דהוי מומר לחלב הוי נמי מומר לדם עיין בתוס' בחולין דף ה' שהקשו הא לכ"ע מומר לדבר אחד לא הוי לכל התורה ותירצו ב' תירוצים הא' דמומר לאכול חלב היינו לכל איסורים והב' משום דחלב ודם נאמרו בחזק קרא וסבר ת"ק כיון דהוי מומר לחלב הוי נמי מומר לדם.

והא דלא אוכל דם משום דנפשו קצה בו ויש לדקדק לתירוצם הב' דפליגי אי הוי מומר נמי לאכול דם א"כ אכתי תיקשי מאי בינייהו דהא לת"ק אי הוי דריש נמי קרא דשב מידיעתו ג"כ אינו מביא על הדם כיון דמומר הוא לאכול דם לא הוי שב מידיעתו דהא מה שאינו אוכל במזיד היינו משום דנפשו קצה בו ולר"ש נמי דס"ל דלא הוי מומר לאכול דם אפילו הוי דריש מקרא דמעם הארץ פרט למומר נמי היה מביא על הדם כיון דלאו מומר הוא לדם.

ולתי' הראשון נמי קשה כיון דהוי מומר לכל האיסורין אמאי לא הוי נמי מומר לדם. ע"כ נראה לפרש דהש"ס דפריך מאי בינייהו הכי פריך כיון דדרשא דשב מידיעתו כולי עלמא מודי כדאמרינן בכמה דוכתי א"כ למאי נ"מ יליף ת"ק מקרא דמעם הארץ ואמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו ת"ק דיליף פרט למומר וכיון דהוי מומר לחלב לאו בכלל עם הארץ הוא וחשיב מומר נמי לענין קרבן על הדם ור"ש ס"ל דלא הוי מומר לדם כיון דשב מידיעתו הוא גבי דם ולא ממעטינן אלא מומר דאינו שב מידיעתו.

ות"ק מחמיר הוא דאפילו שב מידיעתו נמי אימעט כיון דהוי מומר לחלב ומה שהקשו התוס' והא לא הוי מומר לכל התורה כדתניא שם דמקבלין מהם נדרים ונדבות. י"ל דשאני הכא כיון דמומר הוא לאיסור אחד ממחויבי חטאת ס"ל לת"ק דהוי נמי מומר לכל איסורי חטאת ופריך הש"ס והאמר רבא דכ"ע מומר לחלב לא הוי מומר לדם אפילו גבי חטאת ומסיק דפליגי במומר לתאבון לאותו דבר לת"ק הוי מומר ואימעט מעם הארץ ולר"ש בר חיובא הוא כיון דאי משכח התירא אכיל חשיב שב מידיעתו והנה בחולין אמרינן דמומר לעבודת כוכבי' ולחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכל התורה כולה ולא מקבלין מיניה נדרים ונדבות ונראה דגם ר"ש מודה בזה דכיון דמומר לעבודת כוכבי' הוא לא חשוב שב מידיעתו לכל איסורים.

אבל במומר לדבר אחד משאר איסורים בזה לכ"ע לא הוי מומר לכל התורה אפילו להכעיס מדלא תני בברייתא אלא עבודת כוכבי' ושבת אבל לתיאבון גם לאותו דבר פליגי ת"ק ור"ש לת"ק מומר הוא ולר"ש גם לאותו דבר בר חיובא הוא כיון דשב מידיעתו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מע"ק ובפ"ג מהלכות שגגות דלדבר אחר לא הוי מומר אפילו להכעיס ולאותו דבר פסק כת"ק דאפילו לתיאבון הוי מומר וכמו שכ' הכ"מ בפ"ג מהל' מעה"ק והיינו לחומרא דכיון דמומר הוא לאותו דבר אימעט מעם הארץ אע"פ דשב מידיעתו הוא אבל מ"מ היכא דלא הוי שב מידיעתו אע"ג דלא הוי מומר בהא קי"ל נמי כר"ש דאינו מביא חטאת: וכדאמרינן בכמה דוכתי והיותר מפורש דהילכתא הכי הוא בשבועות דף כ"ו דמיבעיא להו התם בנשבע על ככר שלא לאכלה אם מצטער עליה ואכלה בשגגה מהו ואמר רבא תנינא השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן אלמא דהכי הילכתא וכן פסק הרמב"ם ז"ל להדיא בפ"ג מהל' שבועות ובזה מיושב קושית הלח"מ בפ"ב מהלכות שגגות הלכה ב' שהקשה על מה שפסק הרמב"ם כר' יוחנן דאין צריך שישגוג בלאו וע"כ קרא דאשר לא תעשינה אתי לדרשא דשב מידיעתו כדאיתא בפ' כלל גדול וכיון דפסק כת"ק אלמא דלא דרשינן קרא דאשר לא תעשינה להכי וע"כ אתי למילף דבעינן שגגת לאו ע"ש ולפמש"כ ניחא דתרווייהו צריכי מקרא דמעם הארץ ילפינן היכא דהוי מומר לאותו דבר אפילו שב מידיעתו דפטור ומקרא דאשר לא תעשינה ילפינן היכא דלא הוי מומר אלא דלא שב מידיעתו כהאי גוונא דשבועות אלא דמה שפירש הרמב"ם ז"ל התם בעיא דמצטער היינו שדומה שמותר לאוכלו מפני הצער וזה חשיב לא שב מידיעתו: כיון דלא שגג בעיקר האיסור אלא דימה דמכני הצער מותר וכמו שכתב הלח"מ צ"ע טובא א"כ העובד מאהבה ומיראה אמאי חייב לאביי הא לא שב מידיעתו הוא כיון שידע באיסור ע"א אלא שדימה דמיראת אדם מותר ומה בין זה לאוכל ככר מפני הצער: והנה בהא שפסק הרמב"ם ז"ל דלהכעיס נמי מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה יש לדקדק כיון דהוא ז"ל פסק בפ' ד' מהלכות רוצח דמומר להכעיס אפיקורוס הוא משמע דהוי מומר לכל התורה כולה וי"ל לענין קרבן לא הוי מומר לכל התורה כולה ולפיכך נראה דה"ה לענין שחיטה אפילו הוי מומר להכעיס בדבר אחר לא חשיב מומר לענין שחיטה ואם עמדו ע"ג וראו ששחט יפה שחיטתו כשירה אבל בש"ע סי' ב' פסק דמומר להכעיס אפילו לדבר אחר שחיטתו פסולה וכן כתב הר"ן ז"ל בריש חולין.

אלמא דחשבינן ליה כעובד כוכבים לכל דבר וא"כ אמאי לא יחשב מומר לכל התורה גם לענין קרבן ובאמת דברי הרמב"ם ז"ל מוכרחים דמומר להכעיס לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה מדלא תני בברייתא אלא המנסך ומחלל שבת. ומג"ה הברייתא חוץ מן המומר לנסך כו' ולא משני התם בחולין דהא דתני חוץ מן המומר היינו להכעיס בדבר אחד דהוי מומר לכל התורה אלא ש"מ דאפילו להכעיס לא הוי מומר לכל התורה בדבר אחד.

וא"כ מ"ש לענין שחיטה דחשיב כעובד כוכבים. והכ"מ בפ"ד מהל' שחיטה כתב על מה שפירש"י מומר לערלות היינו שמבעט במצוה וכתב שם דדעת הרמב"ם ז"ל אינו כן דמבעט הוי אפיקורוס ושחיטתו נבילה כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם ואין דבריו ז"ל מוכרחים דהא כתב שם באלו האפיקורסין שכתב בהל' תשובה ושם לא כתב דנקרא אפיקורוס אלא מומר וא"כ אין שחיטתו נבילה ועיין בלח"מ ז"ל שם בהל' תשובה שהאריך ליישב דברי הרמב"ם ז"ל מהא דאמר ר' יוחנן דמומר להכעיס אפיקורוס הוא ועיין בטור וב"י בזה ובדברי הש"ך ז"ל.

והיה נראה לומר דלענין קרבן שאני דאם הוי מומר להכעיס בדבר אחד מ"מ שב מידיעתו הוא בשאר איסורין אבל לענין שחיטה כיון שהוא מומר להכעיס לאו בכלל ישראל הוא אבל זה אינו לא מיבעי למ"ד הטעם בשחיטת עובד כוכבים הוא משום לאו בר זביחה הוא א"כ אי נימא דמומר להכעיס נמי לאו בר זביחה הוא פשיטא דגם לענין קרבן הוי מומר לכל איסורין אלא אפי' לטעם הרמב"ם ז"ל משום דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים ה"נ במומר כיון דחיישינן למחשבתו לעבודת כוכבים אמאי לא יחשב מומר נמי לענין קרבן לכל איסורין.

ומדברי פ"ה המשנה להרמב"ם ז"ל בפ"ק דחולין משמע כדברי הכ"מ דכל שהוא עובר על המצוה אחת דרך קלות הרי הוא אפיקורוס ושחיטתו נבילה והיה נראה דהיינו מדרבנן וכשיטת הב"ח ז"ל אבל מ"ה דאי לא הוי מומר לכל התורה והר"ן ז"ל בריש חולין כתב דשלשה מיני מומר הם אוכל נבילות לתיאבון ושלא לתיאבון ושלא להכעיס ולהכעיס לתיאבון סגי בבדיקת סכין שלא לתיאבון ושלא להכעיס בעינן עוד שיעמוד מתחילה ועד סוף ושחיטתו כשירה דבר זביחה הוא אבל להכעיס אפילו לדבר אחד לאו בר זביחה הוא.

ושחיטתו פסולה בכל גווני נראה מדבריו ז"ל דהא דמחלקינן בברייתא בין שאר איסורין לעבודת כוכבים דבדבר אחד בשאר איסורין לא הוי מומר לכל התורה ובעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה היינו שלא לתיאבון ושלא להכעיס אבל להכעיס אפילו בדבר אחד משאר איסורין הוי מומר לכל התורה וכמ"ד דלהכעיס אפיקורוס הוא וגם לדבריו ז"ל תיקשי אמאי לא אוקים הש"ס בחולין הא דתני חוץ מן המומר היינו להכעיס ובדבר אחד משאר איסורין ועמ"א סימן י"ט ועוד דלשיטתו הא דאמרינן לקמן איזהו מומר דסתמו צדוקי הוי הוי אומר זה האוכל נבילות וטריפות כו' ונהי דמשום שנפשו קצה בהן אינו עושה לתיאבון אבל אכתי מנ"ל דעושה להכעיס אלא משמע דכל שאינו עושה לתיאבון מסתמא להכעיס היא עושה.

וכן משמע מהא דאמרינן בע"א אהא דקאמר ר"י שם אני שונה ולשני כאן במומר לתיאבון כאן במומר להכעיס ומשני מומר להכעיס אפיקורוס הוא ולשיטת הר"ן ז"ל אמאי לא משני דהיינו במומר שלא לתיאבון ושלא להכעיס ויש לומר דלא ניחא ליה למימר כל שאינו להכעיס. מ"מ מפשטיה דהש"ס נראה דליכא אלא ב' חילוקים או לתיאבון או להכעיס.

והנה הרמב"ם ז"ל כתב דלענין שחיטה אפילו מומר לתיאבון בדבר אחד צריך בדיקת, סכין משום דחשוד גם על השחיטה וכבר עמדו הראשונים ז"ל ע"ד מה טעם הא לתיאבון ודאי לא הוי מומר לכל התורה. וע"כ צ"ל כמו שכתב הרא"ש ז"ל כיון דמומר הוא לדבר אחד אפילו לתיאבון תו לא טרח אהיתרא אפילו בשאר איסורין במידי דאית ביה טרחא אלא דיש להקשות מהא דאמרינן שם בריש חולין אביי לא אמר כרב אשי דלא ס"ל הא דרבא ולדבריו נהי דלא ס"ל הא דרבא היכא דהוי מומר לאותו דבר.

מ"מ אמאי לא מוקי במומר לדבר אחד. דבזה כ"ע מודים דסגי בבדיקת סכין ובשלמא אי נימא דמומר לדבר אחר שוחט אפילו לכתחלה א"ש דלא מצילמימר דאתי לאתויי ערל כדתניא בבבביתא משום דלא אשכחן ביה דיעבד.

ולא יתיישב הא דתני ושחיטתן כשירה אבל לדברי הרמב"ם ז"ל שפיר אשכחן ביה לכתחילה ודיעבד וצ"ל דמילתא דפשיטא היא ולא איצטריך לאתויי אע"ג דבבביתא תני לה. וע"כ צ"ל כן לפי מה שנראה מדברי התוס' בעירובין ריש פרק הדר דאביי ס"ל כר"מ דאמר מומר לד"א הוי מומר לכל התורה כולה וכדמוקמינן לאביי דאמר אוכל נבילות להכעיס כר"מ גבי עד זומם וא"כ אביי ודאי הוי מצי לאוקמי לאתויי ישראל מומר לדבר אחד ודוחק לומר דלר"מ לא מהני בבדיקת סכין אלא דכבר כתיבנא בסנהדרין פרק זה בורר דאביי לא ס"ל כר"מ בהא דחשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה ע"ש ונראה דגם לר"מ דס"ל חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה הוא אינו אלא משום חשדא ומדרבנן דאל"כ מאי עביד בקרא דמן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה לקבל מהן קרבנות.

כיון דס"ל מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה אלא ש"מ דמדרבנן בעלמא קאמר אבל מ"הת לא הוי מומר לכל התורה. אלא דבעירובין לא משמע כן בהא דקאמר איזהו מומר זה המחלל שבת בפרהסיא ופריך אי ר"מ הא אמר חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה אפי' באחד משאר איסורין נמי ומאי קושיא דלמא איזהו מומר מ"הת קאמר.

וי"ל דהכי פריך כיון דאמרת דמחלל שבת מומר הוי ע"כ היינו משום דס"ל דלר"מ בדבר אחד הוי מומר לכל התורה א"כ בכל איסורין נמי אבל למסקנא גם לר"מ לא הוי מומר לדין תורה אלא חשוד וכן משמע מלישנא דרבא דאמר דכ"ע מומר לחלב לא הוי מומר לדם משמע דליכא למ"ד דמומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה העולה מכל הנ"ל דבין מומר לתיאבון בין מומר להכעיס לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה ודין האמור בש"ע דשחיטתו פסולה בכל גווני צ"ע ולמאי דפסק הרמב"ם ז"ל דאפיקורוס הוא יש לדקדק קצת מאי טעמא דרבא דאמר דמומר להכעיס כשר לעדות הא כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות עדות דהאפיקורסין לא הוצרכו חכמים למנותן בפסולי עדות ופשיטא שהן פסולין ולקמן יבואר עוד בזה אי"ה: ואכתי נשאר לבאר מ"ש להרמב"ם

ז"ל דלא נקרא מומר אלא אם הוא מפורסם בה והורגל לעבור עליה כמ"ש בהל' מע"הק ומשמע דבפעם אחת לא נקרא מומר.

ולא נודע מקורן של דברים ונראה דיצא לו מהא דממעטינן מומר מקרא דמעם הארץ ומומר אינו בכלל עם הארץ ומשום חד זימנא לא מיקרי יוצא מן הכלל אלא דוקא אם הורגל ומפורסם בה. אז הוא אינו בכלל עם הארץ אלא דלכאורה זה אינו אלא לת"ק דיליף מקרא דמעם הארץ אבל לר' שמעו דהטעם הוא משום דלא הוי שב מידיעתו א"כ אפילו בחד זימני נמי לא הוי שב מידיעתו ולמאי דכתיבנא דהרמב"ם ז"ל ס"ל לתרווייהו לדרשא דמעם הארץ וגם שיהיה שב מידיעתו א"כ בשלמא במומר לתיאבון א"ש דבעינן שיהיה רגיל בה משום דחשיב שב מידיעתו.

ואין מקבלין ממנו אלא מטעם מומר ומומר לא הוי אלא אם רגיל בעבירה אבל להכעיס אפילו בחד זימנא לא יקבלו ממנו דלא הוי שב מידיעתו. וי"ל דבחד זימנא לא מיקרי נמי לא שב מידיעתו דשמא עשה תשובה ובשעה שאכל פ"ש בשוגג שמא שב מידיעתו הוא אבל כיון שהורגל בה ודאי לא שב מידיעתו הוא וכ"ז אינו אלא היכא דעבר פעם אחת ואח"ז עבר פ"ש בזה אמרינן שמא עשה תשובה.

אבל היכא דבאותו פעם שעשה במזיד נעלם ממנו הדבר ועשה בשוגג ודאי חשיב לא שב מידיעתו כיון דבשעה זו עשה במזיד ובזה א"ש דברי התוס' בשבועות דף י"ז ד"ה טימא עצמו במזיד שכתבו דאם שכח אח"כ לא הוי שב מידיעתו ועיין במל"מ ז"ל פ"ג מהל' שגגות שכתב להוכיח מדברי התוס' דשבועות דלאותו דבר לא בעינן ג' פעמים והוא עד מה שכתב בכמה מקומות דלא מיקרי מומר אלא בג' פעמים ובעירובין מוכח מ"ד דאפילו לאותו דבר לבטל רשות לא הוי מומר בפעם אחת שחלל שבת.

עיינן בריש פרק הדר ע"כ כמ"פ דמומר לא מיקרי אלא בכמה פעמים ובשבועות הוא מחמת דלא שב מידיעתו הוא בשעת מעשה אלא אי קשיא לי הא קשיא לי מש"כ הרמב"ם ז"ל גם לענין שחיטה כן דלא בעינן בדיקת סכין אלא במומר ולא ידענא טעמא מאי כיון דהתם מטעם חשוד אתינן עלה וחשוד ודאי הוי אפילו בפעם אחת.

ובשלמא בחשוד לשאר עבירות דבעי בדיקת סכין להר"מ ז"ל יש לומר דדוקא היכא דהוי מומר לשאר עבירות אז חיישינן ליה גם לשחיטה אבל בפ"א שנחשד לשאר עבירות לא הוי חשוד לשחיטה אבל אכל נבילות פ"א דהוי חשוד לאותו דבר למה יוכשר בלא בדיקת סכין הא הוי חשוד לאותו דבר והב"י כתב באמת דלאותו דבר לא בעינן כמה פעמים ומדברי הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' עדות נראה דהא דבעינן מומר דוקא היינו שלא יהא נאמן אפילו על של אחרים אלא ע"י בדיקת סכין אבל אם לא עבר אלא פעם אחת נאמן הוא על של אחרים כיון דגם בעיניו לאיסור יחשב: והנה המל"מ ז"ל צידד לומר בדעת הרמב"ם ז"ל דבעבודת כוכבי' ובחילול שבת הוי מומר בפעם אחת ודלא כשיטת התוס' ז"ל ובאמת יש לדקדק לפמ"ש"כ דהא דבעינן ג' פעמים לענין שחיטה היינו שלא יהיה נאמן כלל אפילו בשל אחרים.

א"כ בעבודת כוכבים ושבת דהוי חשוד לכל התורה הוי חשוד לאותו דבר א"כ הראיה שהביאו דבעינן ג"פ מהא דא' ר"ל השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים דמותרת ופירש"י

ז"ל דמותר באכילה אלמא דלא הוי מומר בפעם אחת ולפי הנ"ל אמאי מותרת באכילה אפילו בפעם אחת כיון דחשוד הוא לעבודת כוכבים חשוד הוא נמי לקלקל בשחיטה וי"ל דמיירי שראו אחרים ששחט כהוגן ועפ"ז יש ליישב דברי התוס' בע"א דף כ"א בד"ה איזהו אפיקורס וכו' שכ' דהא דתניא שחיטת אפיקורוס אסורה היינו באדוק בעבודת כוכבים ביותר אבל ישראל העובד עבודת כוכבי' שחיטתו שחיטת אפיקורוס והביאו ראיה מהא דר"ל דאמר מותרת והוא תמוה דהא קי"ל דמומר לעבודת כוכבים אסור לאכול משחיטתו אפילו אינו אדוק ודלא כרב ענן.

וכן הקשה ידידי ורעי הרב הגדול מוהר"ר יעקב מאיר ני' ולפירוש הנ"ל ניחא דנהי דקי"ל אסור לאכול משחיטתו היינו משום דהוי מומר לכל התורה אבל מ"מ בר זביחה הוא ואם עמדו אחרים ע"ג וראו ששחט כהוגן שחיטתו מותרת ובהכי מיירי הא דר"ל אבל אם אדוק ביותר הוי אפיקורוס ולא בר זביחה הוא ושחיטתו פסולה בכל גוונא אלא דאכתי דבריהם צ"ע דכיון דאפילו עובד עבודת כוכבים לא מיקרי אפיקורוס" אלא באדוק ביותר א"כ כש"כ בשאר דברים להכעיס למ"ד דהוי אפיקורוס דבעינן שיהיו בהם ומהא דפריך ומברייתא דאכל פרעוש או יתוש אחד לא משמע כן דמאי קושיא דהא דהוי אפיקורוס היינו באדוק בהן והא דתני דהוי מומר היינו בפעם אחד וכדתניא אכל פרעוש אחד ומברייתא זו תיקשי נמי לדברי הראשונים דלא הוי מומר אלא בכמה פעמים והכא תניא בהדיא דאפילו בפרעוש אחד הוי מומר ויש להאריך עוד בזה הרבה אבל לא רציתי כי אין נמצאין כעת ספרי הראשונים ת"י לעניין ע"כ לא כתבתי בזה אלא הערות דברים בעלמא: איזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אכל נבילות וטריפות כו' וכ' התוס' בע"א שם דנבילה היינו שמתה מחמת חולי וטריפה היינו נשברה מפרקתה ולא משמע כן בבכורות סוף פ' כל פסולי המוקדשים דלסתם טריפה קרי ליה רשב"א שם דבר שנפשו קצה בו ויי"נ חשיב לה התם בדברים שאין הנפש קצה בהם ועיין בתוס' שם שדקדקו מהא דאמרינן כאן דיי"נ סהמו אפיקורוס הוי והיה נראה דבכל אלו סתמו להכעיס משום דשכיחי התירא וכיון דהוא רגיל באיסור סתמו להכעיס ובתוספתא חשיב נמי אוכל בשר חזיר והמחלל שבת והמנסך בהדי כל הני.

ועיין בתוס' בע"א שם שהקשו למ"ד דלהכעיס הוי מומר מהאי ברייתא דמפרש לה ר"י דהוי צדוקי ותירצו דמפרש איזהו מומר להכעיס לענין הכרזה ולמאי דכייל לה בתוספתא בהדי מחלל שבת ומנסך א"א לפרש כן דהא במנסך אפיקורוס נמי הוי ויש ליישב ומהא דתני לה להאי ברייתא בתוספתא דמכילתין משמע קצת דאמור האמור לענין קרבן קאי דאימעיט מעם הארץ וחשיב כל הני שב"א פרושים מהם והרגיל בהם לאו בכלל ב"א הוא והוי מומר לכל הקרבנות אבל לא משמע כן בגמרא גמרא אים איכא בינייהו כלאים דרבנן עיין בתוס' בעירובין פרק הדר דף ס"ט שכ' לפירש"י שם בדרבנן הוי מומר והקשו ע"ז מהא דכותים היו מבטלים רשות קודם שגזרו עליהם אע"ג דלא זהירי במילי דרבנן ותמיה לי שלא הביאו סוגין דפליגי תנאי בהא אי הוי מומר במילי דרבנן ומשמע דאפילו צדוקי הוי לריבר"י.

ובאמת צריך עיון גם משחיטת כותי דכשר כשישראל עומד ע"ג קודם גזירה ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' שחיטה ובלח"מ שם יכול נשיא שבט כנחשון ת"ל מכל מצות

ה' כו' מי שאין על גביו אלא ה' כו' נראה דנשיא שבט לא אימעית אלא היכא דאיכא מלך על גביהם אבל אם אין מלך אפילו נשיא שבט מביא שער.

דבשבטו אין ע"ג אלא ה' כו' ולא בעינן דווקא מלך כדמוכח מהא דבעי רבי כגון אני ורבי לא היה אלא נשיא וכן אמרה תורה אשר נשיא יחטא וגם לא בעינן שיהיה מושל על כל ישראל אלא כל שהוא מושל בשבטו ואין עליו מושל אחר מיקרי נשיא לענין זה. וכדמוכח מהא דתניא מלכי ישראל ומלכי בית דוד אלו מביאין לענין כו' והנה התוס' כתבו בסנהדרין פ' כה"ג לחד תירוצא דכל האמור בפרש' שופטים לא הותר אלא למי שמלך בא"י על ישראל ויהודה ומאת המקום אבל כגון אחאב שמלך על ישראל לבד ושלא מאת המקום לא הותר בכל אלו הדברים האמורים בפרשת מלך ולכאורה לא משמע כן מסוגיין דלדבריהם דלא נאמרה פרשת מלך במלכי ישראל א"כ האימה מפניהם לאו מצוה היא ולא קרינן ביה אין ע"ג אלא ה' כו' אלא נראה דהדבר תלוי בעם וכל שקבלו עליהם אותו למלך מחוייבים לסור אל משמעתו וגם בהם הדבר תלוי להורידו מגדולתו כדאיתא בירושלמי שדוד כל הימים שברח מפני אבשלום היה מתכפר בשעירה כהדיוט אע"פ שנמשח תחילה ע"פ הדיבור וכן משמע פשטיה דקרא מקרב אחיך תשים עליך מלך דשימת המלך תלוי בעם.

אבל בירושלמי במכילתין איתא דהא דמלכי ישראל מביאין שער היינו עד יהוא בן נמשי שנאמר בני רבעים ישבו לך על כסא אבל מכאן ואילך בלסטיות נטלוהו משמע דמלך ישראל שמלך בחזקה לא נאמר בו כל דיני מלך וחשיב כהדיוט ומדברי הרמב"ם ז"ל בהל' מלכים נראה דלא נקרא מלך ישראל לכל הדברים הנאמרים בפרשה אלא מלך שהועמד ע"פ נביא כמו ירבעם.

ומבואר בדבריו שם בפ"א הלכה ח' נביא שהעמיד מלך מישראל כו' הרי זה מלך משמע דמלכי ישראל שעמדו שלא ע"פ נביא אין להם דיני מלך. וכן מסתבר דהמלוכה נתנה לזרע דוד המלך ע"ה לבד וכל המורד בו ובזרעו כאילו מורד בשכינה ע"כ לא היה להם בארץ ישראל רשות מצד עצמ' להמליך מלך אחר אם לא ע"פ נביא כמו ירבעם ויהוא בן נמשי דמשיא הוא דאסכי מויומה שפי' רש"י ז"ל בד"ה מה להלן שאין על גביו וכו' דבמלך משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מדבריו ז"ל נראה דקרא לא מיירי אלא במלך ממש דנאמר בו שום תשים ולפ"ז צ"ע בנשיא דאין עליו דין מלך.

ואם מחל על כבודו כבודו מחול למה יתחייב בשער. וצ"ל דמ"מ אין על גביו כו' אע"פ שיכול למחול ודו"ק: ע"ב מלכי בית דוד מושחין מלכי ישראל אין מושחין ומפני מה משחו את יהוא מפני מחלוקתו של יהורם.

והקשה הכ"מ בפ"א מהלכות מלכים ממישחת שאול והוא תמוה דע"כ לא אימעיתו ממישחה אלא לאחר שנתנה המלוכה לדוד ולזרעו עד עולם ומלכות ישראל הוא מלוכה שאינו קיימת לדורות וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות מלכים ע"כ אין צריכה משיחה בשמן המשחה ואפילו משיחה בשמן אפרסמון לא עשו אלא מפני המחלוקת חבל שאול המלך שהוא הוכשר למלוכה ראשונה ע"פ הדיבור ודאי שהיה צריך משיחה גמורה בשמן המשחה ועיין רש"י ז"ל בכריתות אלא דממה שאמרו ז"ל רמה קרני ולא רמה פכי שאול ויהוא שנמשחו בכך לא נמשכה מלכותו נראה דשאול ג"כ לא נמשח בשמן

המשחה אלא בשמן אפרסמון והיינו דאמרו ז"ל ולא רמה פכי כי הפך הוא כלי חרס ופסול הוא לכלי שרת ולא ניתן בו שמן משחת קודש אלא שמן אפרסמון ע"כ לא נמשכה מלכותם כי לא היתה משיחה גמורה אבל דוד ושלמה שנמשחו בשמן המשחה כמו שכתב ויקח את קרן השמן מן האהל משיחתן היתה משיחה גמורה לעד ולדורות אי הוי משיח הוי כה"ג ואי לא לא הוי כה"ג נראה דל"ד קאמר דלא הוי כה"ג דוודאי אין משיחה מעכבת אלא ה"ק דבלא משיחה לא הוי כה"ג מחמת ירושה: דף יב ע"א ומר הוה שמן המשחה כו' אמר רב פפא באפרסמא דכיא.

עיינן בלח"מ פ"א מהלכות מלכים שהקשה על לשון הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות כלי המקדש דמשמע שם מדבריו ז"ל דיהואחזו נמשח בשמן המשחה. והוא נגד דברי הש"ס הכא ולדידי לא קשיא דהש"ס לא פריך אלא דר' יהודה אדר"י דר' יהודה אית ליה ביומא דארון נגזו ויאשיהו גזו א"כ לטעמיה לא היה אז בימי יהואחז שמן המשחה אבל לסתמא דמתניתין דיומא דארון גלה לבבל לא קשיא דשפיר היה שמן המשחה עד החורבן ומלשון הרמב"ם ז"ל מהלכות עבודת יוה"כ נראה שדפיהו כמ"ד ארון גלה לבבל שכתב כל ימי בית שני שלא היה ארון משמע דכל ימי בית ראשון היה הארון.

וכן כתב בפ"א מהלכות כהמ"ק דבבית שני לא היה שמן המשחה אבל כל ימי בית ראשון היה שמן המשחה וק"ל אמר רב פפא באפרסמא דכיא נראה דהא דלא משני רב פפא הכי אברייתא דיהוא דהתם פשיטא דלאו שמן המשחה היה דמשיחתו היה בשבטי ישראל. ומאי בעי שמן המשחה התם הלא היה מונח אצל הארון בירושלים וק"ל: בתחלה היו יוצקין על ראשו ואח"כ נותנין לו שמן בין ריסי עיניו משמע דהיו נותנין שני פעמים שמן פ"א על ראשו ואח"כ נותנין שמן בין ריסי עיניו כמו למ"ד משיחה תחלה דהיו ב' מתנות שמן אבל הרמב"ם ז"ל כתב דמאותו השמן עצמו שיצקו על ראשו מזה היה מושחו בין ריסי עיניו.

ע"ש בפ"א מהל' כלי המקדש וגם משמע מדבריו ז"ל דהמשיחה כמין כי לא היתה כמו שפירש"י ז"ל אלא מהשמן שיצק על הראש היה מושח ממנו ע"ג עיניו כמין כי והטעם נראה כי עיני הכהן הם עיני כל ישראל להאיר להם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו כמו שנאמר יורו משפטיך ליעקב גו' וגם עיני הכהן יראו כל נגע ועליו הדבר מוטל לטהר את ישראל מכל טומאה ע"כ היה נמשח משמן שעל הראש על גבי העינים שגם העינים יומשחו בשמן משחת קודש כי המשיחה בשמן הקודש רומזת לאור הקדושה אשר ישכון על ראש המלך וכהן בחינת כתר כהונה ומלכות וע"כ המלך לא היה נמשח אלא כמין נזר על הראש לבד לרמוז כי הוא הראש כמש"נ ראש שבטי ישראל אתה אבל להמשיך האור הגדול הזה למטה לכל ישראל היא פעולת הכהן הגדול ע"כ היה השמן יורד מן הראש על העינים ומשם היה יורד אל הזקן כמין שני טיפי מרגליות ומשם יורד ע"פ מדותיו כי אור השמן היה מתפשט על כל ישראל שהם בחינת מלבוש אל מעלת הכה"ג כנודע שכל מדריגה עליונה מתלבשת במה שלמטה הימנו ולגודל קדושת השמן אין כח ביד כולם לקבל אור עצמותו ע"כ כשהיה מספר היה עולה בעיקרי זקנו ולא היו מקבלים אלא מריחו הטוב.

: וזש"א ז"ל שהיה משה רבינו דואג שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה במה שירד למטה על זקן אהרן ואולי מעילה היא זו לרוב קדושתו יצא ב"ק כטל חרמון כו' מה טל אין בו מעילה בירידתו כן שמן המשחה אין בו מעילה כי כן הוא חפצו יתברך להיות אור השמן מאיר לכל ועדיין היה אהרן דואג שמא אני מעלתי במה שהוריד ע"פ מדותי יצא ב"ק ואמרה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשם שמשנה לא מעל כך אתה לא מעלה כי נחת רוח הוא לפני שע"י שניכם יתגלה טוב ונועם העליון על כל עמי ישראל וכל הארץ האירה מכבודו יתברך כרצונו הק' האי מאן דבעי למידע כו' עיין מהרש"א בח"א שהאריך בזה ותוכן דבריו דלטובה אין בו משום ניחוש וכל הני דתני בסנהדרין הם ניחוש לרעה וזה אסור ולא משמע כן בחולין פרק גיד הנשה גבי הא דאמר רב מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו וקאמר התם אלא משום דנחיש והאמר רב כל ניחוש שאינו כאליעזר כו' אינו ניחוש ולדברי המהרש"א ז"ל תיפוק ליה דמוהר לעשות סימן לטובה והא דאליעזר נמי אמאי הוי ניחוש הא עשה סימן לטובה כמ"ש והיה הנערה כו' ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות ע"א ובדברי הראב"ד שם ובנושאי כליו ועוד מ"ש דגבי לא תעוננו אסור ליתן עונה אפילו לטובה כדאיתא התם בפ"ד מיתות ולענין ניחוש אינו אסור אלא לרעה ונראה דלעשות לו סימן לדבר מותר ואינו בכלל ניחוש ושורש של דבר זה הוא משיחת מלכים על המעיינ דילפינן מינה דסימנא מלתא היא.

וכה"ג נמי סימן הנר והתרנגולת הוא דבר שאין בו ניחוש אלא סימן בעלמא מעין הדבר. כי הדלקת הנר הוא סימן מעין חיות האדם על האדמה כמ"ש ונר אלהים טרם יכבה כו' וכן גידול התרנגולת הוא סימן להצלחת העסק ומ"מ דברי המהרש"א ז"ל נכונים דלרע ח"ו אין לחוש לשם סימן וכמו שאמרו ז"ל על ליקוי המאורות מאותות השמים אל תחתו: מ"ס דר"מ כו' מרובה בגדים מנין ת"ל הכהן המשיח נראה דהא דלא איצטריך לר"מ הכהן למעוטי מלך כמו דאמרי רבנן משום דס"ל כיון דבאותו הפרשה קראו התורה בשם נשיא ולא בשם משיח אלמא דלא הוזכר בתורה משיחת המלך וגם אינה מחוייבת היא אלא במלך ראשון.

ע"כ אפילו אם לא נאמר כהן לא הוי מרבינן מלך משיח. ובאמת קשיא לי למה ליה להש"ס למימר לעיל לרבנן דס"ד על שגגת מעשה יביא שעיר כו' ואמאי לא קאמר דהוי ס"ד דמלך שנמשח בשמן המשחה מביא פר ונשיא הוא מלך שלא נמשח מביא שעיר וצ"ל דבלא"ה שפיר משני וק"ל: ע"ב אימא סיפא אין בין המשמש כו' אתאן לר"מ כו' כבר העירותי לעיל במכילתין דתרי גווני איכא בכהן שעבר הא' הוא משיח שעבר מחמת זקנה או מחמת מום ומשחו כהן אחר והב' הוא בגוונא דפליגי ר"מ ור"י שאירע פסול בכה"ג ומינו אחר תחתיו ואח"כ חזר הראשון לעבודתו והשני נקרא כהן שעבר והיה נראה דבמשיח שעבר מחמת זקנה או מחמת מום לכ"ע הרי הוא כה"ג לכל דבריו ולא פליגי ר"י בזה אלא דלא מצי לאוקמא מתניתין בהכי משום דמתניתין סתמא קתני משמע דמירי בכל כהן שעבר ועוד דבעבר מחמת מום לא שייך למיתני אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה (כיון דהוא פסול לעבודה) אבל לכל דיניו הרי הוא ככה"ג וכשעבר מחמת זקנה ודאי משמש בח' בגדים: ולית ביה משום איבה ולא פליגי אלא בכהן שנתמנה בשעת פסולו של ראשון ואח"כ עבר בזה ס"ל לר' יוסי דאינו ראוי לכה"ג משום איבה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה את שני הפירושים בכהן שעבר ובזה יתיישב נמי לשון

הרמב"ם ז"ל בסוף הל' שגגות שכתב על משוח שעבר מחמת זקנה או מום כלישנא שאין בין כו' אלא דבכהן שעבר אחר שחזר הראשון פסק כר' יוסי אבל בזה כ"ע מודים ועיין בלח"מ ז"ל שם וא"כ קצת קשה היכי מוכיח רבא דר"ש סבר לה כר"מ מדאמר וכולן נוהגין במשוח שעבר דלמא מיירי במשוח שעבר מחמת זקנה דמודה בה ר"י וכדמשמע לישנא דמשוח שעבר דאילו כהן שנתמנה בשעה שאירע פסול בראשון אינו נמשח וי"ל דכיון דלר"י נמי הרי הוא ככה"ג לענין טומאת קרובים ולענין אלמנה ובתולה א"כ הו"ל למינקט נמי וכולן אין נוהגין בכהן שעבר חוץ מה' דברים אלא ש"מ דבכלל משוח שעבר הוא וכו' (ועיין בפ"מ שכתב לדעת התוס' דלר' יוסי אם שימש בד' בגדים עבודתו כשירה והא ליתא דא"כ אינו מוזהר על האלמנה) ובמשוח מלחמה נמי אמרינן ביומא בסוף בא לו כ"ג דאינו משמש בד' משום מעלין בקודש כו' ואפ"ה מוזהר על האלמנה אם לא שנאמר דשאני משוח מנחמה דילפינן לקמן מקרא דמוזהר: וכולן נוהגין במרובה בגדים חוץ מפר הבא על כל המטת הקשה הב"ש ז"ל הא כיון דאינו מביא פר א"כ הרי הוא כהדיוט בכשבה או שעירה.

ואמאי יפטור על טומאת מקדש וקדשיו הא חטאתו שוה ליחידים וקושיא אלימתא היא והיה נראה דנהי דאימעיט מרובה בגדים מפר מדכתיב המשיח עכ"פ אימעיט נמי מקרא דמעם הארץ פרט לכה"ג דאינו מביא כשבה. וא"כ אין חטאו שוה ליחידים אלא דלא מסתבר לומר דלא יהא למרובה בגדים שום כפרה וע"כ צ"ל דלא ממעטינן מעם הארץ אלא משיח ונשיא דחלוקים הן בדינן משאר עם הארץ אבל מרובה בגדים הרי הוא בכלל עם הארץ וצ"ל כיון דפטורו על טומאת מקדש וקדשיו הוא מפני שמביא על שגגתו פר. א"כ ממילא ש"מ דמרובה בגדים שאינו מביא פר חייב בטומאת מקדש וקדשיו. ומש"ה לא תני לה בהדיא: וכולן נוהגין במשוח שעבר חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה.

גם כאן קשה אמאי לא קאמר נמי חוץ מפר הבא על כל המצות למאי דמפרשינן משוח שעבר היינו זה שנתמנה בשעה שאירע פסול בראשון וזה ודאי לא נמשח כדאיתא בירושלמי וא"כ פר נמי אין נוהג בו וי"ל כיון דאיכא נמי משוח שעבר שחייב בפר כגון עבר מחמת זקנה או מום מש"ה לא תני לה.

ובמגילה לא הביא הש"ם שם שינויא דרבא דר"ש הוא ואפשר היינו משום דיש לפרש משוח שעבר לר"ש היינו מחמת זקנה וכמו שכתבתי לעיל והנה לפי דברינו אלה מצינו מחלוקת בין ר"ע וריה"ג ור"ש דכולהו פטרי כהן משיח מטומאת מקדש וקדשיו ואפ"ה יש ביניהם מחלוקת דלר"ש דאמר הטעם דכהן משיח פטור על טומאת מקדש וקדשיו מפני שאין חטאו שיה ליחיד משוח שעבר נמי פטור כיון דחייב בפר ומרובה בגדים חייב כיון דאינו מביא פר ולר"ע דפוטר מטעם שנאמר זה קרבן אהרן כו' זו באה חובה כו' הוי איפכא דמרובה בגדים פטור כיון דבר עשירית האיפה הוא ומשוח שעבר חייב כיון דאין עשירית האיפה באה חובה לו ולריה"ג דיליף מפני שאינן בעניות ודלות כולם פטורים דאין בהם עניות ודלות אפילו אחר שעבר והוא דבר פלא ולא מצאתי מי שביאר דברים אלו ולישנא דמתניתין בד' ר"ש לעיל הכי משמע דתנן אלא שאין כה"ג משוח חייב על טומאת מקדש משמע דוקא כה"ג משוח אבל לא מרובה בגדים אלא דבמתניתין פי"ב דפרה תנן סתמא שאין כה"ג חייב על ביאת מקדש וצ"ע וגם בהכלל שנתן ר"ש

לעיל יש לדקדק וימה שאמר ברישא אלא שאין משיח חייב על טומאת מקדש היינו דוקא משוח ולא מרובה בגדים ומה שאמר בסיפא כל שהיא בעולה ויורד משוח וב"ד פטורין ומסיק הש"ם שם דפטורין מדלי דלות כר"ע ובזה לאו דוקא משוח אלא ה"ה מרובה בגדים כיון דבר עשירית האיפה הוא: בתנאי והוא אשה בבתוליה יקח כו' ר"ע אמר אין לי אלא שעבר מחמת קריו מחמת מומו מניין ת"ל והוא נראה דהא דקאמר כתנאי היינו דפליגי תנאי במשוח מלחמה אי מוזהר על הבתולה דר' ישמעאל מרבה מוהוא לרבות משוח מלחמה.

וא"כ לא שמעינן לדידיה עבר מחמת מומו כיון דאינו חוזר לעבודתו ולר"ע דמרבי עבר מחמת מומו לא שמעינן אליביה משוח מלחמה שמצווה על הבתולה ולפ"ז נתיישב מה שהקשיתי לעיל דלמא ר"ש מיירי בעבר מחמת זקנה משום דכיון דהוא יליף מוהוא משוח מלחמה א"כ לא שמעינן אליביה עבר מחמת זקנה או מום שאינו חוזר לעבודתו שמוזהר על הבתולה אלא דהרמב"ם ז"ל פסק כתרווייהו דעבר מחמת מום ומשוח מלחמה שניהם מוזהרין על האלמנה ומצווין על הבתולה וצ"ל לדבריו ז"ל דתרווייהו איתרבו מוהוא.

וא"כ לא אתי שפיר הא דקאמר כתנאי כיון דלא פליגי כלל ר"י ור"ע והנה למאי דבעי ליה לרבא משוח שנצטרע אי מותר באלמנה והיינו משום דבטלה קדושתו א"כ לפ"ז נראה דגם לענין פר בטלה קדושתו והא דתנן לעיל חטא אחר שעבר מביא פר היינו בעבר מחמת קריו או השני שעבר כשחזר הראשון לעבודתו.

דכה"ג הוא לכל דבריו וכרבנן דלא בעינן משוח דוקא וא"כ אפילו לבתר דמרבין מוהוא דמוזהר על האלמנה אכתי מנ"ל דבקדושהו קאי לענין פר ולמאי דכתיבנא לעיל דילפינן מהא דמביא חטאתו משעבר ש"מ דבקדושתו קאי לענין זה א"ש עכ"פ לישנא דהש"ס דאמר כתנאי לא נתיישב אצלי לפי שיטת הרמב"ם ז"ל: אין לי אלא שעבר מחמת קריו משמע דמרבי ליה מאיזה קרא ולא נודע לי כעת מאין ועיין לשון רש"י ז"ל דמשמע קצת דמסברא פשיטא ליה ואפ"ל דקאי אדרשא דכי נזר שמן משחת אלהיו כו'.

אני ה' ודרשינן מינה בירושלמי מה קדושתו קיימת אף קדושת כה"ג קיימת יע"ז אמר אין לי אלא עבר מחמת קריו כו': משיח שנצטרע מהו באלמנה נראה דלא מיבעי ליה אלא לענין אלמנה והיינו משום דקרא דומן המקדש לא יצא שנאמר קודם לא מיירי בעבר מחמת מומו ומש"ה מיבעי ליה נמי בקרא דוהוא אשה בבתוליה יקח אי קאי אעבר מחמת מומו אבל לענין פריעה ופרימה וטומאת קרובים פשיטא ליה דהרי הוא ככה"ג: כל המקודש מנא הני מילי דתנא דבי ר"י וקדשתו בזבחים פרק כל התדיר תנן נמי הכי כל המקודש מחבירו ולא מייתי התם קרא דוקדשתו משום דהתם מיירי בקדושת הקרבן לקדם כל המקודש והכא מיירי בקדושת המתכפר ובעי מנלן דאיש הקדוש מחבירו כל מעשיו קודמין לחבירו ומייתי שפיר מדתנא דבי ר"י וקדשתו לפתוח ראשון ולברך ראשון.

אלמא דהוא ראשון גם בעשיית מצוה ואכתי לא ידענא למאי איצטריך הא דוקדשתו דליקדם פר משוח לפר העדה יליף לקמן מקרא דושרף את הפר וכל הני דיני קדימה דחשיב לקמן בקרבנות לכולהו לא אינטריך קרא דוקדשתו אם לא לקדימת שעיר נשיא

לשעירת יחיד ולקמן ותבאר עוד בזה ושמעין מהכא דכל המקודש מחבירו הוא קודם לחבירו בכל מעשיו וכדאיתא בירושלמי לענין נדבה דנדבת משיח קודמת לנדבת ציבור ומכאן נראה דכהן וישראל שהיה להם שתי תינוקות למול ביום אחד דהכהן מוקדם לעשות מצותו תחלה לישראל.

כי היכי דנדבתו קודמת לשל ישראל: דאיג שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד. וכן פסק הרמב"ם ז"ל ולענין נדבה פסק דכשבה קודמת לשעירה והיינו דלענין נדבה לכ"ע כשבה קודם שנתרבתה אצל המזבח באליה אבל לענין חטאת שעירה קודמת מפני שנתרבתה לע"א באותו ענין שעשה בשגגה וק"ל וראיתי בירושלמי דאררין התם קרבן איש וקרבן אשה איש קודם בד"א שהיו הקרבנות שוין אבל האשה פר והאיש שעיר של אשה קודמת משמע מזה דחשיבת הקרבן עדיף מחשיבת איש המביאו ולא משמע כן מהא דמייתי התם לעיל בירושלמי נדבת משיח ושעיר פ"א שעיר ע"א קודם מפני שננוס דמו לפני משמע הא לשאר חטאת יחיד נדבת משיח קודם.

אלמא דחשיבת האיש המביאו עדיף דהא חטאת חובה עדיף מנדבה ואפ"ה נדבת משיח עדיף ואפ"ל דחשיבת משיח נגד יחיד עדיף יותר מחשיבות איש נגד אשה וצ"ע וכ"ז הוא כשבאו שניהם כאחד אבל אם בא שאינו מקודש תחלה ואח"כ בא המקודש שאינו מקודש קידם כיון שהוא הביא תחלה ואם כן ה"ה לענין הילדים הנ"ל אם הביא הישראל תחלה שלו קודם לשל כהן ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מהלכות תמידין ומוספין: חכם קודם כו' וא"כ כ"ש דקודם לנביא ויש לדקדק קצת לכאורה דתיפשוט להו מהכא דחכם עדיף מנביא בריש בבא בתרא דמספקא להו ואיל י"ל דלענין מעלת הנביאות נמי קאמר דחכם עדיף: משיח קודם למרובה בגדים.

כבר כתבתי בנזיר פרק כה"ג כמה שהקשו התוס' שם היכי תימצי שיהיו ביחד משיח ומרובה בגדים. וכתב שם דמרובה בגדים היינו כהן שנתמנה בשעה שאירע פסול בראשון וכר"מ וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב מרובה בגדים העומד לשרת קודם למשוח שעבר מחמת קריו אלא דתחלת דבריו צריך ביאור שכתב משוח קודם למרובה בגדים וע"כ מיירי במשוח העובד א"כ המרובה בגדים אינו עומד לשרת כיון דהוא ז"ל פסק כר' יוסי דשני אינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט וי"ל כיון דעומד הוא לשרת בכל עת שיאירע פסול במשיח וקדושתו חמורה ממשוח שעבר שפיר נקרא מרובה בגדים.

ועוד דהא מיירי הכא לפדותן משבי וא"כ שפיר מצינן לאשכוחי כגון שנשבה המשיח ונכנס תחתיו המרובה בגדים ואח"כ נשבה גם הוא וקמ"ל דהמשיח קודם לפדותו ועיין בב"ש שהאריך בזה: כהן קודם ללוי שנאמר ובני עמרם כו' יש לדקדק הלא כבר למד לעיל מוקדשתו לכל דבר שבקדושה ומינה שמעין דכהן חשיב במעלה מכל ובגיטין פ' הניזקין אהא דתנן התם כהן קורא ראשון פליגי אמוראי התם מר יליף לה מקרא דוקדשתו ומר יליף מקרא דובני עמרם כו' ועיין בפ"ה המשניות להרמב"ם ז"ל שהוסיף עוד כמה מעלות בגדר החשיבות ולא ידעתי כעת מפני מה לא נחשבו בש"ס ובחבורו פ"ח מהלכות מתנות עניים לא הוסיף על מנין לשון המשנה אלא חלל שהוא קודם לממזר.

אבל גר לא חשיב אלא מעלה אחת ולא חילק בין מצרי ואדומי ועמוני ומואבי לשאר גרים כאשר חילק בפירוש המשניות וי"ל משום דעכשיו כולם כשירים לבוא בקהל וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות א"ב: מפני מה הכל מושלים בעכבר כו' עיין בתוספתא ושם איתא מפני מה הכל נשאלין בעבד מפני שעסקו רע עם הבריות ואגב זה מייתי נמי שאלה זו מפני מה הכל מושלים בעכברים והוא נמי מטעם שסורו רע.

כי שניהם שונאים לבעה"ב אשר הם שוכנים בביתו כי העבד ג"כ שונא לאדונו כאשר צוה כנען לבניו שנאו את אדוניכם ע"כ שנאת כל הבריות גם עליהם כמדתם וזה ששאלו ג"כ ליפני מה הכלב מכיר את קונו והחתול אינו מכיר כי הטבע לכל להכיר ולאהוב את קונו ואדונו והשיב מפני שאוכל עכבר וזה מוליד לו טבע השכחה לשכח את קונו כטבע העכבר אשר סורו רע וזה הוא שאמרו שעבד הוא בכלל ארור כי הכל אוררים אותו מפני לבבו הרע לשנא את אוהבו: וכראשית מעשה כנען שראה ערות אביו ושש בקלון הורו ע"כ קללו נח שיהיה ארור בפי כל ומה שחזר ואמר בשם ויפת ויהי כנען עבד למו אחרי שכבר אמר עבד עבדים יהיה לאחיו הוסיף לו בזה קללה כי שם ויפת אינן שוין במעלתן תמיד פעם זה עולה ופעם זה עולה.

שכאשר העולם מתנהג בשם הוי"ה ב"ה זרעו של שם במעלה ובני יפת כבושים ת"י וכשיוגרם החטא ח"ו ומדת הדין מתגבר בני יפת מושלי' על זרעו של שם וזה שנאמר ברוך ה' כו' יפת אלהים ליפת כו' ואיך שיהיה יהיה כנען עבד למו. לשניהם אפילו למי שאינו כ"כ במעלה ומפני כך צונו ה' שלא להתחבר עם הכנענים בא"י שום התחברות שלא יחטיאו אותנו כי ע"י התחברות עמהם יולד ח"ו טבע הרע לשכח את קונו כטבע הכנענים האלה כאשר גרם לאבותינו ההתחברות עמהם ולא זכו לנער אותם מן א"י: ע"ב רש"י בר"ה מתני ליה רבי כו' כדתנן במסכת תמורה פ"ק קודש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה כו' עיין מהרש"א ז"ל שכתב לא מצאתיה שם.

ופשוט הוא שחסר בלשון רש"י ז"ל כמה תיבות וקאי אדברי ר"מ דאמר אלו היה תמורה לא היה קרב ובתמורה דף ה' ילפינן מכי קדש הם דאין תמורת מעשר קריבה: נמרא אמר רשב"ג לא בעו למיעבד היכרא בין דידי לדידהו הנה רשב"ג היה מפורסם בענוה כדאיתא בבבא מציעא וח"ו לומר שלכבוד עצמו תיקן תקנה הזאת אלא נראה דחכמינו ז"ל הביאו המעשה הזה אחר המשנה הנישנית בסדר המעלות מי הקודם לחבירו וענין אלו המעלות כי אתם קרוים אדם כי כל ישרים יחד בכלל הם בצורת אדם וכמו אשר באדם כל בניינו הוא בסדר מדרגה זה למעלה מזה והחיות משתלשל בקרבו מראשו ועד רגליו וכל אבר מקבל מאשר למעלה ממנו ואם יתהפך ח"ו סדר בנינו יחלש כחו ותפסוק חיותו ח"ו כן הם כל ישרים בכלל מחוייבים להתנהג על סדר המדרגה ויש שהם בחינת ראש ויש שהם בחינת שאר המדרגות.

ע"כ צריכין שישמרו בחינת מעלתן וסדרם כמו שהמה וכל היותר במעלה הוא קודם לחבירו ע"כ תמצא מנין מעלת ישרים בשררה מספר עשרה כנגד כחות האדם בכלל שהם במספר עשרה ואלו הן סדר מספר המעלות מלך וכה"ג ונביא ומשוח מלחמה וסגן ואמרכל. וגזבר.

ראש משמר וראש בית אב וכהן כל אלו יש להן מעלה זע"ז. ולוים על ישראל אין להם מעלה אלא בשעת הדוכן וכדאיתא בירושלמי והחכמה קודמת לכולן וזה שנאמר החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר.

וכשהן מתנהגין על סדר המעלות הן במעמד ומצב טוב כי ישכון כבוד עליון על הראש ומשם יגיע ממדרגה למדרגה עד סוף וכולם חיים וקיימים אבל אם ח"ו איש הישר בעיניו יעשה וכל אחד אומר אני הראש זה מהרס ח"ו כל מלבן כמבואר בדברי זוה"ק כי כן הוא טבע הנחש שיקדים הזנב לילך לפני הראש ובכל הקללות שקלל ישעיה הנביא ע"ה לא נתקררה דטתו (כי לא נודע לו מדוע עשה ה' ככה לעם הזה להסיר משען ומשענה ושאר הקללות) עד שאמר ירהבו הנער בזקן.

כי דבר זה מביא לידי כל הקללות ח"ו וכמו שכאשר ישמרו סדר קומתם וצלמם והם בכללם אדם השלם הם מתברכין בח"י ברכות נגד ח"י חוליות שבשדרה אשר הם מעמד ומצב כל קומת האדם. כן הוא ח"ו אם אין הקימה שלימה אז יבוא עי"ז י"ח קללות ובוזה יש לכיין מה שאמרו ז"ל כי בכל דור לא יהיה העולם חסר מל"ו צדיקים ורמינן קראי אהדדי ממה שנאמר סביב ח"י אלף.

ומשני הש"ס הא דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה הם שמונה עשר אלף והא באספקלריא המאירה הם ל"ו והוא כי האדם נברא בחומר וצורה וקומת החומר דוגמת קומת הצורה והתכלית בבריאתו הוא לזכך קומת חומרם להיות שניהם לאחדים בידו רק אל הטוב וידוע דברי הרמב"ם ז"ל מה שהיה ענין אספקלריא מאירה ושאינה מאירה כי המאירה הוא מי שנזדכך חומרם ולא יהיה למסך מבדיל מראות בכבוד שמים ושאינה מאירה הוא מי שלא נזדכך עדיין בתכלית ע"כ לא יוכל לראות ראייה שלימה מפני מסך חומרם המבדיל ע"כ אלו שהם בבחינת אינה מאירה הם במספר ח"י לבד כי לא נשלם אצלם קומת החומר אבל אלו שהם בבחינת מאירה שני הקומות אצלם בשלימות ע"כ מספרם ב' פעמים ח"י כנגד שני הקומות וזה שהבטיח לנו ה' בסוף כל הברכות ואולך אתכם קוממיות.

כי להיות ימות המשיח נהיה כולנו שלימים בשתי הקומות ונזכה לחזות כולנו באיספקלריא מאירה. והנה נודע כי הנשיא והחכם והאב"ד כ"א יש לו מעלה נודעת והנשיא קודם לחכם והחכם לאב"ד: ע"כ אמר רשב"ג לא בעו למעבד היכרא כו' וח"ו לא דרש לכבוד עצמו כי ודאי בינו לבין עצמו התנהג עמהם כמצות רנשיא להתנהג עם ת"ח לחלוק להם כבוד ולאהוב אותם כנפשם אבל בקרב העם הוא הראשון לכל וכולם מחויבים לחלוק לו כבוד כי כן הוא סדר ההנהגה להיות ראשין ראשון ואחרון אחרון וע"ז היה כוונת רשב"ג לעשות היכרא בקרב העם שלא לשנות הסדר המחויב.

שהמאוחר במעלה מחויב להיות כפוף אל שלמעלה הימנו כדי לקבל ממנו ההשפעה האלהית ור"מ ור"מ נתן בקשו לומר לו מי ימלל גבורות ה' כו' כי אין ראוי להיות צינור ההשפעה וראש בחכמה אלא מי שאין בו שום חסרון כי אם אין לו מה יתן לאחרים ע"כ ביקשו לומר לו גלי עוקנין ואיסתייע מילתא וגמר: דף יד אמר ליה האויב תויו כו' נראה דקאי ארישא דקרא שמם כו' אע"ג דהאויב תמו ואמר ליה רבנן לא אהנו מעשיהו: וכל שני דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא קרא עיין פירש"י ז"ל ולענ"ד נראה

לפרש דאמרו ליה כלדאי דמלכת תרתין שנין ואח"כ תמות להכי קאמר דזה הזכות שלא
קבל עליו להיות ראש חיה כל הכ"ב שנים חיים טובים ולא נצטרך אפילו לאומן להקיז
דם כי היה כחו חזק ובריא כי מדת הענוה הוא מרפא לגוף וחיים לנפש.

הדרן עלך מסכת הוריות בעזר יוצר כל יצירות ומהוה כל הויות